

การพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน
ของมารดาวัยรุ่น

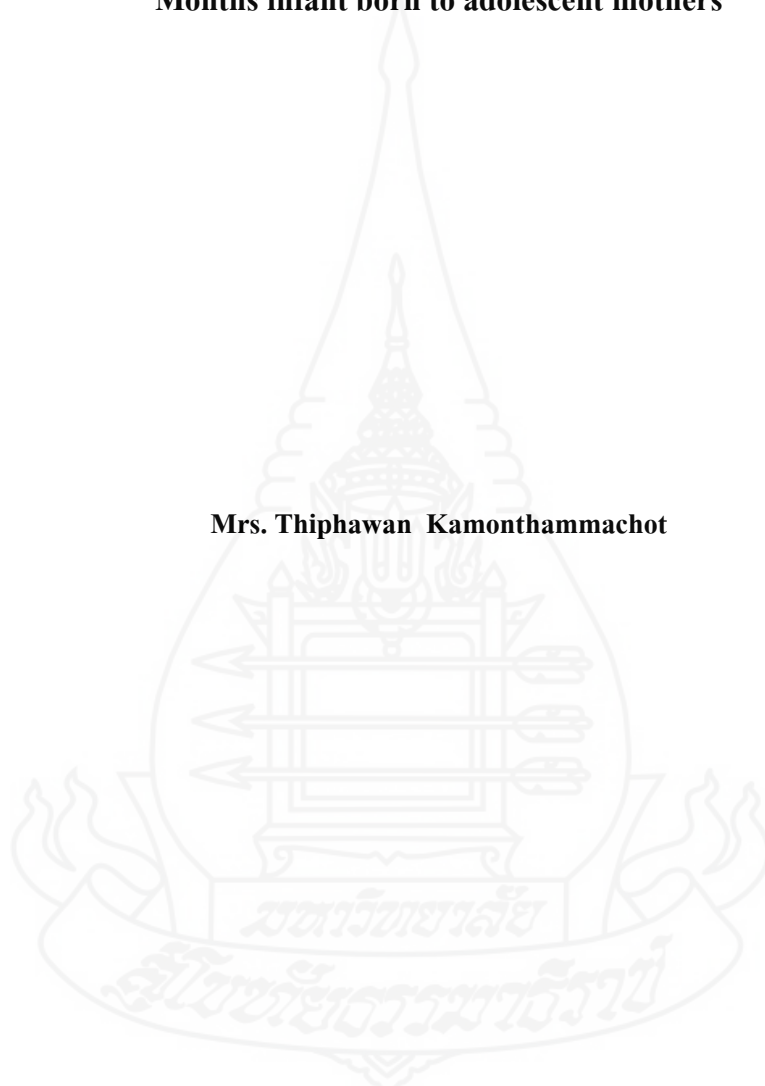
นางทิภาวรรณ กมลธรรมโชติ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกการพัฒนาครอบครัวและสังคม สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
พ.ศ. 2559

**Program Development to Promote the Development of Newborn Through 6
Months infant born to adolescent mothers**

Mrs. Thiphawan Kamonthammachot

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
The Degree of Master of Home Economics in Family and Social Development

School of Human Ecology

Sukhothai Thammathirat Open University

2016

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น
ชื่อและนามสกุล	นางทิภาวรรณ กมลธรรมโชติ
วิชาเอก	การพัฒนารอบครัวและสังคม
สาขาวิชา	มนุษยนิเวศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา	1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลกานต์ อภิวัฒน์ลังการ 2. รองศาสตราจารย์ประกายรัตน์ ภัทรธิติ 3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนิสา จุ้ยม่วงศรี

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2560

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเสริม หุตะแพทย์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลกานต์ อภิวัฒน์ลังการ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ประกายรัตน์ ภัทรธิติ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนิสา จุ้ยม่วงศรี)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมคิด พรหมจ้อย)

ชื่อวิทยานิพนธ์ การพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น

ผู้วิจัย นางทิภาวรรณ กมลธรรมโชติ รหัสนักศึกษา 2537000032 **ปริญญา** ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาครอบครัวและสังคม) **อาจารย์ที่ปรึกษา** (1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลกานต์ อภิวัฒน์สังการ (2) รองศาสตราจารย์ ประกายรัตน์ ภัทรชิตติ (3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนิสา จุยม่วงศรี **ปีการศึกษา** 2559

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อพัฒนาโปรแกรมและประเมินผลการใช้โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นเป็นการให้ความรู้ ใน 3 ประเด็นหลัก คือ พัฒนาการเด็กทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน การส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน และการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน โดยจัดกิจกรรมที่บ้านของมารดาวัยรุ่นแต่ละคน 3 ครั้งๆ ละ 2 ชั่วโมง โดยการบรรยาย อภิปราย ฝึกปฏิบัติ และ การเยี่ยมบ้าน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ มารดาวัยรุ่นอายุ 14-19 ปี ที่มีบุตรทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน ที่เข้ารับบริการคลอดที่คลินิกวัยใส โรงพยาบาลศรีสังวาล อำเภอมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 30 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทดลอง 15 คน และกลุ่มควบคุม 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบประเมิน กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโปรแกรมตอบแบบสอบถาม 2 ครั้ง คือ ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม การศึกษาครั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ t-test

ผลการวิจัยพบว่าหลังการเข้าร่วมกิจกรรม มารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน มีคะแนนเฉลี่ยของการแสดงพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารก และการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) และมารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน และมีคะแนนเฉลี่ยของการแสดงพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารก สูงกว่ากลุ่มควบคุมและสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$)

คำสำคัญ ทารก มารดาวัยรุ่น โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการทารก

Thesis title: Program Development to Promote the Development of Newborn Through 6 Months infant born to adolescent mothers

Researcher: Mrs. Thiphawan Kamonthammachot ; **ID:** 2537000032 ; **Degree:** Master of Arts (Family and Social Development) ; **Thesis advisors:** 1) Dr.Kunlakarn Apiwattanalungarn; Assistance Professor; (2) Prakairat Patrathiti; Associate Professor; (3) Dr.Sunisa Juimoungsri; Assistance Professor; **Academic year:** 2016

Abstract

The purposes of this research were to develop program to promote development of newborn through 6 months infant born to adolescent mothers and assess program effectiveness. The program provided three main contents including child development, activities promoting child development, and home environment arrangement promoting child development. The activities, included lecturing, discussing, practicing, and home visiting, were arranged at home for three week sessions last for 2 hours on each session. The sample consisted of 30 adolescent mothers, with the age between 14 – 19 years old who having newborn through 6 months infants and using Youth Friendly Health Service (YFHS), Srisangwan Hospital, Muang Mae Hong Son District, Mae Hong Son Province. The sample was divided into 2 groups of 15 which were experimental group and control group. The data were collected using a questionnaire and measurements. The data were collected twice before and after participating in the program. The data were analyzed by using statistics: percentage, mean, standard deviation and t-test.

The study revealed that after participating in the program, adolescent mothers of an experimental group had significantly higher mean scores of knowledge of child development, maternal behaviors promoting child development, and home environment arrangement than before participating in the program. In addition, the adolescent mothers of an experimental group also had significantly higher mean scores of knowledge of child development and maternal behaviors promoting child development than those in the control group.

Keywords: infant, adolescent mothers, promoting child development program

กิตติกรรมประกาศ

กราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลกานต์ อภิวัฒน์ลังการ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนิสา จุ้ยม่วงสี และรองศาสตราจารย์ประกายรัตน์ ภัทรธิตี อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม และรองศาสตราจารย์ ดร.บุญเสริม หุตะแพทย ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่ให้ข้อคิดเห็นในการทำวิจัยครั้งนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กราบขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์ สาขามนุษยนิเวศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้

กราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ได้สละเวลาตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือและกรุณาให้ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นอันทรงคุณค่าในการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้มีความถูกต้องเหมาะสมทางเนื้อหาและภาษามากยิ่งขึ้น กราบขอบพระคุณเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลศรีสังวาลย์ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่อำนวยความสะดวกในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ด้วยดี และขอขอบคุณมารดาวิชรุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการวิจัยเป็นอย่างดี และขอบคุณเพื่อนนักศึกษาร่วมรุ่นทุกท่านที่ได้ให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมา

สุดท้ายนี้ กราบขอบพระคุณ นายวิสุทธิ นางผาด ดีทอง บิดามารดาที่เป็นที่รักยิ่งที่ให้ความรัก ความห่วงใย เสมอมา ขอขอบคุณสามิผู้เป็นที่รักที่คอยช่วยเหลือสนับสนุนในทุกๆ ด้านตลอดการวิจัย ขอขอบคุณ พี่ น้อง และเพื่อนๆ ที่คอยเป็นกำลังใจ ห่วงใยและให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยเป็นอย่างดีตลอดมา

ทิภาวรรณ กมลธรรมโชติ

ตุลาคม 2560

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
สมมติฐานการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
พัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน	7
การส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนและการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้าน ที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน	13
แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการสร้างโปรแกรมการส่งเสริมความรู้และการปฏิบัติของ มารดาวัยรุ่นในการเลี้ยงดูทารกและการส่งเสริมพัฒนาการของทารก	25
การสร้างโปรแกรมการส่งเสริมความรู้และการปฏิบัติของมารดาวัยรุ่นในการเลี้ยงดู และการส่งเสริมพัฒนาการของทารก	27
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	43
แบบแผนการวิจัย	43
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	43
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	44
การเก็บรวบรวมข้อมูล	47
การวิเคราะห์ข้อมูล	50

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	51
ส่วนที่ 1 ระยะการพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน ของมารดาวัยรุ่น	51
ส่วนที่ 2 ผลการทดสอบโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน ของมารดาวัยรุ่น	54
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	66
สรุปการวิจัย	66
อภิปรายผล	69
ข้อเสนอแนะ	72
บรรณานุกรม	77
ภาคผนวก	84
ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ	85
ข เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	87
ค เครื่องมือที่ใช้ทดลอง	106
ประวัติผู้วิจัย	138

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1	การส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน 18
ตารางที่ 2.2	โปรแกรมการส่งเสริมความรู้และการปฏิบัติของมารดาในการเลี้ยงดู และการส่งเสริมพัฒนาการของทารก 33
ตารางที่ 4.1	จำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนตัวของมารดาวัยรุ่นในกลุ่มตัวอย่าง 55
ตารางที่ 4.2	จำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนตัวของทารกของมารดาวัยรุ่น 57
ตารางที่ 4.3	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของความรู้เรื่องพัฒนาการทารกระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมก่อนเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารก แรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น 59
ตารางที่ 4.4	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของความรู้เรื่องพัฒนาการทารกแรกเกิดระหว่างก่อน และหลังเข้าร่วมโปรแกรมของกลุ่มทดลอง 59
ตารางที่ 4.5	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของความรู้เรื่องพัฒนาการทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการ ของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น 60
ตารางที่ 4.6	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของการแสดงพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการทารก ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริม พัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน 61
ตารางที่ 4.7	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของการแสดงพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการทารก ระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมของกลุ่มทดลอง 61
ตารางที่ 4.8	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของการแสดงพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการทารก ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการ ของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น 62
ตารางที่ 4.9	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการทารก ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริม พัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น 63
ตารางที่ 4.10	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการทารก ระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมของกลุ่มทดลอง 63

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.11 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการ ของทารกของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังเข้าร่วมโปรแกรมการ ส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น.....	64
ตารางที่ 4.12 เปรียบเทียบคะแนนรวมรายชื่อของการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริม พัฒนาการทารกระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังเข้าร่วม โปรแกรม การส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น.....	64

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 องค์ประกอบของการเรียนรู้จากประสบการณ์ในการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	26
ภาพที่ 3.1 ผังการดำเนิน โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน ของมารดาวัยรุ่น.....	49

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะกำหนดแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559 ที่มีตัวชี้วัดเรื่องการลดอัตราการคลอดบุตรในเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปีและเยาวชนอายุต่ำกว่า 20 ปี (คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาการและเยาวชนแห่งชาติ, 2554) ไว้แล้ว แต่การคลอดบุตรของวัยรุ่นอายุต่ำกว่า 20 ปี ยังเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา วัยรุ่นอายุต่ำกว่า 20 ปี คลอดบุตรเพิ่มขึ้นจากประมาณ 95,000 คน ในปี พ.ศ. 2546 เป็นประมาณ 104,300 คน ในปี 2558 โดยวัยรุ่นที่มีการคลอดบุตรที่อายุน้อย คือ อายุต่ำกว่า 15 ปี ประมาณปีละ 3,000 คน นอกจากนั้น วัยรุ่นอายุ 10-19 ปี ที่คลอดบุตรซ้ำหรือคลอดเป็นครั้งที่สองขึ้นไปมีมากถึง 12,700 คน หรือเท่ากับร้อยละ 12.2 ของการคลอดในวัยรุ่นอายุ 10-19 ปีทั้งหมด (กรมอนามัย, 2560) จากแนวโน้มการคลอดบุตรของมารดาวัยรุ่นนี้สะท้อนให้เห็นถึงว่ามีจำนวนทารกที่ตกอยู่ภายใต้การเลี้ยงดูของมารดาวัยรุ่นที่ยังมีวุฒิภาวะที่ไม่พร้อมทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม การขาดความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแลทารก ซึ่งสามารถส่งผลกระทบต่อการเจริญเติบโตและการพัฒนาการของทารกได้ (สุหรี หนุ่งอาหลี, 2550)

มารดาวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์จะมีพฤติกรรมการดูแลครรภ์ที่ไม่เหมาะสม เช่น มีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และสูบบุหรี่ (สุหรี หนุ่งอาหลี, 2550) เนื่องจากมารดาวัยรุ่นหลังคลอดมีความรู้ในการเลี้ยงดูบุตรอยู่ในระดับต่ำมาก เมื่อเปรียบเทียบกับแม่ผู้ใหญ่ มีปัญหาทางด้านสุขภาพจิต มีความวิตกกังวล (สุธิดา ฉายาลักษณ์, 2531) ทำให้เกิดความเครียด (ทรงยศ พิลาสันต์, 2557) ทั้งนี้การคลอดในวัยรุ่นยังมีผลกระทบต่อสุขภาพของแม่และทารกที่เกิดมา ซึ่งการคลอดของมารดาวัยรุ่น อาจทำให้เกิดการคลอดก่อนกำหนด (ก่อน 37 สัปดาห์) หรือทารกมีน้ำหนักน้อย (น้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม) ซึ่งทั้งสองกรณีมีผลต่อการลดอัตราการรอดชีวิตในช่วงขวบปีแรกของตัวทารกเอง นอกจากนี้ มารดาวัยรุ่นยังมีการเลี้ยงดูทารกที่ไม่เหมาะสม ไม่เอาใจใส่ดูแลและไม่กระตุ้นพัฒนาการตามวัย มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างมารดาและบุตรเป็นแบบไม่ใช้คำพูด และการจัดสภาพแวดล้อมในบ้านที่ไม่เหมาะสมต่อพัฒนาการของบุตร เป็นต้น (สุหรี หนุ่งอาหลี, 2550) มีการใช้ความรุนแรง การลงโทษโดยการทำร้ายร่างกายของบุตร (สุธิดา ฉายาลักษณ์, 2531) ซึ่งส่งผลเสีย

ต่อการเจริญเติบโตของร่างกายและสติปัญญาของทารก (ทรงยศ พิลาสันต์, 2557) การขาดสารอาหาร (กฤติมา บัวทอง, 2542) การเจ็บป่วยติดเชื้อเฉียบพลันในระบบทางเดินหายใจ โดยเฉพาะไข้หวัด (ประกริต รัชวัตร, 2536 และ กฤติมา บัวทอง, 2542) เป็นโรคอุจจาระร่วง (วลีลักษณ์ นันทวงษ์, 2533) และมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น การดื่มน้ำ การร้องไห้ไม่ยอมหยุด (สุหรี หนุ่งอาหลี, 2550)

ดังนั้นหากมีการส่งเสริมให้ความรู้ พัฒนาทักษะในการปฏิบัติอบรมเลี้ยงดูทารกมากขึ้นจะส่งผลให้มารดาวัยรุ่นมีการอบรมเลี้ยงดูทารกที่เหมาะสมกับวัยและส่งเสริมพัฒนาการของทารก ปัจจุบันหลายโรงพยาบาลได้มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูทารก รวมทั้งการปฏิบัติตนหลังคลอดก่อนที่แม่วัยรุ่นจะกลับบ้าน แต่ผลการศึกษายังคงพบว่าความรู้และทักษะที่มารดาวัยรุ่นได้รับขณะอยู่ในโรงพยาบาลบางอย่างยังไม่ครอบคลุมและเพียงพอต่อความต้องการของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดในด้านต่างๆ เช่น การตอบสนองต่อความต้องการของทารกแรกเกิดยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ชัดเจนและเหมาะสม (สุหรี หนุ่งอาหลี, 2550: 3) การส่งเสริมพัฒนาการหรือการจัดสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับทารกหรือส่งเสริมพัฒนาการทารก

ปี 2558 จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นจังหวัดที่มีอัตราการคลอดของหญิง อายุ 15 – 19 ปี เท่ากับ 54.3 คนต่อวัยรุ่นหญิง 15-19 ปี 1,000 คน ซึ่งสูงเป็นอันดับ 10 ของประเทศไทย (กรมอนามัย, 2559) ซึ่งหญิงวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ที่เข้ารับบริการที่คลินิกวัยใส รพ.ศรีสังวาลย์ คิดเป็นร้อยละ 12-14 ของหญิงตั้งครรภ์ที่เข้ารับบริการทั้งหมดของ รพ.ศรีสังวาลย์ จ.แม่ฮ่องสอน หญิงวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ทุกคนได้รับคำแนะนำในการดูแลทารกหลังคลอด เช่น การให้นม การอุ้ม การเปลี่ยนผ้าอ้อม การทำความสะอาดร่างกายทารก แต่การที่มารดาวัยรุ่นจะสามารถเลี้ยงดูทารกของตนเองให้เติบโตมีพัฒนาการที่สมวัย จำเป็นต้องมีความรู้เรื่องพัฒนาการทารก การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการให้กับทารก รวมถึงการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านให้เหมาะสมการเรียนรู้ของทารกด้วย เพื่อจะสามารถตอบสนองต่อพฤติกรรมของทารกได้ถูกต้องเหมาะสม และส่งเสริมพัฒนาการของทารกเพื่อส่งผลให้ทารกมีการเจริญเติบโตและมีพัฒนาการที่สมวัย (สุหรี หนุ่งอาหลี, 2547 และ ชูชาติ มีรอด, 2550) ซึ่งคลินิกวัยใสไม่มีโปรแกรมการให้ความรู้เหล่านี้

จึงควรมีการพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกของมารดาวัยรุ่นขึ้น เพื่อให้ความรู้แก่แม่วัยรุ่นในการดูแลทารกได้ดีมากขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาโปรแกรมขึ้นในชื่อ “โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น” เพื่อให้มารดาวัยรุ่นมีความรู้เรื่องพัฒนาการของทารก มีความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการทารก และการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการทารก เพื่อเป็นการให้ความรู้และแนว

ทางการปฏิบัติให้กับมารดาวัยรุ่น ในการเลี้ยงดูและส่งเสริมให้ทารกเติบโตขึ้นอย่างเต็มศักยภาพ มีคุณภาพ และมีพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัย

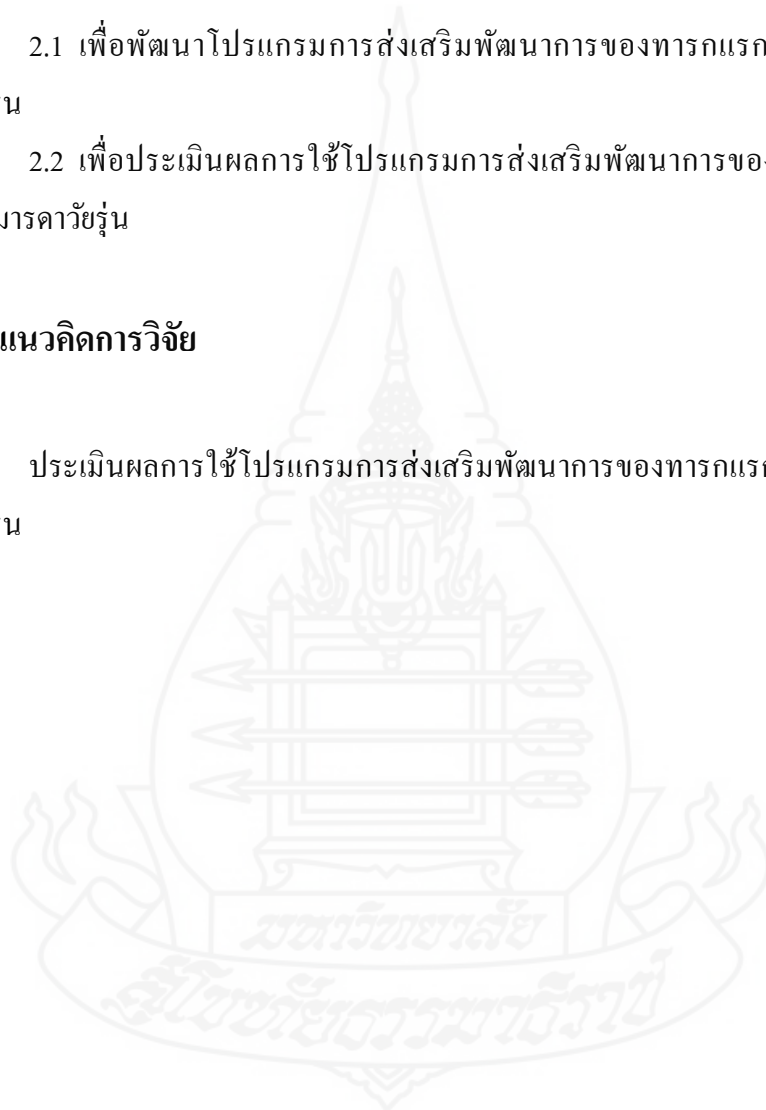
2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น

2.2 เพื่อประเมินผลการใช้โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ประเมินผลการใช้โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น

4. สมมติฐานการวิจัย

4.1 มารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองที่เข้าร่วม โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน มีคะแนนความรู้เรื่องพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน สูงกว่ามารดาวัยรุ่นกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วม โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน

4.2 มารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองที่เข้าร่วม โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน มีคะแนนพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการทารกสูงกว่ามารดาวัยรุ่นกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วม โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน

4.3 มารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน มีคะแนนการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกสูงกว่ามารดาวัยรุ่นกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน

5. ขอบเขตของการวิจัย

5.1 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง มารดาวัยรุ่นที่อายุระหว่าง 14-19 ปี ที่เข้ารับบริการพยาบาลที่คลินิกวัยใส โรงพยาบาลศรีสังวาลย์ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีบุตรทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน จำนวน 30 คน

5.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา เนื้อหาเกี่ยวกับความรู้เรื่องพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน และการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน

5.3 ขอบเขตด้านเวลา มารดาวัยรุ่นที่มาคลอดลูกที่คลินิกวัยใส โรงพยาบาลศรีสังวาลย์ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน ระหว่าง 4 กุมภาพันธ์ 2560 ถึง 31 สิงหาคม 2560

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 มารดาวัยรุ่น หมายถึง วัยรุ่นหญิงที่มีอายุระหว่าง 14-19 ปี ที่มีทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน ที่เข้ารับบริการพยาบาลที่คลินิกวัยใส โรงพยาบาลศรีสังวาลย์ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน และเลี้ยงดูบุตรด้วยตนเองหลังคลอด

6.2 พัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงความสามารถในการทำหน้าที่และวุฒิภาวะของอวัยวะระบบต่าง ๆ ของเด็ก ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ มีแบบแผน มีทิศทาง มีความต่อเนื่องของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว ด้านสติปัญญาและภาษา ด้านอารมณ์ และด้านสังคม

6.3 ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน หมายถึง ความสามารถของมารดาวัยรุ่นเกี่ยวกับพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน ในเรื่องพัฒนาการด้านต่างๆ ของทารก ได้แก่ พัฒนาการด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว ด้านสติปัญญาและภาษา ด้านอารมณ์ และด้านสังคม

6.4 การแสดงพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน หมายถึง การที่มารดาวัยรุ่นมีการกระทำที่แสดงการส่งเสริมพัฒนาการทารก ทั้ง 4 ด้าน คือ พัฒนาการด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว ด้านสติปัญญาและภาษา ด้านอารมณ์ และด้านสังคม

6.5 การจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน หมายถึง การที่มารดาวัยรุ่นจัดหาสิ่งของเครื่องใช้และของเล่น ที่บ้านเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของทารกทั้ง 4 ด้าน เช่น การจัดพื้นที่สำหรับทารกนอนเล่นที่ปลอดภัยไม่เป็นอันตราย การจัดหาของเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการและไม่เป็นอันตรายสำหรับทารก รวมถึงการจัดการดูแลของเล่นให้สะอาดปลอดภัยสำหรับการเล่นของทารก

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ได้โปรแกรมที่ส่งเสริมให้มารดาวัยรุ่นที่มีบุตรทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน มีความรู้เรื่องพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน มีพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารกและจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกได้เหมาะสมตามวัย

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยทบทวนวรรณกรรมประกอบด้วยสาระสำคัญ ดังนี้

1. พัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน
2. การส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน และการจัดสภาพแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน
3. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการสร้างโปรแกรมการส่งเสริมความรู้และการปฏิบัติของมารดาวัยรุ่นในการเลี้ยงดูและการส่งเสริมพัฒนาการของทารก
4. การสร้างโปรแกรมการส่งเสริมความรู้และการปฏิบัติของมารดาวัยรุ่นในการเลี้ยงดูและการส่งเสริมพัฒนาการของทารก

1. พัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน

พัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน ดังนี้ ช่วงอายุพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน แบ่งออกได้เป็น 2 ช่วง คือ **วัยทารก (infancy)** อายุแรกเกิด - 1 ปี เรียกว่า ทารก (infant) ส่วนทารกแรกเกิด (newborn หรือ neonate) หมายถึง ทารกที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิด – 28 วัน (ประกายรัตน์ ภัทรธิตี, 2560) โดยแต่ละวัยมีพัฒนาการ 4 ด้านที่สำคัญของทารกช่วงนี้ (นิตยา คชภักดี, 2543; สมศรี ประเสริฐวงษ์, 2544; สุภาวดี หาญเมธี, 2536) ได้แก่

พัฒนาการทารกแรกเกิด (อายุต่ำกว่า 1 เดือน)	
ด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว	<ul style="list-style-type: none"> ● ปฏิริยาสะท้อนกลับจะควบคุมการเคลื่อนไหวของแขน ขา และมือ ● การเคลื่อนไหวที่ไม่ใช่ปฏิริยาสะท้อนกลับ โดยทั่วไปจะเป็นปฏิริยาที่เป็นไปเอง โดยปราศจากจุดหมาย เช่น คืบเร็วๆ ตะ เหวี่ยงแขนขาออกไป จะตอบสนองหากมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสภาพแวดล้อม ด้วยการมีปฏิริยาทั่วทั้งตัว ● ย้ายหันศีรษะจากข้างหนึ่งไปอีกข้างหนึ่งได้ บางครั้งยกศีรษะขึ้นลงได้ด้วย ถ้าจับอุ้มพาดบ่า ถ้านอนคว่ำจะนอนในท่านอนคู้เหมือนกบ หรือนอนตัวกลมเป็นลูกบอล ถ้าดึงขึ้นมาอยู่ในท่านั่ง ศีรษะตกไปข้างหน้าหรือข้างหลัง ● กำมือแน่น มีปฏิริยาคว้าจับบ้าง มีปฏิริยาคลึงอาหาร ● สายตามองออกไปอย่างเลื่อนราง มองเห็นลวดลายต่างๆ แยกแสงสว่างกับความมืด สามารถเพ่งมองสิ่งที่อยู่ห่างออกไปเบื้องหน้าได้ในระยะ 8 นิ้ว ถ้าไกลกว่านี้จะพรวดมัว ไรต่อแหล่งกำเนิดของเสียง
ด้านสติปัญญาและภาษา	<ul style="list-style-type: none"> ● แยกแยะความเข้มข้นของเสียงและระดับของเสียง ได้ จะเงิบเสียงลงถ้ามีคนอุ้มด้วยท่าที่รู้สึกว่ามันคง ● มีเสียงเหมือนเสียงของสัตว์ ร้องไห้ได้ ● หยุดฟังเสียงเมื่อได้ยิน
ด้านอารมณ์	<ul style="list-style-type: none"> ● มีเวลาที่ตื่นตัวคึกคักอยู่รวม 3 เปอร์เซ็นต์ของเวลากลางวัน ● จะจับสิ่งของได้ถ้าไปแตะถูกสิ่งของ ● มองดูคนเป็นครั้งคราว บางครั้งหยุดดูคนมเพื่อจะมองอะไรบางอย่างที่มาสะดุดความสนใจ ● ถ้ามีการกระตุ้นที่รู้สึกว่ารบกวนจะไม่ยอมรับ แสดงความตกใจ หรือไม่สบายใจได้ จะมีกิริยาทางความรู้สึก ระดับของการเคลื่อนไหวและปฏิริยาต่อสิ่งเร้าซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะตัว
ด้านสังคมและบุคลิกภาพ	<ul style="list-style-type: none"> ● การติดต่อกับผู้อื่นยังเป็นไปเอง ● มีความจับ ไรต่อการกระตุ้นทางประสาทสัมผัส จะมีความว่องไวเป็นอย่างยิ่งในอันที่จะเพ่งไปยังใบหน้าของคนหรือเสียง ถ้ามีคนอุ้มจะเงิบเสียง ● รู้จักใช้หาหัวนม

ทารกอายุ 1 เดือน	
ด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว	<ul style="list-style-type: none"> ● การเคลื่อนไหวมือ แขน ขา ยังคงเป็นการตอบโต้ของปฏิกิริยาสะท้อนกลับ ● ยังไม่สามารถพุงศีรษะให้ตั้งตรงเองได้ จะแหงนไปข้างหลังหรือตกไปข้างหน้า ถ้าจับนอนคว่ำ จะหันหน้าไปข้างๆ เพื่อหายใจได้ และยกศีรษะได้เล็กน้อยชั่วประเดี๋ยวเดียว เมื่อนอนหงายจะพลิกตัวตะแคงข้างได้ ถ้าดึงแขนให้ลุกนั่ง ทารกจะยกศีรษะให้ตั้งตรงกับแนวสันหลังได้ ● มักจะเอากำปั้นเข้าปากหรือไม่ก็ปล่อยมือออกเล็กน้อย ถ้าแคะนิ้วมือออก ทารกจะฉวยจับด้ามช้อน (หรือของเล่นที่รูปทรงแบบเดียวกับด้ามช้อน) ได้ แต่จะปล่อยออกทันที จ้องมองสิ่งของ แต่จะไม่คว้า ● นัยน์ตาสองข้างทำงานประสานกันมากขึ้น
ด้านสติปัญญาและภาษา	<ul style="list-style-type: none"> ● ทารกทำเสียงในคอได้ ● ส่งเสียงตอบโต้เมื่อได้ยินเสียงคน ● ชอบสิ่งที่มีสีสันสว่างสดใส หลากหลายขนาดรูปร่าง
ด้านอารมณ์	<ul style="list-style-type: none"> ● ขณะตื่นจะเหม่อมองตาลอยไม่ค่อยแสดงความรู้สึก เหลือบตามองข้างบนข้างล่างและข้างๆ ได้ เมื่อเห็นแสงหรือสิ่งของ ถ้าเคลื่อนไหวเข้าหาตัวทารก จะมองตามและแสดงท่าทางตื่นเต้นเมื่อเห็นของเล่นหรือใบหน้าคน (ซึ่งต้องอยู่ในระยะที่มองเห็นได้ชัดคือ 8-10 นิ้ว) ● เงียบเสียงเมื่อเห็นหน้าคนหรือมีคนมาอุ้มและร้องไห้เมื่อต้องการความช่วยเหลือ ● ทำท่าพอใจเมื่อรู้สึกสบายและปฏิกิริยาในทางลบเมื่อเจ็บ
ด้านสังคมและบุคลิกภาพ	<ul style="list-style-type: none"> ● จะยิ้มเมื่อเห็นหน้าหรือได้ยินเสียง ตาจ้องมองใบหน้าแม่ เมื่อเห็นแม่ยิ้มสบตาได้และมีปฏิกิริยาสงบขึ้น ● จะปรับท่าทางให้เข้ากับท่าอุ้ม ฉวยจับหรือตื๊น ● จำเสียงพ่อแม่ได้ ● ยังไม่ค่อยมีปฏิกิริยาโต้ตอบ

ทารกอายุ 2 เดือน	
ด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว	<ul style="list-style-type: none"> ● แขนขากระดูกแบบสะอึกตั้งคออยู่ข้าง ● การเคลื่อนไหวค่อนมีมนวลขึ้น ● ยกศีรษะขึ้นได้ 45 องศาเพียงครู่ในท่านอนคว่ำ ● เมื่ออุ้มให้ตัวขนานพื้นหรือนอนหงายจะพยายามยกศีรษะขึ้น เมื่อจับนั่งจะตั้งศีรษะขึ้นได้ แต่ยังไม่ทรงตัว ● จับถือของได้นาน 2-3 นาที หรืออาจจะนานกว่า สามารถคว้าสิ่งของและพยายามจะหยิบฉวยสิ่งของ ● มองดูเงามือของตัวเองโดยคิดว่าเป็นสิ่งของ และพยายามหยิบฉวย
ด้านสติปัญญาและภาษา	<ul style="list-style-type: none"> ● ส่งเสียงคู้ๆ หรือเสียงอ้อแอ้ แต่ไม่เหมือนเสียงพูดของผู้ใหญ่การใช้ภาษายังใช้ภาษาร้องอยู่ ● สนใจเสียง ชะงักงันหรืออาจแสดงสีหน้าว่าได้ยินเสียง ● มองสิ่งของรอบตัวอย่างเลื่อนลอย กวาดตามองตามแสงหรือสิ่งของที่ผ่านตัวไปจะเห็นภาพชัดในระยะ 7-8 นิ้ว แต่ถ้าของมีขนาดและสีสันสะดุดตา จะจ้องมองแม้จะอยู่ไกลไปหลายฟุต ● สนใจสิ่งของที่เคลื่อนที่นานขึ้น เมื่อมีของสองอย่างจะเลือกมองที่อย่างใดอย่างหนึ่ง มีปฏิกริยาตอบโต้ด้วยการเคลื่อนไหวร่างกาย พยายามจะคว้าฉวยสิ่งของ แต่จับถือได้เพียงครู่ ● ชอบมองหน้าคนมากกว่าของ คือ จะจ้องมองเงียบๆ เมื่อเห็นคนหรือได้ยินเสียง
ด้านอารมณ์	<ul style="list-style-type: none"> ● สามารถแสดงอารมณ์ ความหงุดหงิด และดีใจ สงบอารมณ์ตัวเองด้วยการดูดนิ้ว
ด้านสังคมและบุคลิกภาพ	<ul style="list-style-type: none"> ● ยิ้มให้คนคุ้นเคย จ้องมองคนและอาจทำหน้าต๋นๆ มองตามคนที่เคลื่อนไหว จะหยุดนิ่งเพื่อจับของหรือเมื่อได้ยินเสียง หรือเห็นหน้าคน ● การกระตุ้นที่สำคัญ ยังเป็นการสัมผัสและการใช้ปาก ช่วงต้นนานขึ้นถ้ามีคนมาเล่นด้วย

ทารกอายุ 3 เดือน	
ด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว	<ul style="list-style-type: none"> ● การควบคุมการทำงานของร่างกายดีขึ้น ไม่ใช่เป็นปฏิกิริยาสะท้อนเหมือนตอนอายุสองเดือน มองและหันหน้าตามของที่เคลื่อนไหว ● ถ้ากำลังดูนิ้วหรือคุณมอยู่จะหยุดดูเพื่อฟังเสียงและพยายามค้นหาแหล่งที่เกิดเสียง สามารถคุณมหรือดูนิ้ว และมองสิ่งของรอบข้างได้พร้อมกัน ● รู้ถึงความแตกต่างของเสียงพูดกับเสียงชนิดอื่น ● เมื่อนอนคว่ำ จะชันคอได้นานหลายนาที แต่ชันหน้าอกได้ไม่กี่นาที อาจยกแขนทั้งคู่หรือขาทั้งคู่ หรือบางครั้งยกแขนและขาได้ ● เมื่อจับยืนจะเหยียดขาขึ้นพื้นและยืนเขย่งครู่เดียว ● จับนั่งฟังได้ นั่งได้มั่นคงขึ้น ศีรษะโคงงเล็กน้อย ● เริ่มตีลังของและคว้าด้วยมือทั้งสองข้าง อาจจับของจากข้างตัวแล้วดึงเข้าหาตัว
ด้านสติปัญญาและภาษา	<ul style="list-style-type: none"> ● ทำเสียงอ้อแอ้ หันหาเสียงเวลาคนพูดด้วย ● รู้ถึงความแตกต่างของระยะใกล้ไกลของสิ่งของ ● เริ่มแสดงให้เห็นว่าจำอะไรๆ ได้ เช่น รอคอยอาหาร จำแม่และสมาชิกในครอบครัวได้ ● เริ่มเบื้อเสียงและภาพที่ซ้ำๆ กัน ● หยุดร้องให้ทันทีที่เห็นหน้าคน ● เชื่อมโยงการกระทำกับผลของการกระทำได้ตอบโต้ต่อสิ่งเร้าแทบทุกชนิด
ด้านอารมณ์	<ul style="list-style-type: none"> ● ยิ้มง่ายและทันที ● ร้องไห้เพื่อบอกความต้องการ
ด้านสังคมและบุคลิกภาพ	<ul style="list-style-type: none"> ● แสดงอารมณ์ทางสีหน้า โดยเฉพาะเมื่อพบหน้าคนคุ้นเคยจะแสดงออกทั้งร่างกาย ● ส่งเสียงอ้ออาเพื่อตอบรับเสียงที่ได้ยินและหันหน้าไปหาเสียงพูดหรือเสียงเพลง ● แสดงปฏิกิริยาต่อต้านเมื่อถูกปล่อยให้อยู่คนเดียว โดยเฉพาะร้องไห้จ้า เมื่อแม่เดินจากไป จะเรียกร้องความสนใจเมื่อแม่เดินเข้ามาหา

ทารกอายุ 4 เดือน	
ด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว	<ul style="list-style-type: none"> ● ตั้งศีรษะได้ตรงและหมุนคอหันไปทิศต่างๆ ได้ ● เมื่อนอนคว่ำสามารถยกศีรษะได้ 90 องศา เขยิบขา บางครั้งจะยกสะโพกหรือแขนขาทำท่าเครื่องบิน ● เมื่อนอนหงาย จะก้มหน้ามองมือ จับขา นอนพลิกหงายพลิกคว่ำ ● ถ้าจับขยับจะเขยิบขาและรักษาแนวลำตัวเป็นแนวคิงกับพื้น ● นั่งพิงได้ 10-15 นาที โดยที่ศีรษะและหลังตรง ● ใช้มือได้มากขึ้นแต่ยังจับของได้ไม่คล่องนัก อาจจับของด้วยนิ้วชี้และนิ้วโป้ง
ด้านสติปัญญาและภาษา	<ul style="list-style-type: none"> ● อาจส่งเสียงอ้อแอ้จากคอนาน 15-20 นาที ● เล่นน้ำลายและส่งเสียงคล้ายเสียงพูด ส่งเสียงเหมือนพูดคุยตอบเรา (มีระดับเสียงขึ้นลง) ส่งเสียงกึกกัก บางครั้งหัวเราะดังลั่น ● การมองเห็นใกล้เคียงกับผู้ใหญ่ไม่ว่าเรื่องสี หรือการปรับระยะชัด สนใจรายละเอียดของสิ่งต่างๆ ตาและศีรษะทำงานประสานงาน มองหาแหล่งเกิดเสียงได้ทันที ● มองจากมือไปหาวัตถุที่อยู่ใกล้ คลำ และจับเข้าปาก หรืออาจพยายามเปลี่ยนมือจับโดยแบมือ และมักทำของหล่นเสียก่อน มองที่สิ่งของเคยอยู่ก่อนหล่นไป ● ยิ้มและส่งเสียงให้เมื่อเห็นหน้าคนมากกว่าภาพคน แยกความแตกต่างของคนและสิ่งของ จำหน้าแม่และคนคุ้นเคยได้ อาจจะกลัวคนแปลกหน้าและสถานที่ใหม่ๆ ด้วย ● อาจชอบของเล่นชิ้นใดชิ้นหนึ่งเป็นพิเศษ สนใจเรื่องของระยะทาง ความลึกตื้น
ด้านอารมณ์	<ul style="list-style-type: none"> ● ส่งเสียงแสดงอารมณ์ไม่พอใจ สนุก หงุดหงิด ต่อต้าน หัวเราะ ฯลฯ ● หยุคฟังเสียงดนตรี ● เล่นตีนิ้ว ตบมือ
ด้านสังคมและบุคลิกภาพ	<ul style="list-style-type: none"> ● สนใจมองและยิ้มให้ตัวเองในกระจก ● ส่งเสียงเพื่อพูดคุย มีปฏิริยาโต้ตอบต่อมารดาและชอบให้อุ้ม ● สนใจของเล่น ชอบเล่น

ทารกอายุ 5 เดือน	
ด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว	<ul style="list-style-type: none"> ● ยกศีรษะ ยันหน้าอกได้สูง แขนเหยียดออก บางคนจะทำท่าเครื่องบินร่อนหรือขยับขา ยันแขนทำท่าก๊ีบ ในท่านอนคว่ำ ● เมื่อนอนหงายยกศีรษะและไหล่ และมักจะจับนิ้วเท้าเข้าปากดูด บางคนชอบถีบขาและท้องขาลงบนที่นอน ● ดึงขึ้นยืนได้ง่าย บางคนข่มตัวเอง ● นั่งฟังอะไรได้นานกว่า 30 นาที เมื่อดึงให้นั่งศีรษะจะตั้งตรงได้ ● คืบของเล่นได้ หยิบของคืบนิ้วโป้งและนิ้วชี้ เล่นของในมือโดยถือของได้ทั้งมือเดียวหรือสองมือ คืบของเล่นได้แม่นยำขึ้น ถ่ายของจากมือหนึ่งไปอีกมือหนึ่ง คืบหรือเขย่าของทั้งสองมือ
ด้านสติปัญญาและภาษา	<ul style="list-style-type: none"> ● ออกเสียงสระต่างๆได้ บางครั้งเหมือนเสียงพยัญชนะ ม หรือ บ มักจะจ้องมองปากคน และส่งเสียงตามเมื่อได้ยินเสียง มีปฏิกิริยาตอบสนองต่อเสียงพูด เช่น หันหน้ามองคนพูด เข้าใจชื่อคน สิ่งของต่างๆ ● มองรอบๆ เมื่ออยู่แปลกที่ หันหน้ามองหาและมองตามเสียงหรือวัตถุ สายตาทำงานประสานกับมือได้ดี เอื้อมมือไปใกล้ๆ ของ มองมือและของสลับกัน จึงค่อยๆ หยิบจับ ไม่มองทั้งหมด และมองหาของที่หายไป ● มักจะใช้สองมือหยิบจับของ ชอบจับถือเขย่า ชิม สิ่งของ เวลามองสิ่งของสนใจเฉพาะส่วน จำของคล้ายๆ กันได้ จำการกระทำของตัวเองที่เพิ่งผ่านไป ● เลียนแบบเสียงและการเคลื่อนไหว ชอบและสนใจทำกิริยาที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงต่อสิ่งรอบข้างซ้ำๆ กัน ถือของอันหนึ่ง มองไปอีกอันแล้วทิ้งของอันเดิมเพื่อไปหยิบอีกอัน ● แยกความแตกต่างระหว่างเงาตัวเองกับแม่ในกระจก ยกแขนเพื่อให้อุ้ม
ด้านอารมณ์	<ul style="list-style-type: none"> ● ยิ้มและส่งเสียงให้เงาในกระจก ● แสดงความกลัว กังวล โกรธ ส่งเสียงขัดจังหวะ หัวคิ้วขมวดคู้กัน แสดงปฏิกิริยาต่อต้าน เช่น เมื่อถูกหยิบของเล่นไป
ด้านสังคมและบุคลิกภาพ	<ul style="list-style-type: none"> ● แยกพ่อและแม่จากคนแปลกหน้าได้ ● ร้องเรียกพ่อแม่เพื่อขอความช่วยเหลือ

ทารกอายุ 6 เดือน	
ด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว	<ul style="list-style-type: none"> ● หันหน้าและเอี้ยวตัวไปมาได้ดี ยืนถ้ามีคนพยุง ● พลิกคว่ำได้คล่อง คืบไปข้างหน้าหรือข้างหลัง ● ทรงตัวนั่งได้ดี แต่ควรมีอะไรมาช่วยพยุง เพราะอาจจะล้มหน้าคว่ำ หงายหลัง หรือลงข้างได้ ● อาจพลิกคว่ำมาเป็นท่ากึ่งนั่ง เมื่อนั่งอยู่บนเก้าอี้เด็ก เล่นหรือถือของได้ ถือขวดนมได้ จับของเล่นได้ ถ่ายของระหว่างมือได้ ส่งของจากมือหนึ่งไปยังอีกมือหนึ่งได้ เอื้อมหยิบของได้ทันที (แม่นยำขึ้น) ● คลำสิ่งของได้แม่นยำไม่มีอาการกระตุก แม้ว่าของจะเคลื่อนไปมา
ด้านสติปัญญาและภาษา	<ul style="list-style-type: none"> ● ส่งเสียงเป็นพยัญชนะมากขึ้น เปลี่ยนระดับเสียงมากขึ้น ควบคุมเสียงได้ดีขึ้น แต่ฟังยังไม่เป็นภาษา ส่งเสียงคุย ● จะร้องเมื่อได้ยินเสียงที่น่าสนใจและส่งเสียงตอบโต้กับเสียงผู้ใหญ่ ส่งเสียงบอกอารมณ์ต่างๆ ● หันหน้ามาหาเมื่อได้ยินเสียงเรียกชื่อตนเอง แยกผู้ใหญ่และเด็กได้ ● มองสำรวจสิ่งของ สังเกตความลึกของสิ่งของ เช่น ถ้วย กล่อง เอื้อมหยิบสิ่งของและชอบปล่อยให้ตก ● รู้ถึงความสัมพันธ์ของมือและของที่เล่นอยู่ในมือ ถ่ายของจากมือหนึ่งไปอีกมือ เมื่อถือของมือหนึ่งจะหยิบอีกมือ พร้อมกับมองของชิ้นที่ 3
ด้านอารมณ์	<ul style="list-style-type: none"> ● ส่งเสียงคุๆ หรือพึมพำ หรือหยุดร้องเมื่อได้ยินเสียงเพลง ● ทารกจะยิ้มให้กับเงาในกระจก แยกตัวเองและเงาในกระจกได้ ● พยายามเลียนแบบเลียนแบบการแสดงอารมณ์ทางสีหน้า
ด้านสังคมและบุคลิกภาพ	<ul style="list-style-type: none"> ● ยิ้มและเอื้อมไปจับเด็กแปลกหน้า ● ร้องเรียกพ่อแม่เพื่อขอความช่วยเหลือ ● ชอบเล่นกับคน

2. การส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน และการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน

2.1 การส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน การส่งเสริมพัฒนาการของทารก เป็นการสร้างเสริมประสบการณ์เรียนรู้ให้แก่ทารก โดยการกระตุ้นประสาทสัมผัสทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ การมองเห็น การได้ยิน การรู้รส การได้กลิ่น และการสัมผัส การส่งเสริมพัฒนาการและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับทารกนั้น มีได้หลายรูปแบบ ได้แก่ การสื่อสารกับทารก การเล่นกับทารก การสัมผัส การอุ้ม การกอด การทำกิจกรรมต่างๆ ให้กับทารก เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ทารกเกิดการเรียนรู้ตามวัย และเป็นการช่วยพัฒนาสติปัญญาและบุคลิกภาพของทารก สำหรับการส่งเสริมพัฒนาการของทารกนั้นจะต้องเป็นไปตามลำดับขั้นของแต่ละช่วงวัย และจะต้องให้ครอบคลุมพัฒนาการด้านต่างๆ ดังนี้ (ประกายแก้ว ประพฤติถ้อย, 2540:21-33; พะยอม อิงคนานูวัฒน์, 2542:7-9; เพ็ญศรี พิชัยสนิท, 2528:51-60; รัชณี ลาซโรจน์, 2536: 127-223; โสภภาพรรณ รัตนะ, 2543 อ้างถึงใน สุทธิ หนุ่งอาหลี, 2547)

2.1.1 การส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว (Psychomotor development) การจะส่งเสริมพัฒนาการด้านการเคลื่อนไหวในทารก อุทัยวรรณ สกลวสันต์ (2550: 23-24) กล่าวไว้ว่า

- 1) ควรจัดให้ทารกอยู่ในท่านอนคว่ำ โดยท่านอนคว่ำจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการของการจัดทำทางของทารก การนวด การจับทารกเคลื่อนไหว การโอบกอด การสัมผัสร่างกายของทารกด้วยความรัก
- 2) เมื่อทารกตื่นนอน มารดาหรือผู้เลี้ยงดูควรส่งเสียงพูดคุย เขย่าของเล่นที่มีเสียงเหนือศีรษะ เพื่อให้ทารกสนใจเงยหน้าขึ้นมอง
- 3) ช่วยประคองศีรษะ แขน ขา ของทารกขณะอุ้มทารกอยู่ในท่าศีรษะตั้งตรงเพื่อลดการเคลื่อนไหวแบบสั่นของทารก และ ทารกต้องการโอกาสเคลื่อนไหว สำรวจสิ่งแวดล้อมและกระทำบางอย่างด้วยตนเอง จึงไม่ควรห่อตัวเด็กไว้ตลอดเวลา เพื่อเปิดโอกาสให้ทารกได้มีการเคลื่อนไหวลำตัว แขนขาอย่างอิสระ
- 4) ให้ทารกมีโอกาสหยิบจับวัตถุหรือของเล่นที่มีขนาดแตกต่างกัน หรือมีคุณสมบัติต่างกัน เช่น แข็ง อ่อน นุ่ม อุ้น เย็น
- 5) ฝึกให้ทารกมองตามวัตถุที่เคลื่อนไหวได้ หรือฝึกให้ทารกหันหน้ามองตามทิศทางของเสียง โดยการแขวนของที่สวยงามมีสีสันสะดุดตา มีเสียงดังกรุ๊งกริ๊งไว้เหนือที่นอน

2.1.2 การส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาและภาษา (Cognitive development)

การส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาและภาษาในทารกสามารถทำได้โดย

- 1) การสัมผัสจากมารดาหรือผู้ดูแล ให้ทารกฟังดนตรีที่มีจังหวะนุ่มนวล หรือให้ทารกได้ฟังเสียงมารดาหรือผู้ดูแล
- 2) การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีของมารดาหรือผู้ดูแล โดยการพูดคุยกับทารกไปด้วย
- 3) อุ้มทารกหันหน้าเข้าหามารดาหรือผู้ดูแล เพื่อพูดคุยทำเสียงสูงๆ ต่ำๆ ได้ตอบ ยิ้มแย้ม สบตากับทารกบ่อยๆ เอียงหน้าไปมาช้าๆ ให้ทารกมองตามและสัมผัสทารกอย่างอ่อนโยนและร้องเพลงให้ทารกฟัง
- 4) หาของเล่นที่ส่งเสียงให้ทารกได้ยินตั้งแต่แรกเกิด
- 5) พูดกับทารกบ่อยๆ เรียกชื่อทารก ร้องเพลงหรือเปิดเพลงให้ทารกฟัง หรือหาของเล่นที่มีเสียงต่างๆ กันมาให้ทารกเป็นต้น พูดหรือบอกทารกทุกครั้งที่จะทำอะไร บอกให้ทารกรู้จักสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว

2.1.3 การส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ (Emotional Development) การส่งเสริม

พัฒนาการทางด้านอารมณ์ของทารกทำได้โดยส่งเสริมให้ทารกได้

- 1) เล่นอย่างอิสระสมวัย ช่วยให้ทารกมีอารมณ์ ร่าเริง แจ่มใส และเป็นมิตร
- 2) แสดงความรักและเอาใจใส่ไม่ให้ทารกอยู่ในสภาพวิตกกังวลหรือหวาดกลัวอย่างรุนแรง สร้างความมั่นคงปลอดภัยให้ทารก
- 3) ดูแลให้ความรักความอบอุ่น อยู่ใกล้ชิด อุ้ม กอดและสัมผัสอย่างอ่อนโยนนุ่มนวล ยิ้ม หัวเราะ ทำเสียงพูดคุย

2.1.4 การส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคมและบุคลิกภาพ (Personal-Social development)

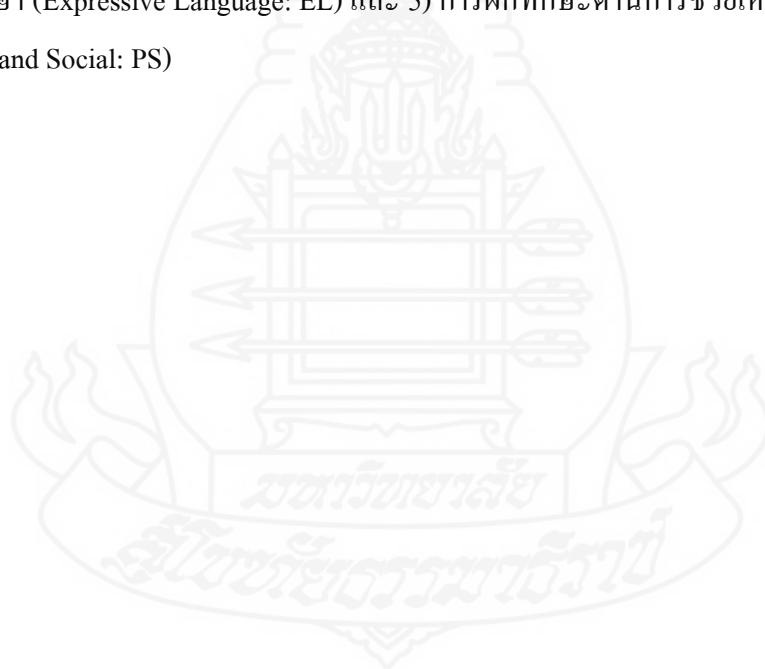
อุทัยวรรณ สกลวสันต์ (2550:27) กล่าวถึงการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมและบุคลิกภาพในทารกทำได้โดย

- 1) กระตุ้นการเคลื่อนไหว การอุ้มทารกในท่าพาดบ่า (On the shoulder position)
- 2) จัดสิ่งแวดล้อมในการดูแลทารกที่เหมาะสม อุ้มทารกให้หน้าอยู่ระดับเดียวกับหน้าผู้ดูแล มองสบตา พูดกับทารกบ่อยๆ พูดคุยส่งเสียงโต้ตอบกับทารกบ่อยๆ หรืออุ้มร้องเพลงเท่กล่อมและการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างทารกกับมารดาหรือผู้ดูแล มีความสำคัญในการช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม

3) เมื่ออายุ 1-2 เดือนให้อุ้มทารกหันหน้าเข้าหามารดาหรือผู้ดูแลขณะมารดาหรือผู้ดูแลนั่งและพูดคุยทำเสียงโต้ตอบ ยิ้มแย้ม สบตากับทารกบ่อยๆ เอียงหน้าไป มา ซ้ายๆ ให้ทารกมองตามและสัมผัสทารกอย่างอ่อนโยน

4) ขณะตื่นพูดคุยส่งเสียงชักชวน หรือเขย่าของเล่นที่มีเสียงเหนือศีรษะ เพื่อให้ทารกสนใจเงยหน้าขึ้นมอง รุจา ฎัโพบูลย์ (2541 อ้างถึงใน ศิริภักดิ์ จันทร์วัฒนภักดิ์ 2544: 28) แนะนำให้มารดาพูดคุย ยิ้มและเล่นกับทารก เพราะการพูดคุยและเล่นกับทารกจะช่วยพัฒนาการทารกให้เกิดทักษะ ให้เกิดการเรียนรู้และเพลิดเพลิน

คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (Developmental Surveillance and Promotion Manual: DSPM) ของกระทรวงสาธารณสุข (2560) ได้ให้แนวทางในการวิธีฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนไว้ดังนี้ 1) การฝึกทักษะด้านการเคลื่อนไหว (Gross Motor: GM) 2) การฝึกทักษะด้านการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กและสติปัญญา (Fine Motor: FM) 3) การฝึกทักษะด้านการเข้าใจภาษา (Receptive Language: RL) 4) การฝึกทักษะด้านการใช้ภาษา (Expressive Language: EL) และ 5) การฝึกทักษะด้านการช่วยเหลือตัวเองและสังคม (Personal and Social: PS)

ตารางที่ 2.1 การส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง – 6 เดือน

พัฒนาการ	วิธีการส่งเสริมพัฒนาการ
อายุต่ำกว่า 1 เดือน	
1. ท่านอนคว่ำยกศีรษะและหันไปข้างใดข้างหนึ่งได้ (GM)	จัดให้เด็กอยู่ในท่านอนคว่ำ เข่าของเล่นที่มีเสียงตรงหน้าเด็ก ระยะห่างประมาณ 30 ซม.เมื่อเด็กมองที่ของเล่นแล้วค่อยๆ เคลื่อนของเล่นมาทางด้านซ้ายหรือขวา เพื่อให้เด็กหันศีรษะมองตาม ถ้าเด็กทำไม่ได้ให้ช่วยประคองศีรษะเด็กหันตาม ทำซ้ำอีกครั้งโดยเปลี่ยนให้เคลื่อนของเล่นมาทางด้านตรงข้าม
2. มองตามถึงกึ่งกลางลำตัว (FM)	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดให้เด็กอยู่ในท่านอนหงาย ก้มหน้าให้อยู่ใกล้ๆ เด็กห่างจากหน้าเด็กประมาณ 20 ซม. 2. เรียกให้เด็กสนใจ โดยเรียกชื่อเด็ก เมื่อเด็กสนใจมองให้เคลื่อนหรือเอียงหน้าไปทางด้านข้างลำตัวเด็กอย่างช้าๆ เพื่อให้เด็กมองตาม 3. ถ้าเด็กไม่มองให้ช่วยเหลือ โดยการประคองหน้าเด็กให้มองตาม 4. ฝึกเพิ่มเติมโดยใช้ของเล่นที่มีสีสันสดใสกระตุ้นให้เด็กสนใจและมองตาม
3. สะดุ้งหรือเคลื่อนไหวร่างกายเมื่อได้ยินเสียงพูดระดับปกติ (RL)	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดให้เด็กอยู่ในท่านอนหงาย เรียกชื่อหรือพูดคุยกับเด็กจากด้านข้างที่ละข้างทั้งข้างซ้ายและข้างขวา โดยพูดเสียงดังกว่าปกติ 2. หากเด็กสะดุ้งหรือขยับตัวให้ยี้มและสัมผัสตัวเด็ก ลดเสียงพูดคุยลงเรื่อยๆ จนให้อยู่ในระดับปกติ
4. ส่งเสียงอ้อแอ้ (EL)	อู๋มหรือสัมผัสตัวเด็กเบาๆ มองสบตา แล้วพูดคุยกับเด็กด้วยเสียงสูงๆ ต่ำๆ เพื่อให้เด็กสนใจและหยุดรอให้เด็กส่งเสียงอ้อแอ้ตอบ
5. มองจ้องหน้าได้นาน 1-2 วินาที (PS)	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดให้เด็กอยู่ในท่านอนหงายหรืออู๋มเด็ก 2. สบตา พูดคุย ส่งเสียง ยี้ม หรือทำท่าลักษณะต่างๆ เช่น ตาโต กระพริบตา เพื่อให้เด็กสนใจมอง

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

พัฒนาการ	วิธีการส่งเสริมพัฒนาการ
อายุ 1 - 2 เดือน	
1. ท่านอนคว่ำยกศีรษะตั้งขึ้นได้ 45 องศา นาน 3 วินาที (GM)	<ol style="list-style-type: none"> จัดให้เด็กอยู่ในท่านอนคว่ำ ข้อศอกงอ ใช้หน้าและเสียงของพ่อแม่ ผู้ปกครองพูดคุยกับเด็กตรงหน้าเด็กเมื่อเด็กมองตามค่อยๆ เคลื่อนหน้าพ่อแม่ ขึ้นด้านบน เพื่อให้เด็กเงยหน้าจนศีรษะยกขึ้น นับ 1,2 ค่อยๆ เคลื่อนหน้าพ่อแม่ ลงมาอยู่ตรงหน้าเด็กเหมือนเดิม เคลื่อนหน้าพ่อแม่ ผู้ปกครองให้สูงขึ้น จนเด็กยกศีรษะตามได้ในแนว 45 องศา และนับ 1,2,3 ฝึกเพิ่มเติมโดยใช้ของเล่นที่มีสีสันสดใสกระตุ้นให้เด็กสนใจและมองตาม
2. มองตามผ่านกึ่งกลางลำตัว (FM)	<ol style="list-style-type: none"> จัดให้เด็กอยู่ในท่านอนหงาย ยื่นใบหน้าที่ห่างจากหน้าเด็กประมาณ 20 ซม. กระตุ้นให้เด็กมองหน้า และเคลื่อนไหวใบหน้าที่ผ่านกึ่งกลางลำตัวเพื่อให้เด็กมองตาม ถ้าเด็กไม่มองให้ประคองหน้าเด็กให้หันมองตาม หลังจากที่เด็กสามารถมองตามใบหน้าที่ได้แล้ว ให้ถือของเล่นที่มีสีสันสดใสห่างจากหน้าเด็กประมาณ 20 ซม. กระตุ้นให้เด็กมองที่ของเล่น และเคลื่อนไหวของเล่นผ่านกึ่งกลางลำตัวเพื่อให้เด็กมองตาม เมื่อเด็กมองตามได้ดีแล้ว ควรเพิ่มระยะห่างของใบหน้า หรือของเล่นจนถึงระยะ 30 ซม.
3. มองหน้าผู้พูดคุยได้นาน (RL)	<ol style="list-style-type: none"> จัดให้เด็กอยู่ในท่านอนหงาย หรืออุ้มเด็กให้หันห่างจากเด็กประมาณ 60 ซม. สบตาและพูดคุยหรือทำท่าทางให้เด็กสนใจ เช่น ทำตาโต ขยับริมฝีปาก ยิ้ม หัวเราะ หยิบของเล่นสีสันสดใสมาใกล้ๆ หน้า กระตุ้นให้เด็กมองของเล่นและมองหน้า เมื่อเด็กมองแล้วให้นำของเล่นออก

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

พัฒนาการ	วิธีการส่งเสริมพัฒนาการ
<p>4. ทำเสียงในลำคอ (เสียง อู อา อือ) อย่างชัดเจน (EL)</p> <p>5. ยืมตอบหรือส่งเสียงตอบได้ เมื่อผู้ประเมินยืมและพูดคุยด้วย (PS)</p>	<p>1. จัดให้เด็กอยู่ในท่านอนหงาย หรืออุ้มเด็ก</p> <p>2. ยื่นหน้าเข้าไปหาเด็ก สบตาและพูดคุยให้เด็กสนใจ แล้วทำเสียง อู หรือ อือ หรือ อา ในลำคอให้เด็กได้ยิน หยุดฟังเพื่อรอจังหวะให้เด็กส่งเสียงตาม</p> <p>3. เมื่อเด็กออกเสียงได้ ให้ยื่นหน้าห่างจากเด็กเพิ่มขึ้นจนถึงประมาณ 60 ซม.</p> <p>อุ้มเด็กอยู่ในท่านอนหงาย มองตาเด็กและสัมผัสเบาๆ พร้อมกับพูดคุยกับเด็กเป็นคำพูดสั้นๆ ซ้ำๆ ซ้ำๆ เช่น “ว่าไงจ๊ะ.. (ชื่อลูก) ...คนเก่ง” “ยืมซิ” “เด็กดี” “...(ชื่อลูก)...ลูกรัก” “แม่รักลูกนะ” หยุดฟังเพื่อรอจังหวะให้เด็กยืมหรือส่งเสียงตอบ</p>
อายุ 3 - 4 เดือน	
<p>1. ท่านอนคว่ำยกศีรษะและออกฟันฟัน (GM)</p> <p>2. มองตามสิ่งของที่เคลื่อนที่ได้เป็นมุม 180 องศา (FM)</p>	<p>1. จัดให้เด็กอยู่ในท่านอนคว่ำ ข้อศอกงอ</p> <p>2. ใช้หน้าและเสียงของพ่อแม่ ผู้ปกครองพูดคุยกับเด็กตรงหน้าเด็กเมื่อเด็กมองตามค่อยๆ เคลื่อนหน้าพ่อแม่ ขึ้นด้านบน เพื่อให้เด็กยกศีรษะยก โดยมียื่นฟันไว้แขนเหยียดตรงและหน้าออกฟันฟัน</p> <p>3. ฝึกเพิ่มเติมโดยใช้ของเล่นที่มีสีสันสดใสกระตุ้นให้เด็กสนใจและมองตาม</p> <p>1. จัดให้เด็กอยู่ในท่านอนหงาย โดยให้ศีรษะเด็กอยู่ในแนวกึ่งกลางลำตัว</p> <p>2. ก้มหน้าให้อยู่ใกล้ๆ เด็ก ห่างจากหน้าเด็กประมาณ 30 ซม.</p> <p>3. เรียกชื่อเด็กเพื่อกระตุ้นเด็กให้สนใจจ้องมอง จากนั้นเคลื่อนหน้าพ่อแม่ ผู้ปกครองอย่างช้าๆ เป็นแนวโค้งไป</p>

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

พัฒนาการ	วิธีการส่งเสริมพัฒนาการ
อายุ 3 - 4 เดือน	
<p>2. มองตามสิ่งของที่เคลื่อนที่ได้เป็นมุม 180 องศา (FM)</p>	<p>ทางด้านซ้าย</p> <ol style="list-style-type: none"> ทำซ้ำโดยเปลี่ยนเป็นเคลื่อนหน้าพ่อแม่ ผู้ปกครองจากทางด้านซ้ายไปด้านขวา ถ้าเด็กยังไม่มองตาม ให้ช่วยประคองหน้าเด็กเพื่อให้หันหน้ามองตาม ฝึกเพิ่มเติมโดยใช้ของเล่นที่มีสีสันกระตุ้นให้เด็กสนใจและมองตาม
<p>3. หันตามเสียงได้ (RL)</p>	<ol style="list-style-type: none"> จัดให้เด็กอยู่ในท่านอนหงาย หรืออุ้มเด็กนั่งบนตักโดยให้หันหน้าออกจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง เขย่าของเล่นให้เด็กดู เขย่าของเล่นทางด้านข้าง ห่างจากเด็กประมาณ 30-45 ซม. และรอให้เด็กหันมาทางของเล่นที่มีเสียง จากนั้นให้พูดคุยและยิ้มกับเด็ก ถ้าเด็กไม่หันมามองของเล่น ให้ประคองหน้าเด็กเพื่อให้หันตามเสียงค่อยๆ เพิ่มระยะห่างจนถึง 60 ซม.
<p>4. ทำเสียงต่างๆ ต่ำๆ เพื่อแสดงความรู้สึก (EL)</p>	<p>มองสบตาเด็ก และพูดด้วยเสียงต่างๆ ต่ำๆ เล่นหัวเราะกับเด็ก หรือสัมผัสจุดต่างๆ ของร่างกายเด็ก เช่น ใช้นิ้วสัมผัสเบาๆ ที่ฝ่าเท้า ท้อง เอว หรือใช้จุกสัมผัสหน้าผาก แก้ม จมูก ปาก และท้องเด็ก โดยการสัมผัสแต่ละควรมีจังหวะหนักเบาแตกต่างกันไป</p>
<p>5. ยิ้มทักคนที่คุ้นเคย (PS)</p>	<ol style="list-style-type: none"> ยิ้มและพูดคุยกับเด็กเมื่อทำกิจกรรมต่างๆ ให้เด็กทุกครั้ง อุ้มเด็กไปหาคนที่คุ้นเคย เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อแม่ ผู้ปกครองยิ้มทักคนที่คุ้นเคยให้เด็กดู พูดกระตุ้นให้เด็กทำตาม เช่น “ยิ้มให้คุณพ่อซิลูก” “ยิ้มให้...ซิลูก”

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

พัฒนาการ	วิธีการส่งเสริมพัฒนาการ
อายุ 5 - 6 เดือน	
<p>1. ยืนตัวขึ้นจากท่านอนคว่ำโดยเหยียดแขนตรงทั้งสองข้างได้ (GM)</p>	<p>1. จัดให้เด็กอยู่ในท่านอนคว่ำ</p> <p>2. ถือของเล่นไว้ด้านหน้าเหนือศีรษะเด็ก</p> <p>3. เรียกชื่อเด็กให้มองดูของเล่นแล้วเคลื่อนของเล่นให้สูงขึ้นเหนือศีรษะอย่างช้าๆ เพื่อให้เด็กยกศีรษะตาม โดยมีมือยันพื้นไว้ แขนเหยียดตรงจนหน้าอกและท้องพ้นพื้น</p>
<p>2. เอื้อมมือหยิบและถือวัตถุไว้ขณะอยู่ในท่านอนหงาย (FM)</p>	<p>1. จัดให้เด็กอยู่ในท่านอนหงาย เข่าของเล่นให้ห่างจากตัวเด็กในระยะที่เด็กเอื้อมถึง</p> <p>2. ถ้าเด็กไม่เอื้อมมือออกมาคว้าของเล่น ให้ใช้ของเล่นตะเบาๆ ที่หลังมือเด็ก หรือจับมือเด็กเอื้อมมาหยิบของเล่นทำซ้ำ จนเด็กสามารถเอื้อมมือมาหยิบของเล่นได้เอง</p> <p>3. อาจแวนโมบายในระยะที่เด็กเอื้อมถึง เพื่อให้เด็กสนใจคว้าหยิบ</p>
<p>3. หันตามเสียงเรียก (RL)</p>	<p>1. ให้เด็กนั่งบนเบาะนอน</p> <p>2. พยุงอยู่ด้านหลังระยะห่างตัวเด็ก 30 ซม. พูดคุยกับเด็กด้วยเสียงปกติ รอให้เด็กหันมาทางทิศของเสียง ให้ยิ้มและเล่นกับเด็ก (ขณะฝึกอย่าให้มีเสียงอื่นรบกวน)</p> <p>3. ถ้าเด็กไม่มองไปประกองหน้าเด็กหันตามเสียงจนเด็กสามารถหันตามเสียงได้เอง ถ้าเด็กยังไม่หันให้พูดเสียงดังขึ้น เมื่อหันมองลดระดับเสียงลงจนเสียงปกติ</p>

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

พัฒนาการ	วิธีการส่งเสริมพัฒนาการ
4. เลียนแบบเสียงได้ (EL)	<ol style="list-style-type: none"> สบตาและพูดคุยกับเด็ก ใช้ริมฝีปากทำเสียง เช่น “จู้บ จู้บ” เคาะลิ้น หรือจับมือเด็กมาไว้ที่ปากแล้วขยับดีปากเบาๆ ร้องเพลงง่ายๆ ที่มีเสียงสูงๆ ต่ำๆ ให้เด็กฟัง เช่น เพลงช้าง เพลงเป็ด เป็นต้น
5. สนใจฟังคนพูดและสามารถมองไปที่ของเล่นที่ผู้ทดสอบเล่นกับเด็ก (PS)	<ol style="list-style-type: none"> จัดให้เด็กนั่งหน้าเข้าหาพ่อแม่ ผู้ปกครอง เรียกชื่อและสบตา พูดคุยกับเด็กเมื่อเด็กมองสบตาและนำของเล่นมาอยู่ในระดับสายตาเด็ก พูดคุยกับเด็กเกี่ยวกับของเล่น เช่น “วันนี้แม่มีพ่ตุ๊กตามาเล่นกับหนู พ่ตุ๊กตามีผมสีน้ำตาลใส่ชุดสีเขียว”

(แหล่งที่มา : กระทรวงสาธารณสุข, 2560: 11-17)

2.2 การจัดตั้งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน

สิ่งแวดล้อมถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเจริญเติบโตและพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของทารก ได้แก่ พัฒนาการด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว พัฒนาการด้านสติปัญญาและภาษา พัฒนาการด้านอารมณ์ และพัฒนาการด้านสังคม โดยสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้และการพัฒนาของทารกทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งมีความสำคัญต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของทารกเป็นอย่างมาก สิ่งแวดล้อมจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการทารกอย่างเต็มตามศักยภาพ (Potential) สิ่งแวดล้อมสำหรับทารกประกอบด้วย ครอบครัว ตลอดจนจนถึงตัวบุคคล บรรยากาศในบ้านที่ทารกอาศัยอยู่ รวมถึงของเล่นที่เด็กเล่น (ดวงเดือน วังสินธุ์, 2534:5 อ้างถึงใน นุชศรี พูลเพิ่ม, 2553 : 32-33) สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมจะเอื้อต่อการที่ทารกจะได้รับการตอบสนองความต้องการต่างๆ ซึ่งถ้าสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมเอื้ออำนวยเต็มที่ ทารกก็จะมีโอกาสเจริญเติบโตและมีพัฒนาการสมบูรณ์เต็มตามศักยภาพ แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าสิ่งแวดล้อมไม่เอื้ออำนวย ความสามารถในด้านต่างๆ จะถูกตัดทอนไป ทำให้ทารกมีการเจริญเติบโตและมีพัฒนาการไม่สมวัย (ชูชาติ มีรอด, 2550: 2)

รุจา ภูไพบูลย์ (2541 อ้างถึงใน ศิริภรณ์ จันทร์วัฒนภักษ์ 2544: 25) สรุปประเด็นเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมพัฒนาการทารกไว้ดังนี้

1) การจัดสถานที่สำหรับการเลี้ยงดูบุตร ควรจัดบ้านใหม่เพื่อให้มีความเหมาะสมกับการเลี้ยงดูทารก เนื่องจากทารกแรกเกิด - 2 ปีครึ่ง ต้องการที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัย ตลอดจนสภาพแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะ สะอาด และเป็นสัดส่วน มีพื้นที่สำหรับทารกปีกลานเล่นได้ไม่เป็นอันตราย มีคอกกั้นที่ปลอดภัยสำหรับทารก อากาศถ่ายเทดี ไม่มีแมลงหรือมดรบกวน เงียบสงบ ไม่มีคนพลุกพล่าน ไม่มีกลิ่นเหม็น อับชื้น ฝุ่น ละอองหรือควันพิษ จัดเก็บสิ่งของที่จะเป็นอันตรายแก่ทารก เช่น ของแหลมคม หรือของร้อน ไม่ควรวางไวใกล้เด็ก เพราะอาจทำให้เกิดอันตรายที่ไม่คาดคิดได้

2) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับทารก อาจจัดได้หลายรูปแบบ ได้แก่ การจัดหาของเล่นที่เป็นแบบมีเสียงที่หลากหลาย เช่น กริ่งกริ่ง ของเล่นพลาสติกบีบมีเสียงที่ขนาดไม่เล็กจนเกินไปที่ทารกจะเอาเข้าปากได้ มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 10 ซม.ขึ้นไป และทำมาจากวัสดุที่ไร้สารพิษ เช่น ตะกั่ว หรือพลาสติกที่เป็นอันตราย และมีการทำความสะอาดของเล่นอย่างสม่ำเสมอ การทำกิจกรรมต่างๆ ให้กับทารก การกระตุ้นประสาทสัมผัสทั้ง 5 ส่วนของทารก ได้แก่ การเห็น การได้ยิน การรับรู้ การได้กลิ่น และการสัมผัส สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ทารกเกิดการเรียนรู้ตามวัยและเป็นการช่วยพัฒนาสติปัญญาและบุคลิกภาพของทารก

เคน อคัมส์ (ต้นคำ ไชยสมหมาย, ผู้แปล หน้า 13) กล่าวว่า การเรียนรู้ที่ดีที่สุดของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน คือ การเล่น โดยการใช้สิ่งของที่เป็นส่วนหนึ่งของการใช้ชีวิตประจำวัน

ของพวกเขา ทารกต้องการประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมเห็นได้ชัดเจน ทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน เป็นช่วงที่สำคัญที่สุดสำหรับพัฒนาการทางสติปัญญา บิดามารดาจึงควรจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อทารกในด้านต่างๆ

3. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการสร้างโปรแกรมส่งเสริมความรู้และการปฏิบัติของมารดา วิทยุในการเลี้ยงดูทารกและการส่งเสริมพัฒนาการของทารก

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการสร้างโปรแกรมส่งเสริมความรู้และการปฏิบัติของมารดา วิทยุในการเลี้ยงดูบุตรทารก ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning)

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอาศัยพื้นฐานสำคัญ 2 ประการ (ชูชาติ มีรอด, 2550) คือ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ตามรายละเอียดดังนี้

3.1.1 การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้จากประสบการณ์เดิม โดยมีหลักสำคัญ 5 ประการ คือ 1) การเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์ของผู้เรียน 2) ทำให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ที่ท้าทายอย่างต่อเนื่อง และเป็นการเรียนรู้ที่เรียกว่า Active learning 3) มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองและระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน 4) ปฏิสัมพันธ์ที่ทำให้เกิดการขยายตัวของเครือข่ายความรู้ที่ทุกคนมีอยู่ออกไปอย่างกว้างขวาง และ 5) มีการสื่อสารโดยการพูด หรือการเขียน เป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยน การวิเคราะห์และการสังเคราะห์ความรู้

3.1.2 องค์ประกอบของการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ในการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ

1) การนำประสบการณ์ หรือความรู้เดิมมาพัฒนาเป็นความรู้ใหม่ (Experience) โดยวิทยากรช่วยให้ผู้เรียนนำประสบการณ์เดิมที่ตนเองมี มาพัฒนาเป็นองค์ความรู้ มีการตั้งคำถาม ใช้สื่อหรือใช้กิจกรรม เพื่อรวบรวมประสบการณ์เดิมและความคิด ความรู้เดิมของผู้เรียน

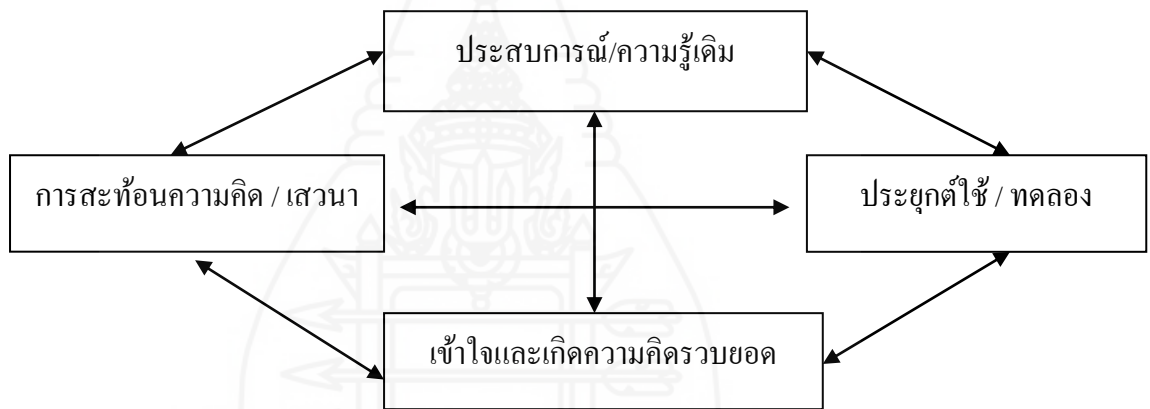
2) การสะท้อนความคิดและการเสวนา (Reflection and discussion) เป็นการแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนข้อมูล และมีการเรียนรู้ร่วมจากการพูดคุยในประเด็นที่กำหนด เป็นการให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความรู้เพื่อสร้างความรู้ใหม่ขึ้นในกลุ่มตามงานที่ได้รับมอบหมาย

3) การสร้างความเข้าใจและการเกิดความคิดรวบยอด (Understanding and Conceptualization) เป็นขั้นตอนที่มีการสร้างความเข้าใจเพื่อนำไปสู่ความคิดรวบยอดโดยผู้เรียน

และผู้สอนช่วยกันเรียบเรียงความรู้ให้สมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งดำเนินการได้โดยการ ใช้สื่อหรือการรายงานของกลุ่ม หรือบูรณาการความรู้ในกลุ่มย่อย โดยร่วมในการอภิปรายในกลุ่ม ใหญ่ ผู้เรียนมีการสรุปข้อคิดเห็นความเชื่อ ความรู้ด้วยตนเองโดยผู้สอนกระตุ้นกระบวนการคิดและ ช่วยเพิ่มเติมเนื้อหาตามความเหมาะสม

4) การทดลองหรือการประยุกต์แนวคิด (Experiment /Application) เป็น ขั้นตอนที่ผู้เรียนนำการเรียนรู้ที่มีขึ้นใหม่ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ จนเกิดเป็นแนวทาง ปฏิบัติของผู้เรียนเอง

องค์ประกอบการเรียนรู้ทั้ง 4 ประการ มีการเชื่อมโยงกันอย่างเป็นลำดับขั้น และเป็นพลวัตร มีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงขององค์ความรู้และประสบการณ์ และมีการสะสมเพิ่มขึ้น ทำให้ระดับความรู้และการมีประสบการณ์เปลี่ยนไป ซึ่งแสดงได้ดังภาพ

ภาพที่ 2.1 องค์ประกอบของการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ในการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (แหล่งที่มา : Kolb, 1984; Mainemelis, Boyatzis, & Kolb, D.A., 2002 อ้างถึงใน กุลกานต์ อภิวัฒน์ถาวร บุญเสริม หุตะแพทย์ และ ประกายรัตน์ ภัทรชิตี, 2552:17)

3.2 ในการวิจัยครั้งนี้ จากแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึง นำมาประยุกต์ใช้ในการจัดโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดา วิทยาลัย โดยมียุทธศาสตร์ทั้ง 4 ประการ คือ

องค์ประกอบที่ 1 จัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของมารดาวิทยาลัยแบบรายบุคคล โดยผู้วิจัยจะเป็นคั้งผู้สอนที่กระตุ้นให้มารดาวิทยาลัยได้นำเอาประสบการณ์เดิมออกมาในส่วนที่ เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารก และการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ ส่งเสริมพัฒนาการของทารก โดยผู้วิจัยจะได้กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้เอาไว้

องค์ประกอบที่ 2 ให้มารดาวัยรุ่นได้เล่าประสบการณ์เดิมของมารดาวัยรุ่นในการส่งเสริมพัฒนาการของทารก และการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารก แบ่งปันแลกเปลี่ยนประสบการณ์ต่อผู้วิจัย เพื่อเป็นการเปิดความคิด เปิดใจ ของมารดาวัยรุ่นในการเรียนรู้เพิ่มเติมเพื่อสามารถนำความรู้และวิธีการปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารก และการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกไปประยุกต์ใช้ต่อทารกของตน

องค์ประกอบที่ 3 ผู้วิจัยและมารดาวัยรุ่นร่วมกันสรุปความคิดเห็นรวบรวมจากการแบ่งปันประสบการณ์เดิมของมารดาวัยรุ่นรายบุคคล หลังจากนั้นผู้วิจัยให้ความรู้เพิ่มเติมโดยวิธีการบรรยาย เพื่อเพิ่มเนื้อหา การส่งเสริมพัฒนาการของทารก และการจัดสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกให้กับมารดาวัยรุ่น โดยใช้สื่อช่วยในการให้ความรู้

องค์ประกอบที่ 4 ให้มารดาวัยรุ่นได้ทดลองหรือประยุกต์แนวคิดที่ได้จากการเรียนรู้ โดยดูการสาธิตการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารก เพื่อให้มารดาวัยรุ่นเกิดความเข้าใจว่าควรปฏิบัติอย่างไร และสามารถนำไปปฏิบัติกับทารกของตนเองได้อย่างถูกต้อง

4. การสร้างโปรแกรมการส่งเสริมความรู้และการปฏิบัติของมารดาวัยรุ่นในการเลี้ยงดูและการส่งเสริมพัฒนาการของทารก

การศึกษานี้เป็นการพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมความรู้และการปฏิบัติของมารดาวัยรุ่นในการเลี้ยงดูและการส่งเสริมพัฒนาการของทารก ซึ่งได้พัฒนาขึ้นจากการสังเคราะห์โปรแกรมอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมความรู้และการปฏิบัติของมารดาในการเลี้ยงดูและการส่งเสริมพัฒนาการของทารก แบ่งได้เป็น 3 หัวข้อใหญ่ ได้แก่ การให้ความรู้ กระบวนการให้ความรู้ และการออกแบบและการประเมินผล (Borkowski, 2006 อ้างถึงใน กุลกานต์ อภิวัฒน์สังการ บุญเสริม หุตะแพทย์ และ ประกายรัตน์ ภัทรชิตี, 2552:22-23)

4.1 การให้ความรู้ (Treatment principles) เป็นการผสมผสานระหว่างวิทยาศาสตร์และศิลปะของการดำเนินชีวิตประจำวัน ดังนั้น โปรแกรมที่มีประสิทธิภาพควรมีลักษณะ คือ 1) ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 2) ประกอบด้วยรูปแบบที่มีเนื้อหาแบบบูรณาการซึ่งครบถ้วนในการส่งเสริมความรู้ ทักษะ ป้องกันหรือช่วยแก้ปัญหาของกลุ่มเป้าหมาย 3) สอดคล้องกับพื้นฐานและวัฒนธรรมของกลุ่มเป้าหมาย 4) มีความสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างวิทยากรและกลุ่มเป้าหมาย และ 5) มีการใช้วิธีการนำเสนอความรู้ที่หลากหลาย จึงจะส่งผลให้เกิดการเข้าร่วมกิจกรรมที่มากขึ้น

4.2 กระบวนการให้ความรู้ (Procedure Principles) เป็นหลักในการช่วยให้มีการประยุกต์องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความถูกต้องตามหลักการทางวิทยาศาสตร์ การบริหารโปรแกรมที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยปัจจัยหลายประการ ได้แก่ 1) ความเหมาะสมของเนื้อหากับความต้องการและความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย 2) ระยะเวลาในการดำเนินการที่เหมาะสม 3) มีวิทยากรและผู้เกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมายที่มีคุณภาพ 4) มีการคำนึงถึงการให้ความรู้ การป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นและการแก้ปัญหา ที่เกิดขึ้นแล้ว และ 5) มีการคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดที่กลุ่มเป้าหมายได้รับ

4.3 การออกแบบและการประเมินโปรแกรม (Design and evaluation principles) การออกแบบโปรแกรมที่ดีควรมีทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เพื่อให้ประเมินประสิทธิภาพจริงของโปรแกรม โดยไม่มีอคติ ดังนั้นทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมควรเป็นกลุ่มที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกัน โดยผู้ออกแบบโปรแกรมสามารถใช้วิธีการสุ่มเพื่อแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม นอกจากนี้ควรมีการเปรียบเทียบคุณสมบัติของทั้งสองกลุ่มก่อนที่จะดำเนินการทดลองเพื่อเป็นการประเมินว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคล้ายคลึงกัน

การประเมินโปรแกรมที่ดีต้องประเมินผลของการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพโดยใช้หลักการทางวิทยาศาสตร์ และมีการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของโปรแกรมอย่างมีมาตรฐาน เพื่อให้ได้หลักฐานที่น่าเชื่อถือในการบอกประสิทธิภาพของโปรแกรม ซึ่งได้แก่ การวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน โดยใช้หลักทางสถิติ การประเมินผลลัพธ์ของโปรแกรมที่เห็นได้ชัดเจน มีการประเมินผลลัพธ์ของโปรแกรมโดยใช้ตัวแปรหลายตัว มีการทดสอบความเชื่อมั่น นอกจากประเมินผลลัพธ์สุดท้ายของโปรแกรมแล้ว ควรมีการประเมินกระบวนการเปลี่ยนแปลงของผู้เข้าร่วมโปรแกรม สิ่งที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลง และการประเมินผลกระทบต่อสังคม เช่น โปรแกรมอาจส่งผลกระทบต่อคนเพียงจำนวนเล็กน้อย แต่ผลของการเปลี่ยนแปลงอาจส่งผลกระทบต่ออย่างมากต่อสังคมได้ นอกจากนั้นการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้ทราบผลการดำเนินงานสำหรับกลุ่มเป้าหมาย

4.4 การสังเคราะห์โปรแกรมการส่งเสริมความรู้และการปฏิบัติของมารดาในการเลี้ยงดู และการส่งเสริมพัฒนาการของทารก

การศึกษานี้ได้มีการทบทวนวรรณกรรมโดยศึกษาโปรแกรมการส่งเสริมความรู้และการปฏิบัติของมารดาในการเลี้ยงดูและการส่งเสริมพัฒนาการของทารก ที่เน้นกลุ่มเป้าหมายเป็นมารดาวัยรุ่น ซึ่งเน้นการพัฒนาความรู้เรื่องพัฒนาการของทารก การปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารก และการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารก เพื่อให้การเลี้ยงดูและการส่งเสริมพัฒนาการของมารดาวัยรุ่นมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผลการสืบค้นข้อมูล

ของโปรแกรมพบว่า มีโปรแกรมที่เป็นตัวอย่างทั้งหมด 6 โปรแกรม ซึ่งทุกโปรแกรมมีหลักเกณฑ์เดียวกันคือ 1) มีกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมโปรแกรมเป็นมารดาที่มีบุตรทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน มี 1 โปรแกรมที่บุตรอายุ 1-3 ปี 2) มีการดำเนินการวิจัยแบบกึ่งทดลองขึ้นไป กล่าวคือ มีการประเมินผลก่อนและหลังการใช้โปรแกรม หรือมีการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือทั้ง 2 กลุ่ม รายละเอียดของแต่ละโปรแกรมนี้นี้

ธรรมา โสธจำปา (2552). โปรแกรมการส่งเสริมพฤติกรรมมารดาในการกระตุ้นพัฒนาการทารกแรกเกิด – 2 เดือน, 39-47

วัตถุประสงค์

จุดประสงค์ทั่วไป เพื่อศึกษาผลการส่งเสริมพฤติกรรมมารดาในการกระตุ้นพัฒนาการทารกแรกเกิด – 2 เดือน ต่อความรู้ พฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการบุตรของมารดาและพัฒนาการทารก

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อเปรียบเทียบความรู้ และพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการทารกของมารดา ระหว่างมารดากลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง
2. เพื่อศึกษาความเปลี่ยนแปลงความรู้และพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการทารกของมารดา ในมารดากลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนทดลองและหลังการทดลอง
3. เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการทารกระหว่าง ทารกในมารดากลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบหลังการทดลอง

กลุ่มเป้าหมาย มารดาครรภ์แรก อายุ 20-35 ปี จำนวน 67 คน (กลุ่มทดลอง 33 คน กลุ่มเปรียบเทียบ 34 คน)

ประเด็นเนื้อหา พัฒนาการทารกและการส่งเสริมพัฒนาการของทารก

ลักษณะกิจกรรม กิจกรรมการเรียนรู้จำนวน 3 ครั้ง โดยการบรรยาย สาธิต ฝึกปฏิบัติ เป็นรายบุคคลที่บ้าน และกลุ่มแลกเปลี่ยนประสบการณ์

ระยะเวลา จำนวน 3 ครั้ง (45 – 60 นาที) ทำกิจกรรม 8 สัปดาห์

การประเมิน กลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบมีค่าเฉลี่ยความรู้ การปฏิบัติ และการสังเกตพฤติกรรมของมารดาในการส่งเสริมพัฒนาการบุตรสูงขึ้นกว่าก่อนทดลอง และกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ของมารดาเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการทารกแรกเกิด – 2 เดือน และคะแนนเฉลี่ยด้านพฤติกรรมมารดาในการส่งเสริมพัฒนาการทารกแรกเกิดถึง – 2 เดือนสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างสำคัญทางสถิติ ส่วนพัฒนาการของทารก 2 เดือน ไม่แตกต่างกัน แต่กลุ่มทดลองมีพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อเล็กและการปรับตัวดีกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ

วิเชียร ทองนพ (2546). โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการทารกต่อความรู้ การปฏิบัติของมารดาและพัฒนาการของทารก, 36-42

วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการทารกต่อความรู้การปฏิบัติของมารดาและพัฒนาการของทารก

กลุ่มเป้าหมาย มารดาที่มีบุตรอายุ 1-9 เดือน จำนวน 74 คน (กลุ่มทดลอง 36 คน กลุ่มควบคุม 38 คน)

ประเด็นเนื้อหา พัฒนาการทารกและการส่งเสริมพัฒนาการทารก

ลักษณะกิจกรรม การอธิบาย ถามตอบ การติดตามเยี่ยมบ้าน

ระยะเวลา กิจกรรม 4 ครั้ง 90 นาที ให้ความรู้และฝึกปฏิบัติ ลงเยี่ยมบ้าน 8 สัปดาห์

การประเมิน หลังทดลองกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ การปฏิบัติ การส่งเสริมพัฒนาการทารก และคะแนนเฉลี่ยพัฒนาการรวมของทารกในกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม

สุกร น้อยใจบุญ (2545). ผลของการส่งเสริมพัฒนาการทารก ต่อความรู้ความสามารถตนเอง และพฤติกรรมของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการบุตร, 50-68, 70-85

วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผล การส่งเสริมพัฒนาการทารกต่อความรู้พัฒนาการและส่งเสริมพัฒนาการทารก ความสามารถตนเอง และพฤติกรรมของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการบุตร

กลุ่มเป้าหมาย บิดามารดาที่มีบุตรคนแรก 1 - 12 เดือน 64 คน (กลุ่มทดลอง 32 คน กลุ่มควบคุม 32 คน)

ประเด็นเนื้อหา พัฒนาการทารกและวิธีการส่งเสริมพัฒนาการทารกที่เหมาะสมกับลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของทารก และความสามารถของตนเอง

ลักษณะกิจกรรม ถามตอบ อธิบาย บรรยาย ให้ความรู้รายกลุ่ม 2 ครั้ง ครั้งละ 45 นาที ที่โรงพยาบาล เยี่ยมบ้าน 1 ครั้ง 3 สัปดาห์

ระยะเวลา กิจกรรม 3 ครั้ง 3 สัปดาห์

การประเมิน บิดามารดาที่ได้รับโปรแกรมมีความรู้ มีความสามารถตนเองและพฤติกรรมในการส่งเสริมพัฒนาการในทางที่ดีขึ้น

Sirikul Isaranurug et al (2005). โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กทารกต่อความรู้การปฏิบัติของมารดาและพัฒนาการของทารก

วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กทารกต่อ
ความรู้การปฏิบัติของมารดาและพัฒนาการของทารก

กลุ่มเป้าหมาย มารดาที่มีบุตรอายุ 1-9 เดือน 74 คน (กลุ่มทดลอง 36 คน กลุ่ม
ควบคุม 38 คน)

ประเด็นเนื้อหา ได้แก่ พัฒนาการทารกและวิธีการส่งเสริมพัฒนาการทารกที่
เหมาะสมกับลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของทารก และความสามารถของตนเอง

ลักษณะกิจกรรม ถามตอบ อธิบาย บรรยาย เชื่อมบ้าน ให้ความรู้จำนวน 2 ครั้ง
เรื่องพัฒนาการทารกและการส่งเสริมพัฒนาการทารกและลงเยี่ยมบ้านสังเกตการจัดสิ่งแวดล้อมที่
บ้าน 1 ครั้ง

ระยะเวลา 3 ครั้ง 6 สัปดาห์

การประเมิน กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ การปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งเสริม
พัฒนาการทารกสูงกว่ากลุ่มควบคุม และคะแนนเฉลี่ยพัฒนาการของทารกในกลุ่มทดลองสูงกว่า
กลุ่มควบคุม

สุทธิ หนองอาหลี (2547). โปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถของตนเองต่อ
พฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตรของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดครั้งแรก, 86-112, 119

วัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตรของมารดาวัยรุ่นหลัง
ครั้งแรกระหว่างกลุ่มที่ได้รับ โปรแกรมกับกลุ่มที่ได้รับการพยาบาลปกติ

กลุ่มเป้าหมาย มารดาวัยรุ่นหลังคลอดครั้งแรกอายุ 14-19 ปี จำนวน 40
คน (กลุ่มทดลอง 20 กลุ่มควบคุม 20 คน)

ประเด็นเนื้อหา

- การรับรู้ความสามารถของตนเอง
- พฤติกรรมและความต้องการของทารกแรกเกิด
- การเลี้ยงดูทารกและการส่งเสริมพัฒนาการทารก
- การป้องกันอันตรายต่อทารก

ลักษณะกิจกรรม ถามตอบ การซักจง บรรยาย อธิบาย ให้คำแนะนำ การสาธิต
การฝึกปฏิบัติ จัดกิจกรรม 4 ครั้งๆ ละ 30 นาที ถึง 1 ชั่วโมง รวมระยะเวลา 6 สัปดาห์

ระยะเวลา กิจกรรม 4 ครั้งๆ ละ 30 นาที ถึง 1 ชั่วโมง รวมระยะเวลา 6
สัปดาห์

การประเมิน พฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตรของมารดากลุ่มทดลองดีกว่ากลุ่ม
ควบคุม

ชูชาติ มีรอด (2550). โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กต่อความรู้และการปฏิบัติของมารดาและพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี, 46-55, 89

วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กต่อความรู้และการปฏิบัติของมารดาและพัฒนาการเด็ก

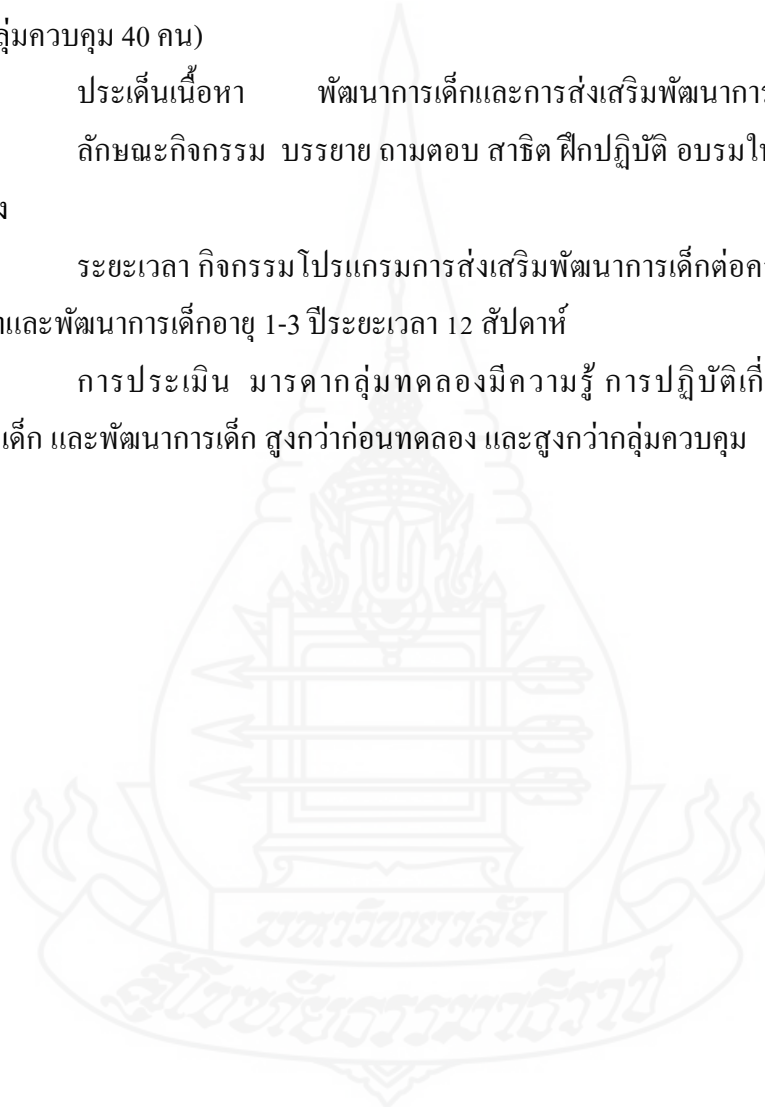
กลุ่มเป้าหมาย มารดาและบุตรอายุ 1-3 ปี จำนวน 80 คน (กลุ่มทดลอง 40 คน และกลุ่มควบคุม 40 คน)

ประเด็นเนื้อหา พัฒนาการเด็กและการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก

ลักษณะกิจกรรม บรรยาย ถามตอบ สาธิต ฝึกปฏิบัติ อบรมให้ความรู้ 2 ครั้ง เช้า เย็น บ้าน 1 ครั้ง

ระยะเวลา กิจกรรม โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กต่อความรู้และการปฏิบัติของมารดาและพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปีระยะเวลา 12 สัปดาห์

การประเมิน มารดากลุ่มทดลองมีความรู้ การปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก และพัฒนาการเด็ก สูงกว่าก่อนทดลอง และสูงกว่ากลุ่มควบคุม

ตารางที่ 2.2 โปรแกรมการส่งเสริมความรู้และการปฏิบัติของมารดาในการเลี้ยงดูและการส่งเสริมพัฒนาการของทารก

ชื่อโปรแกรม	ผู้เขียน	วัตถุประสงค์ ของโปรแกรม	กลุ่มเป้าหมาย	เนื้อหา	กิจกรรม	สถานที่	ระยะเวลา	ผลการประเมิน
โปรแกรมการส่งเสริมพฤติกรรมมารดาในการกระตุ้นพัฒนาการทารกแรกเกิด – 2 เดือน	รัชภา โสจดจำปา (2552)	เพื่อศึกษาผลการส่งเสริมพฤติกรรมมารดาในการกระตุ้นพัฒนาการทารกแรกเกิด – 2 เดือน ต่อความรู้พฤติกรรมมารดาส่งเสริมพัฒนาการบุตรของมารดาและพัฒนาการทารก	มารดาครรภ์แรก อายุ 20-35 ปี จำนวน 67 คน (กลุ่มทดลอง 33 คน กลุ่มเปรียบเทียบ 34 คน)	พัฒนาการทารกและการส่งเสริมพัฒนาการของทารก	- บรรยายที่บ้าน - ระบายสี - แลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ รพ. 1 ครั้ง	โรงพยาบาลบ้าน	8 สัปดาห์	กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ของมารดาเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการทารกแรกเกิด – 2 เดือน และคะแนนเฉลี่ยด้านพฤติกรรมมารดาในการส่งเสริมพัฒนาการทารกแรกเกิดถึง – 2 เดือนสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างสำคัญทางสถิติ - พัฒนาการทารก 2 เดือนไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ชื่อโปรแกรม	ผู้เขียน	วัตถุประสงค์ ของโปรแกรม	กลุ่มเป้าหมาย	เนื้อหา	กิจกรรม	สถานที่	ระยะเวลา	ผลการประเมิน
โปรแกรมการ ส่งเสริม พัฒนาการ ทารกต่อความรู้ การปฏิบัติของ มารดาและ พัฒนาการของ ทารก	วิเชียร ทองนพ (2545)	เพื่อศึกษาผล ของโปรแกรม การส่งเสริม พัฒนาการทารก ต่อความรู้ การ ปฏิบัติของ มารดาและ พัฒนาการของ ทารก	มารดาที่มีบุตร อายุ 1-9 เดือน จำนวน 74 คน (กลุ่มทดลอง 36 คน กลุ่มควบคุม 38 คน)	พัฒนาการทารก และการส่งเสริม พัฒนาการทารก	บรรยาย การ อธิบาย ถามตอบ ให้ฝึกปฏิบัติ ให้ ความรู้ 2 ครั้ง ครั้ง ละ 90 นาทีการ เยี่ยมบ้าน 2 ครั้ง 8 สัปดาห์	ศูนย์แพทย์ชุมชน	กิจกรรม 4 ครั้ง 90 นาที ให้ ความรู้ และฝึก ปฏิบัติ ลง เยี่ยมบ้าน 8 สัปดาห์	มารดาในกลุ่มทดลองมีความรู้ การส่งเสริมพัฒนาการ ทารก และทารกกลุ่ม ทดลองมีพัฒนาการดีกว่า กลุ่มควบคุม
การส่งเสริม พัฒนาการ ทารก ต่อ ความรู้ ความสามารถ ตนเอง และ	ศุภร น้อยใจบุญ (2545)	เพื่อศึกษาผลการ ส่งเสริม พัฒนาการทารก ต่อความรู้ พัฒนาการและ ส่งเสริม	บิดามารดาที่มี บุตรคนแรก 1 - 12 เดือน 64 คน (กลุ่มทดลอง 32 คน กลุ่มควบคุม คน กลุ่มควบคุม ส่งเสริม	พัฒนาการทารก และวิธีการ ส่งเสริม พัฒนาการทารก ที่เหมาะสมกับ ลักษณะพื้นฐาน	ถามตอบ อธิบาย บรรยาย ให้ความรู้ เป็นกลุ่ม 2 ครั้ง ครั้งละ 45 นาที ที่ โรงพยาบาล	โรงพยาบาล บ้าน	กิจกรรม 3 ครั้ง 3 สัปดาห์	บิดามารดาที่ได้รับ โปรแกรมมีความรู้ มี ความสามารถและ พฤติกรรมในการส่งเสริม พัฒนาการในทางที่ดีขึ้น

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ชื่อโปรแกรม	ผู้เขียน	วัตถุประสงค์ ของโปรแกรม	กลุ่มเป้าหมาย	เนื้อหา	กิจกรรม	สถานที่	ระยะเวลา	ผลการประเมิน
การส่งเสริม พัฒนาการบุตร		พัฒนาการทารก ความสามารถ ตนเอง และ พฤติกรรมของ บิดามารดาใน การส่งเสริม พัฒนาการบุตร	32 คน)	อารมณ์ของ ทารก และ ความสามารถ ของตนเอง	เยี่ยมบ้าน 1 ครั้ง 3 สัปดาห์			
โปรแกรมการ ส่งเสริม พัฒนาการเด็ก ทารกต่อความรู้ การปฏิบัติของ มารดาและ พัฒนาการของ ทารก	Sirikul Isaranurug et al (2005)	เพื่อศึกษาผล ของโปรแกรม การส่งเสริม พัฒนาการเด็ก ทารกต่อความรู้ การปฏิบัติของ มารดาและ พัฒนาการของ ทารก	มารดาที่มีบุตร อายุ 1-9 เดือน 74 คน (กลุ่ม ทดลอง 36 คน กลุ่มควบคุม 38 คน)	พัฒนาการทารก และการส่งเสริม พัฒนาการทารก	ถามตอบ อธิบาย บรรยาย ให้ความรู้ 2 ครั้งและเยี่ยม บ้าน 1 ครั้ง	โรงพยาบาล บ้าน	กิจกรรม 3 ครั้ง 6 สัปดาห์	กลุ่มทดลองมีความรู้ การ ปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งเสริม พัฒนาการทารกสูงกว่ากลุ่ม ควบคุม และทารกในกลุ่ม ทดลองมีคะแนนเฉลี่ย พัฒนาการของสูงกว่ากลุ่ม ควบคุม

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ชื่อโปรแกรม	ผู้เขียน	วัตถุประสงค์ ของโปรแกรม	กลุ่มเป้าหมาย	เนื้อหา	กิจกรรม	สถานที่	ระยะเวลา	ผลการประเมิน
โปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถของตนเองต่อพฤติกรรมความเสี่ยงสูงของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดครั้งแรก	สุหรี หนุ่งอาหลี (2547)	เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมความเสี่ยงสูงของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดครั้งแรกระหว่างกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมกับกลุ่มที่ได้รับพยาบาลปกติ	มารดาวัยรุ่นหลังคลอดครั้งแรก อายุ 14-19 ปี จำนวน 40 คน (กลุ่มทดลอง 20 กลุ่มควบคุม 20 คน)	- ความสามารถของตนเอง - พฤติกรรมและความต้องการของทารกแรกเกิด - การเลี้ยงดูทารกและการส่งเสริมพัฒนาการทารก - การป้องกันอันตรายต่อทารก	ถามตอบ การซักถาม บรรยาย อธิบาย ให้คำแนะนำ การสาธิต การฝึกปฏิบัติ กิจกรรม 4 ครั้งๆ ละ 30 นาที ถึง 1 ชั่วโมง รวมระยะเวลา 6 สัปดาห์	โรงพยาบาล	กิจกรรม 4 ครั้งๆ ละ 30 นาที ถึง 1 ชั่วโมง รวมระยะเวลา 6 สัปดาห์	พฤติกรรมความเสี่ยงสูงของมารดาในกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ชื่อโปรแกรม	ผู้เขียน	วัตถุประสงค์ ของโปรแกรม	กลุ่มเป้าหมาย	เนื้อหา	กิจกรรม	สถานที่	ระยะเวลา	ผลการประเมิน
โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กต่อความรู้และการปฏิบัติของมารดาและพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี	ชูชาติ มีรอด (2550)	เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กต่อความรู้และการปฏิบัติของมารดาและพัฒนาการเด็ก	มารดาและบุตร อายุ 1-3 ปี จำนวน 80 คน (กลุ่มทดลอง 40 คน และกลุ่มควบคุม 40 คน)	พัฒนาการเด็กและการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก	อบรม 2 ครั้ง เช้า เย็น บ้าน 1 ครั้ง	องค์การบริหารส่วนตำบลและบ้าน	ระยะเวลา 12 สัปดาห์	มารดาในกลุ่มทดลองมีความรู้ มีการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก และทารกมีพัฒนาการ สูง กว่าก่อนทดลอง และสูงกว่ากลุ่มควบคุม

จากการสังเคราะห์โปรแกรมทั้ง 6 โปรแกรม ดังกล่าวข้างต้น โปรแกรมการส่งเสริมความรู้และการปฏิบัติของมารดาในการเลี้ยงดูและการส่งเสริมพัฒนาการของทารก มีจุดเด่น คือ มารดาหรือมารดาวัยรุ่นได้รับความรู้เรื่องพัฒนาการทารกหรือพัฒนาการเด็ก ซึ่งเป็นการเพิ่มความรู้ มีการฝึกทักษะการปฏิบัติในการส่งเสริมพัฒนาการของทารก และมีการลงพื้นที่เยี่ยมบ้านเพื่อสังเกตพฤติกรรมของมารดาหรือมารดาวัยรุ่นในการเลี้ยงดูทารก การปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารก และการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมต่อพัฒนาการของทารก การรับทราบปัญหาในการปฏิบัติและการให้คำแนะนำเพื่อส่งเสริมให้มารดาหรือมารดาวัยรุ่นมีการปฏิบัติที่ถูกต้องมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

การสังเคราะห์โปรแกรมทั้ง 6 โปรแกรม นั้น มีประเด็นต่างๆ ได้แก่ วัตถุประสงค์ของโปรแกรม บริบทของการจัดโปรแกรม ลักษณะผู้เข้าร่วมโปรแกรม เนื้อหา รูปแบบ การจัดกิจกรรม ผลการประเมิน ตามกรอบแนวคิดองค์ประกอบที่สำคัญต่างๆของโปรแกรมจากงานวิจัยของ กุลกานต์ อภิวัฒน์ลังการ (2555) ได้สรุปไว้รายละเอียดดังต่อไปนี้

1) วัตถุประสงค์ของโปรแกรม โปรแกรมการส่งเสริมความรู้และการปฏิบัติของมารดาในการเลี้ยงดูและการส่งเสริมพัฒนาการของทารก มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ความรู้เรื่องพัฒนาการของทารก การส่งเสริมพัฒนาการทารก และฝึกทักษะให้กับมารดาในการปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารก โดยมี 2 โปรแกรมที่ให้เฉพาะความรู้เรื่องพัฒนาการของทารกและการส่งเสริมพัฒนาการทารก และ มี 5 โปรแกรมที่ให้ความรู้เรื่องพัฒนาการทารกและฝึกทักษะการส่งเสริมพัฒนาการทารกให้กับมารดา

2) บริบทการจัดโปรแกรม โปรแกรมส่วนมาก มีการจัดกิจกรรมทั้งที่ โรงพยาบาล ศูนย์แพทย์ชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล และที่บ้านของผู้เข้าร่วมโปรแกรม ซึ่งมี 4 โปรแกรมใช้โรงพยาบาล มี 1 โปรแกรมใช้ที่องค์การบริหารส่วนตำบล และ 1 โปรแกรมใช้ศูนย์แพทย์ชุมชน เป็นสถานที่ในการจัดกิจกรรมให้ความรู้ ฝึกทักษะ และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่ม ซึ่งทั้ง 6 โปรแกรมจะลงเยี่ยมบ้าน เพื่อติดตามสนับสนุนการปฏิบัติของมารดาต่อทารกในการส่งเสริมพัฒนาการทารก สังเกตการจัดสิ่งแวดล้อมที่

3) ลักษณะผู้เข้าร่วมโปรแกรม ผู้เข้าร่วมโปรแกรมส่วนมากเป็นมารดาหรือมารดาวัยรุ่นที่มีบุตรอายุช่วงแรกเกิดถึง 12 เดือน จำนวน 5 โปรแกรม และมีเพียง 1 โปรแกรมที่มีกลุ่มตัวอย่างเป็นมารดาหรือมารดาวัยรุ่นที่มีบุตรอายุ 1-3 ปี ส่วนจำนวนผู้เข้าร่วมโปรแกรมอยู่ระหว่าง 40 – 80 คน มีการแบ่ง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง จำนวนเท่าๆกัน ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยการจับสลากเข้ากลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมตามจำนวนที่กำหนด

4) เนื้อหาของโปรแกรม มี 5 โปรแกรมที่ให้ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของทารก พฤติกรรมและทักษะของทารกแต่ละช่วงอายุ การปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารก อารมณ์ของทารก และการตอบสนองความต้องการของทารก มี 1 โปรแกรมที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันอันตรายที่อาจเกิดกับทารก และการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่เหมาะสมต่อทารก และมี 2 โปรแกรมที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา

5) รูปแบบการจัดกิจกรรม ทั้ง 6 โปรแกรมจัดกิจกรรมการให้ความรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มย่อย เช่น การอภิปราย การบรรยาย การตอบคำถาม การสาธิต การฝึกปฏิบัติ มีการใช้สื่อความรู้ และการเยี่ยมบ้านเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติและการสังเกตตามประเด็นที่ออกแบบไว้ในทั้ง 6 โปรแกรม มี การจัดกิจกรรมระหว่าง 3 - 4 ครั้ง ซึ่งเนื้อหาที่ให้ความรู้ส่วนมาก ได้แก่ พัฒนาการทารก พัฒนาการเด็ก การส่งเสริมพัฒนาการทารก และการจัดสิ่งแวดล้อมที่ และโดยมี 5 โปรแกรมที่มีการเยี่ยมบ้าน 1-2 ครั้ง เพื่อติดตามสนับสนุนการปฏิบัติของมารดาต่อทารกในการปฏิบัติ พฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการทารกและการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้าน

6) ผลการประเมิน มี 5 โปรแกรม ที่มีการประเมิน โดยให้ผู้เข้าร่วม โปรแกรม ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง และมี 1 โปรแกรมที่มีการประเมินผลโดยผู้วิจัยจากการสังเกตการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้าน โดยการประเมินระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนเข้าร่วมโปรแกรม และหลังเข้าร่วมโปรแกรม โดยมี 3 โปรแกรมที่ได้มีการประเมินพัฒนาการของบุตรหลังมารดาหรือมารดาวัยรุ่นเข้าร่วมโปรแกรมด้วย ซึ่งพบว่ามารดาหรือมารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรม มีความรู้ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการของทารกสูงขึ้นกลุ่มควบคุม ส่วนพัฒนาการของบุตรของมารดากลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมมีพัฒนาการที่ดีกว่าบุตรของมารดากลุ่มควบคุม ผลการสังเคราะห์สามารถสรุปได้ว่า โปรแกรมที่มีประสิทธิภาพต้องคำนึงถึงประเด็นสำคัญต่างๆ ได้แก่

(1) มีการระบุวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมอย่างชัดเจน ทั้ง 6 โปรแกรมเน้นการวัดความรู้ของมารดาและวัดการการปฏิบัติพฤติกรรมของมารดาต่อทารกในการส่งเสริมพัฒนาการทารก หลังเข้าร่วมโปรแกรม เพียงระยะเวลาสั้นๆ แต่มี 3 โปรแกรมที่มีการประเมินพัฒนาการของทารกตามช่วงอายุนั้นๆ เนื่องจากระยะเวลาดำเนินกิจกรรมของโปรแกรมเป็นเพียงระยะเวลาสั้นๆ

(2) การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่าย โปรแกรมที่ประสบความสำเร็จในการเข้าถึงมารดาหรือมารดาวัยรุ่นในการให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องพัฒนาการของทารกและการส่งเสริมพัฒนาการของทารก จะเน้นการเลือกกลุ่มเป้าหมายที่มีภูมิฐานะในพื้นที่ใกล้เคียงกัน เพื่อสะดวกในการเดินทางมาร่วมกิจกรรมกลุ่มที่กำหนดขึ้นใน โปรแกรม รวมถึงการเลือกสถานที่ให้มารดาทำ

กิจกรรมได้สะดวก เช่น โรงพยาบาล สถานที่ในชุมชนที่มารดาส่วนมากอาศัยอยู่ ทำให้มารดาส่วนมากสามารถมาเข้าร่วมกิจกรรมได้

(3) มีการประเมินการเปลี่ยนแปลงทักษะการส่งเสริมพัฒนาการทารกของมารดาหลายโปรแกรมมีการประเมินการเปลี่ยนแปลงด้านการส่งเสริมพัฒนาการทารกของมารดา ควรมีการประเมินในระยะยาว ซึ่งเป็นการประเมินความยั่งยืนของทักษะการส่งเสริมพัฒนาการทารกของมารดาหรือมารดาวัยรุ่น

4.2 องค์ประกอบของโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกของมารดาวัยรุ่น

หลังจากทบทวนรูปแบบโปรแกรมการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพัฒนาการของทารกของมารดาวัยรุ่น จากงานวิจัยจำนวน 6 เรื่อง จึงนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น โดยมี 6 องค์ประกอบ ดังนี้ ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 2) บริบทของการจัดโปรแกรม 3) ผู้เข้าร่วมโปรแกรม 4) เนื้อหา 5) รูปแบบการจัดกิจกรรม และ 6) การประเมินผล รายละเอียดดังนี้

4.2.1 วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมให้มารดาวัยรุ่นมีความรู้เรื่องพัฒนาการทารก มีพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการทารก และจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน

4.2.2 บริบทของการจัดโปรแกรม ได้แก่ การจัดกิจกรรมที่บ้านของมารดาวัยรุ่น รายบุคคล

4.2.3 ผู้เข้าร่วมโปรแกรม ได้แก่ มารดาวัยรุ่นอายุ 14-19 ปี ที่มีบุตรทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน ที่เข้ารับบริการที่คลินิกวัยใส โรงพยาบาลศรีสังวาลย์ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน

4.2.4 เนื้อหา เนื้อหามี 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ความรู้เรื่องพัฒนาการของทารก ได้แก่ ความหมายของพัฒนาการทารก พัฒนาการของทารก 4 ด้าน และลักษณะพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน 2) การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารกด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านการเคลื่อนไหว ด้านการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กและสติปัญญา ด้านการเข้าใจภาษา การใช้ภาษา และด้านการช่วยเหลือตัวเอง และ 3) การจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน ได้แก่ การจัดห้องนอนและพื้นที่สำหรับทารก การเลือกของใช้และของเล่นสำหรับส่งเสริมพัฒนาการทารก และของเล่นที่เป็นอันตราย

4.2.5 รูปแบบกิจกรรม คือ การจัดกิจกรรม 3 ครั้ง เป็นการให้ความรู้ 1 ครั้ง มี 4 แผนกิจกรรมย่อย และการเยี่ยมบ้าน 2 ครั้ง โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมแบบรายบุคคลที่บ้านจำนวน 3 ครั้ง ครั้งละ 2 ชั่วโมง มีทั้งการตั้งคำถาม ตอบคำถาม การอภิปราย การบรรยาย

การสาธิตและฝึกปฏิบัติ โดยได้ตัดแปลงและประยุกต์จากกิจกรรมที่อยู่ใน คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (กระทรวงสาธารณสุข, 2560) โปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้ความสามารถของตนเองต่อพฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตรของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดครรภ์แรก (สุหรี หน่งสุหลี, 2547) และ โปรแกรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กต่อความรู้ การปฏิบัติของมารดาและพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี (ชูชาติ มีรอด, 2550) รายละเอียดมีดังนี้

กิจกรรมครั้งที่ 1 ให้ความรู้และฝึกทักษะการปฏิบัติ มี 4 กิจกรรมย่อย

กิจกรรมที่ 1.1. สร้างความเข้าใจต่อโครงการและชี้ให้เห็นความสำคัญที่ทารกต้องได้รับการส่งเสริมพัฒนาการจากมารดาเพื่อให้ทารกมีพัฒนาการที่สมวัย

กิจกรรมที่ 1.2 ให้ความรู้เรื่องพัฒนาการของทารกและลักษณะพัฒนาการของทารก

กิจกรรมที่ 1.3 ให้ความรู้และฝึกการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารก

กิจกรรมที่ 1.4 ให้ความรู้เรื่องการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกได้แก่ ของใช้และตัวอย่างของเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการเด็กทารก ของเล่นที่เป็นอันตรายสำหรับเด็กทารก

กิจกรรมครั้งที่ 2 ประเมินและให้ความรู้การปฏิบัติที่บ้าน มี 2 กิจกรรมย่อย

กิจกรรมที่ 2.1 ประเมินการแสดงพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารก ให้คำแนะนำในการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารก

กิจกรรมที่ 2.2 ประเมินการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้าน และให้ความรู้เรื่องการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกในประเด็น การจัดห้องนอนหรือบริเวณที่ทารกนอน พื้นที่สำหรับทารกก๊อปปี้ ความสะอาด ความปลอดภัย อุปกรณ์ส่งเสริมพัฒนาการ

กิจกรรมครั้งที่ 3 ประเมินและให้ความรู้การปฏิบัติที่บ้าน มี 2 กิจกรรมย่อย

กิจกรรมที่ 3.1 ประเมินการแสดงพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารก ให้คำแนะนำในการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารก

กิจกรรมที่ 3.2 ประเมินการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้าน ให้คำแนะนำในการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารก โดยสังเกตและซักถาม

4.2.6 การประเมินผล การศึกษานี้มีการประเมินผล 2 ครั้ง คือ ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ด้วยแบบประเมิน ที่ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ วัตถุประสงค์เรื่องพัฒนาการของทารก วัตถุประสงค์กิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารก และ วัตถุประสงค์จัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารก ก่อนการทดลอง (สัปดาห์ที่ 1) และ หลังการ

ทดลอง (สัปดาห์ที่ 3) ซึ่งในกิจกรรมครั้งที่ 2 และกิจกรรมครั้งที่ 3 ได้มีการประเมินการจัด
สิ่งแวดล้อมที่บ้านในทั้ง 2 ครั้ง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น และเพื่อประเมินผลการใช้โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น โดยการนำเสนอเนื้อหาในบทนี้มี 5 หัวข้อ ได้แก่ แบบแผนการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย การดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

1. แบบแผนการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) เพื่อพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น และเพื่อประเมินผลการใช้โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น หลังการพัฒนาโปรแกรมแล้ว จึงนำโปรแกรมดังกล่าวไปทดลองใช้ และประเมินผลการใช้โปรแกรมระหว่างกลุ่มทดลอง คือ มารดาวัยรุ่นกลุ่มที่เข้าร่วมโปรแกรม และกลุ่มควบคุม คือ กลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ มารดาวัยรุ่นอายุ 14-19 ปี ที่มีบุตรทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน ที่เข้ารับบริการพยาบาลที่คลินิกวัยใส โรงพยาบาลศรีสังวาล อำเภอมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ต่อไปนี้

2.1.1 มารดาวัยรุ่น อายุ 14-19 ปี ที่มีบุตรทารกแรกเกิด ถึง 6 เดือน และเลี้ยงดูทารกเองหลังคลอด

2.1.2 มีทารกที่มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง มีน้ำหนักแรกเกิดตั้งแต่ 2,500 กรัมขึ้นไป ขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวน 30 คน ที่มารับบริการที่คลินิกวัยใส โรงพยาบาลศรีสังวาลย์ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ตาม

คุณสมบัติที่กำหนดไว้ในการวิจัยนี้ และสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยในการศึกษานี้ประกอบด้วยเครื่องมือ 2 ชุด ได้แก่ 1) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และ 2) โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้มีเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลทั้งหมด 4 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลส่วนตัวทั่วไป 2) ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน 3) การแสดงพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิด ถึง 6 เดือน และ 4) การจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน ซึ่งทั้ง 4 ส่วน มีรายละเอียดในการใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจากมารดาวัยรุ่น โดยการตอบแบบสอบถาม การสัมภาษณ์และสังเกต รายละเอียดของเครื่องมือมีดังนี้

3.1.1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัวทั่วไปของมารดาวัยรุ่นและบุตรทารก

1) ข้อมูลส่วนตัวทั่วไปของมารดาวัยรุ่น เช่น อายุ การวางแผนการมีบุตร จำนวนบุตร สถานภาพการสมรส ลักษณะครอบครัว ระดับการศึกษา อาชีพของมารดาวัยรุ่น และรายได้ของครอบครัว (จำนวน 11 ข้อ)

2) ข้อมูลส่วนตัวทั่วไปของบุตรทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน เช่น อายุ เพศ น้ำหนักแรกเกิด การคลอดก่อนกำหนด วิธีคลอด การดื่มนมมารดา ผู้ดูแลทารกหลัก ความปกติของพัฒนาการทารก (จำนวน 9 ข้อ)

3.1.2 แบบวัดความรู้เรื่องพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น

ประเมินโดยการสัมภาษณ์ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ในสัปดาห์ที่ 1 และสัปดาห์ที่ 3 ซึ่งเป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับความรู้เรื่องพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน โดยมีข้อคำถามทั้งหมด 40 ข้อ แบ่งออกเป็น 4 ชุดย่อยตามช่วงอายุของทารก ดังนี้ ทารกอายุต่ำกว่า 1 เดือน (จำนวน 10 ข้อ) ทารกอายุ 1-2 เดือน (จำนวน 10 ข้อ) ทารกอายุ 3-4 เดือน (จำนวน 10 ข้อ) ทารกอายุ 5-6 เดือน (จำนวน 10 ข้อ) โดยให้ มารดาวัยรุ่นตอบแบบสอบถามเฉพาะช่วงอายุของทารกขณะที่เข้าร่วมโครงการวิจัย ดังนั้นมารดาวัยรุ่นแต่ละคนจะตอบแบบวัดความรู้

คนละ 10 ข้อ เป็นคำถามให้เลือกตอบว่า ถูก หรือ ผิด โดยถ้ากลุ่มตัวอย่างตอบถูกจะได้คะแนน 1 คะแนน ถ้าตอบผิดจะได้คะแนนเท่ากับ 0 คะแนน

3.1.3 แบบวัดการแสดงผลพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น ข้อคำถามพัฒนาจากคู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (กระทรวงสาธารณสุข, 2560: หน้า 11-17) ประกอบด้วยข้อความประเมินการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของทารก ด้านการเคลื่อนไหว ด้านการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กและสติปัญญา ด้านการเข้าใจภาษา ด้านการใช้ภาษา ด้านการช่วยเหลือตัวเองและด้านสังคม จำนวนทั้งหมด 20 ข้อ แบ่งออกเป็น 4 ชุดย่อยตามช่วงอายุของทารก ดังนี้ ทารกอายุต่ำกว่า 1 เดือน (จำนวน 5 ข้อ) ทารกอายุ 1-2 เดือน (จำนวน 5 ข้อ) ทารกอายุ 3-4 เดือน (จำนวน 5 ข้อ) ทารกอายุ 5-6 เดือน (จำนวน 5 ข้อ) โดยให้มารดาวัยรุ่นตอบแบบสอบถามเฉพาะช่วงอายุของทารกของตนเองขณะที่เข้าร่วมโครงการวิจัย ดังนั้นมารดาวัยรุ่นแต่ละคนจะตอบแบบวัดการแสดงผลพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกคนละ 5 ข้อ เป็นข้อความแบบให้เลือกตอบ โดยมีระดับคำตอบ 4 ระดับเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 3 (ปฏิบัติทุกวัน) ไปจนถึง 0 (ไม่ปฏิบัติเลย) คะแนนเฉลี่ยมาก หมายถึงมารดาวัยรุ่นมีความถี่ในการส่งเสริมพัฒนาการของทารกน้อยมาก

3.1.4 แบบวัดการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 10 ข้อ เกี่ยวกับการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารก โดยผู้วิจัยเป็นผู้สังเกตการจัดสิ่งแวดล้อมของมารดาวัยรุ่น โดยมีระดับคำตอบ 2 ระดับ คือ ถ้ามารดาวัยรุ่นมีการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการทารกจะให้ 1 คะแนน ถ้าไม่ได้จัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการทารกจะให้ 0 คะแนน

3.2 การตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ตรวจสอบความเที่ยงของเนื้อหา และผ่านการแก้ไขปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับมารดาวัยรุ่น ที่มีคุณลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 4 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's coefficient alpha) ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.74 ซึ่งค่าความเที่ยงที่ยอมรับได้มีค่าเท่ากับ .70 ขึ้นไป (จิราพร เขียวอยู่, 2557)

3.3 โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น

ผู้วิจัยพัฒนาการ โปรแกรมขึ้น โดยมีแนวคิดและทฤษฎี 3 ส่วน 1) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน 2) แนวคิดการส่งเสริมพัฒนาการของทารก และการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารก และ 3) แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยมีขั้นตอนการสร้างโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดา

วัยรุ่น ดังนี้ สร้างในระยะที่ 1 การพัฒนาโปรแกรม และนำมาใช้ในระยะที่ 2 การทดสอบโปรแกรม ซึ่งได้ถูกพัฒนาตามขั้นตอนต่างๆ ดังต่อไปนี้

3.3.1 การสังเคราะห์งานวิจัยและโปรแกรมการพัฒนา

การสังเคราะห์งานวิจัยและโปรแกรมที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบและลักษณะของโปรแกรม เพื่อใช้ผลการศึกษางานวิจัยและโปรแกรมการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพัฒนาการของทารก มาใช้เป็นแนวทางในการสร้างโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน ซึ่งผู้วิจัยได้ประยุกต์กรอบแนวคิดองค์ประกอบที่สำคัญต่างๆ ของโปรแกรมจากงานวิจัยของ กุลกานต์ อภิวัฒน์สังการ (2555) ซึ่งเป็นผลการสังเคราะห์องค์ประกอบต่างๆ ของโปรแกรมป้องกันหรือแทรกแซงพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของเยาวชน ประกอบด้วย 6 ประเด็น ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 2) บริบทของการจัดโปรแกรม 3) ผู้เข้าร่วมโปรแกรม 4) เนื้อหา 5) รูปแบบการจัดกิจกรรม 6) การประเมินผล โดยผู้วิจัยได้ทบทวนและสังเคราะห์รูปแบบโปรแกรมการส่งเสริมความรู้และการปฏิบัติของมารดาในการเลี้ยงดูและการส่งเสริมพัฒนาการของทารกจากงานวิจัยทั้งหมด 6 เรื่อง ซึ่งผลการสังเคราะห์ได้รูปแบบโปรแกรม ดังนี้

1) วัตถุประสงค์: เพื่อส่งเสริมให้มารดาวัยรุ่นมีความรู้เรื่องพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน แสดงพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารกและจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกมากยิ่งขึ้น

2) บริบทของการจัดโปรแกรม ได้แก่ จัดกิจกรรมที่บ้านของมารดาวัยรุ่น เป็นรายบุคคล

3) ผู้เข้าร่วมโปรแกรม ได้แก่ มารดาวัยรุ่นที่อายุ 14-19 ปี ที่รับบริการพยาบาลที่คลินิกวัยใส โรงพยาบาลศรีสังวาลย์ และมีที่อยู่ในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 30 คน ที่มีบุตรทารกแรกเกิด ถึง 6 เดือน

4) เนื้อหา ประกอบด้วยประเด็นสำคัญ 3 ประเด็น ได้แก่ ความรู้เรื่องพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารก และการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารก

5) รูปแบบของการจัดกิจกรรม คือ กิจกรรม 3 ครั้งๆ ละ 2 ชั่วโมง ซึ่งประกอบด้วยการใช้คำถาม การตอบคำถาม การอภิปราย การบรรยาย การพูดชักจูง การกระตุ้นเตือน สาทิต และฝึกปฏิบัติ

6) การประเมินผล 2 ครั้ง คือ ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม โดยประเมินจากมารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลอง โดยใช้แบบสอบถาม เพื่อประเมินความรู้เรื่องพัฒนาการของ

ทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน ประเมินการแสดงพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารก และ ประเมินการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารก

3.3.2 ตรวจสอบคุณภาพของโปรแกรม โปรแกรมที่พัฒนาแล้วได้รับการ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ ด้านเด็กปฐมวัยจากกระทรวงศึกษาธิการและ กระทรวงสาธารณสุข จำนวน 3 คน (รายชื่อผู้เชี่ยวชาญและแบบประเมิน แสดงในภาคผนวก ก)

3.3.3 การนำโปรแกรมไปทดลองใช้ เมื่อได้โปรแกรมที่ปรับปรุงตามคำแนะนำ ของผู้เชี่ยวชาญแล้ว ผู้วิจัยนำโปรแกรมไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลแบบรายบุคคลที่บ้าน โดยการดำเนินการ วิจัยแบ่งเป็น 2

กระบวนการ ได้แก่

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลของกลุ่มทดลอง

หลังจากได้รับอนุญาตให้เก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว กลุ่มทดลองได้เข้าร่วมกิจกรรม เป็นเวลา 3 สัปดาห์ติดต่อกัน ซึ่งรายละเอียดของการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นดังนี้

สัปดาห์ที่ 1

1. ผู้วิจัยได้อธิบายวัตถุประสงค์ของการศึกษา รายละเอียดของโปรแกรม และ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแก่มารดาวัยรุ่น

2. หลังจากที่ได้พบกับมารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลอง ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลครั้งที่

1 โดยให้มารดาวัยรุ่นตอบแบบสอบถามด้วยตัวเอง

3. หลังจากนั้นมารดาวัยรุ่นเข้าร่วมกิจกรรมของโปรแกรม

สัปดาห์ที่ 2

1. ประเมินการแสดงพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการทารกของมารดาวัยรุ่น

2. ให้ความรู้เพิ่มเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารก

3. ประเมินการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกโดยการสังเกต

และซักถาม และให้คำแนะนำ

4. ให้ความรู้เพิ่มเกี่ยวกับการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารก

สัปดาห์ที่ 3

1. ประเมินการแสดงพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการทารกของมารดาวัยรุ่น

2. ให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารก
3. ประเมินการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกโดยการสังเกตและซักถาม และให้คำแนะนำ
4. ให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารก
5. ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลครั้งที่ 2 โดยให้มารดาวัยรุ่นตอบแบบสอบถามด้วยตัวเอง

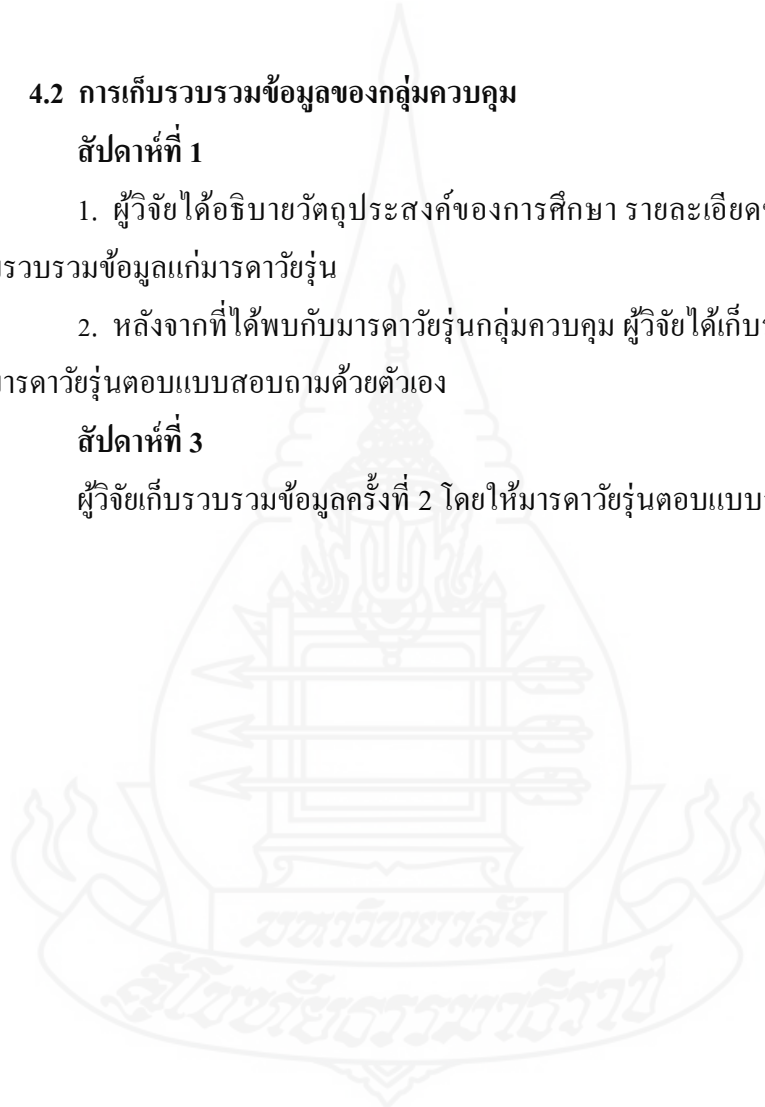
4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลของกลุ่มควบคุม

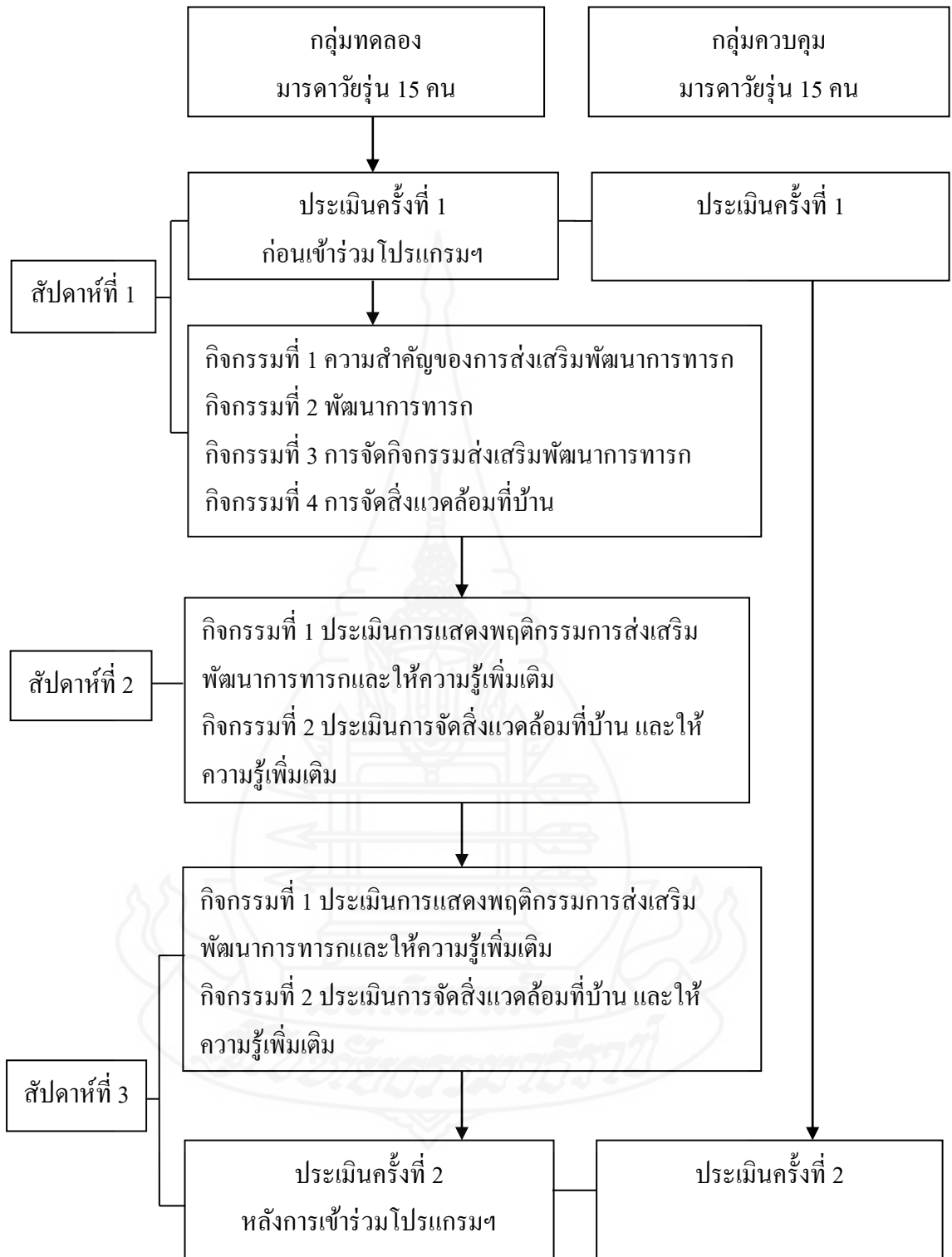
ลำดับที่ 1

1. ผู้วิจัยได้อธิบายวัตถุประสงค์ของการศึกษา รายละเอียดของโปรแกรม และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแก่มารดาวัยรุ่น
2. หลังจากที่ได้พบกับมารดาวัยรุ่นกลุ่มควบคุม ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลครั้งที่ 1 โดยให้มารดาวัยรุ่นตอบแบบสอบถามด้วยตัวเอง

ลำดับที่ 3

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งที่ 2 โดยให้มารดาวัยรุ่นตอบแบบสอบถามด้วยตัวเอง

ภาพที่ 3.1 ผลการดำเนิน โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน
ของมารดาวัยรุ่น

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.1 ข้อมูลเชิงพรรณนาของข้อมูลส่วนบุคคลพื้นฐานต่างๆ ถูกวิเคราะห์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา แสดงโดยค่าร้อยละ และค่ากลางต่างๆ

5.2 ทดสอบความแตกต่างของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนใช้โปรแกรม ใช้สถิติ t-test

5.3 ทดสอบความแตกต่างของคะแนนของกลุ่มทดลอง ก่อนเข้าร่วมโปรแกรมและหลังเข้าร่วมโปรแกรม โดยใช้สถิติ t-test

5.4 ทดสอบความแตกต่างของคะแนนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังการใช้โปรแกรม ใช้สถิติ t-test

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ เป็นการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจากมารดาวัยรุ่น โดยใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เข้าร่วมโปรแกรมที่เรียกว่ากลุ่มทดลองและกลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมที่เรียกว่ากลุ่มควบคุม โดยแต่ละกลุ่มมีการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ครั้ง สำหรับกลุ่มทดลอง จะถูกเก็บข้อมูลก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม ส่วนกลุ่มควบคุมจะถูกเก็บข้อมูลครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ซึ่งเป็นเวลาเดียวกับที่เก็บข้อมูลจากกลุ่มทดลอง โดยการเก็บข้อมูลทั้ง 2 ครั้งมีระยะเวลาห่างกัน 3 สัปดาห์ ผู้วิจัยนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ระยะเวลาพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น ส่วนที่ 2 ผลการทดสอบโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น

ส่วนที่ 1 ระยะเวลาพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น

1.1 การสร้างโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น

หลังจากทบทวนรูปแบบโปรแกรมการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการดูแลและการส่งเสริมพัฒนาการของทารก และการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารก จากงานวิจัยจำนวน 6 เรื่อง จึงนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น โดยสังเคราะห์และปรับปรุงใหม่ตาม 6 องค์ประกอบของกุลกานต์ อภิวัฒน์สังการ (2555) ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 2) บริบทของการจัดโปรแกรม 3) ผู้เข้าร่วมโปรแกรม 4) เนื้อหา 5) รูปแบบการจัดกิจกรรม และ 6) การประเมินผลรายละเอียดดังนี้

1.1.1 วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมให้มารดาวัยรุ่นมีความรู้เรื่องพัฒนาการของทารก มีทักษะในการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการทารก และจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน

1.1.2 บริบทของการจัดโปรแกรม ได้แก่ การจัดกิจกรรมที่บ้านของมารดาวัยรุ่นรายบุคคล

1.1.3 ผู้เข้าร่วมโปรแกรม ได้แก่ มารดาวัยรุ่นอายุ 14-19 ปี ที่มีบุตรทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน ที่เข้ารับบริการที่คลินิกนวิชัย โรงพยาบาลศรีสังวาลย์ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน

1.1.4 เนื้อหา เนื้อหามี 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ความรู้เรื่องพัฒนาการของทารก ได้แก่ ความหมายของพัฒนาการทารก พัฒนาการของทารก 4 ด้าน และลักษณะพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน 2) การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารก ได้แก่ การส่งเสริมพัฒนาการด้านการเคลื่อนไหว ด้านการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กและสติปัญญา ด้านการเข้าใจภาษา การใช้ภาษา และพัฒนาการด้านการช่วยเหลือตัวเอง และ 3) การจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน ได้แก่ ลักษณะสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารก การจัดห้องนอนและพื้นที่สำหรับทารก ของใช้และของเล่นสำหรับส่งเสริมพัฒนาการของ ของเล่นที่เป็นอันตราย เป็นกิจกรรมและกำหนดให้มีการจัดกิจกรรม 3 ครั้ง เป็นการให้ความรู้ 1 ครั้ง มี 4 แผนกิจกรรมย่อย และการลงเยี่ยมบ้าน 2 ครั้ง

1.1.5 รูปแบบกิจกรรม คือ จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมแบบรายบุคคลที่บ้านจำนวน 3 ครั้ง ครั้งละ 2 ชั่วโมง มีทั้งการตั้งคำถาม ตอบคำถาม การอภิปราย การบรรยาย การสาธิต และฝึกปฏิบัติ

กิจกรรม ได้คัดแปลงและประยุกต์จากกิจกรรมที่อยู่ในคู่มือส่งเสริมพัฒนาการเด็กแรกเกิด – 5 ปี สำหรับผู้ปกครอง (กระทรวงสาธารณสุข, ม.ป.ป.) คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (กระทรวงสาธารณสุข, 2560) นอกจากนี้ยังมีโปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้ความสามารถของตนเองต่อพฤติกรรมการเล่นของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดครรภ์แรก (สุทธิ หนุ่งสุทธิ, 2547) และโปรแกรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กต่อความรู้ การปฏิบัติของมารดาและพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี (ชูชาติ มีรอด, 2550) รายละเอียดดังนี้

กิจกรรมครั้งที่ 1 ให้ความรู้และฝึกทักษะการปฏิบัติ มี 4 กิจกรรมย่อย

กิจกรรมที่ 1.1. สร้างความเข้าใจต่อโครงการและชี้ให้เห็นความสำคัญที่ทารกต้องได้รับการส่งเสริมพัฒนาการจากมารดาเพื่อให้ทารกมีพัฒนาการที่สมวัย

กิจกรรมที่ 1.2 ให้ความรู้เรื่องพัฒนาการของทารกและลักษณะพัฒนาการของทารก

กิจกรรมที่ 1.3 ให้ความรู้และฝึกการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารก

กิจกรรมที่ 1.4 ให้ความรู้เรื่องการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกได้แก่ ของใช้และตัวอย่างของเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการเด็กทารก ของเล่นที่เป็นอันตรายสำหรับเด็กทารก

กิจกรรมครั้งที่ 2 ประเมินและให้ความรู้การปฏิบัติที่บ้าน มี 2 กิจกรรมย่อย

กิจกรรมที่ 2.1 ประเมินการแสดงพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารก ให้คำแนะนำในการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารก

กิจกรรมที่ 2.2 ประเมินการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้าน และให้ความรู้เรื่องการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกในประเด็น การจัดห้องนอนหรือบริเวณที่ทารกนอน พื้นที่สำหรับทารกที่ปลอดภัย ความสะดวก ปลอดภัย อุปกรณ์ส่งเสริมพัฒนาการ

กิจกรรมครั้งที่ 3 ประเมินและให้ความรู้การปฏิบัติที่บ้าน มี 2 กิจกรรมย่อย

กิจกรรมที่ 3.1 ประเมินการแสดงพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารก ให้คำแนะนำในการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารก

กิจกรรมที่ 3.2 ประเมินการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้าน ให้คำแนะนำในการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารก โดยสังเกตและซักถาม

1.1.6 การประเมินผล การศึกษานี้มีการประเมินผล 2 ครั้ง คือ ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ด้วยแบบประเมินที่ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ วัดความรู้เรื่องพัฒนาการของทารก วัดการปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารก และวัดการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารก ก่อนการทดลอง (สัปดาห์ที่ 1) และ หลังการทดลอง (สัปดาห์ที่ 3) ซึ่งในกิจกรรมครั้งที่ 2 และกิจกรรมครั้งที่ 3 ได้มีการประเมินการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านในทั้ง 2 ครั้ง

1.2 ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาการเด็กและสุขภาพเด็กจำนวน 3 คน ได้ตรวจสอบคุณภาพของโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน ซึ่งได้พิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องขององค์ประกอบต่างๆ ของโปรแกรมและแผนกิจกรรม ผลการตรวจสอบพบว่า โปรแกรมและแผนกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องทั้งในส่วนตัวเรื่องวัตถุประสงค์ เนื้อหา แผนกิจกรรม สื่อการเรียนรู้ และระยะเวลา โดยข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ให้ปรับระดับการวัดการแสดงผลพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการทารก จาก 1 ถึง 4

เป็น 0 ถึง 3 และ ให้ปรับปรุงด้านด้านความถูกต้องและชัดเจนของการใช้ภาษา คำคำที่ไม่จำเป็น ปรับภาษาให้เข้าใจง่ายและกระชับ

ส่วนที่ 2 ผลการทดสอบโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน ของมารดาวัยรุ่น

2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนตัวของมารดาวัยรุ่นและบุตรทารก

2.1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนตัวของมารดาวัยรุ่น

มารดาวัยรุ่นที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเป็นมารดาของบุตรทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน ที่เข้ารับบริการที่คลินิกวัยใส โรงพยาบาลศรีสังวาลย์ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน ทั้งสิ้นจำนวน 30 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง คือ กลุ่มที่เข้าร่วมโปรแกรมจำนวน 15 คน และกลุ่มควบคุม คือ กลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมฯ จำนวน 15 คน

ข้อมูลส่วนตัวของมารดาวัยรุ่นกลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการเลี้ยงเด็กทารก อาชีพ สถานภาพสมรส ลักษณะครอบครัว รายได้ มารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองมีอายุเฉลี่ยมากกว่ามารดาวัยรุ่นกลุ่มควบคุม (อายุเฉลี่ย 17.93 และ 17.33 ตามลำดับ) โดยมารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองส่วนมากมีอายุ 19 ปี (ร้อยละ 60) แต่ มารดาวัยรุ่นกลุ่มควบคุมส่วนมากมีอายุ 17 ปี (ร้อยละ 46.67) มารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลอง ร้อยละ 13.33 มีบุตรสองคน มารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลอง ร้อยละ 13.33 ไม่ได้อยู่กับสามี ในขณะที่มารดาวัยรุ่นกลุ่มควบคุมทุกคนอยู่กับสามี และส่วนมากมีการศึกษาระดับมัธยมปลาย/ปวช. มากกว่ากลุ่มทดลอง (ร้อยละ 73.33 และ 66.67 ตามลำดับ) แต่ปัจจุบันมารดาวัยรุ่นทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ส่วนมากไม่ได้เรียนหนังสือและไม่ได้ทำงาน (ร้อยละ 73.33 และ 93.33 ตามลำดับ) และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่ากลุ่มทดลอง (8,666 บาท กับ 7,153 บาท ตามลำดับ) มารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลอง มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 8,000 บาทขึ้นไป (ร้อยละ 46.67) ส่วนมารดาวัยรุ่นกลุ่มควบคุม ส่วนมากมี รายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 8,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 80) มารดาวัยรุ่นทั้งหมดไม่เคยได้รับความรู้เรื่องการ จัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อพัฒนาการเด็กมาก่อน

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนตัวของมารดาวัยรุ่นในกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลส่วนตัว	มารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลอง (n=15) (ร้อยละ)	มารดาวัยรุ่นกลุ่มควบคุม (n=15) (ร้อยละ)
อายุมารดา		
14 ปี	1(6.67)	-
15 ปี	1(6.67)	1(6.67)
16 ปี	1(6.67)	1(6.67)
17 ปี	1(6.67)	7(46.67)
18 ปี	2(13.33)	4(26.67)
19 ปี	9(60)	2(13.33)
การวางแผนในการมีบุตร		
วางแผน	5 (33.33)	-
ไม่ได้วางแผน	10 (66.67)	15 (100)
จำนวนบุตร		
1 คน	13(86.67)	15(100)
2 คน	2(13.33)	-
สถานภาพสมรส		
อยู่กับสามี	13 (86.67)	15 (100)
แยกกันอยู่	2 (13.33)	-
ลักษณะครอบครัว		
พ่อแม่ลูกอยู่ด้วยกัน	2 (13.33)	-
พ่อแม่ลูกอยู่ร่วมกับญาติ	11 (73.34)	15 (100)
แม่ลูกอยู่ร่วมกับญาติ	2 (13.33)	-
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	2 (13.33)	-
มัธยมศึกษาตอนต้น	3 (20)	4 (26.67)
มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช.	10 (66.67)	11 (73.33)

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนตัว	มารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลอง (n=15) (ร้อยละ)	มารดาวัยรุ่นกลุ่มควบคุม (n=15) (ร้อยละ)
อาชีพ		
เรียนหนังสือ	4 (26.67)	1 (6.67)
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	11 (73.33)	14 (93.33)
รายได้ของครอบครัวต่อ เดือน		
4,000 – 5,999 บาท	3 (20)	-
6,000 – 7,999 บาท	5 (33.33)	12 (80)
8,000 – 9,999 บาท	4 (26.67)	3 (20)
10,000 บาทขึ้นไป	3 (20)	
อายุเฉลี่ย	17.93	17.33
รายได้ของครอบครัวเฉลี่ย/เดือน	8,666 บาท	7,153 บาท
การได้รับความรู้การจัดการสุขภาพแวดล้อม		
ไม่เคย	15 (100)	15 (100)
ประสบการณ์การเลี้ยงดูทารก		
มีประสบการณ์	6 (40)	1 (6.67)
ไม่มีประสบการณ์	9 (60)	14 (93.33)

2.1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนตัวของทารก

ทารกของมารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองมีอายุน้อยกว่าทารกของมารดาวัยรุ่นกลุ่มควบคุม โดยทารกของมารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองมีอายุเฉลี่ย เท่ากับ 2.7 เดือน และส่วนมากมีอายุ 6 เดือน (ร้อยละ 20) ในขณะที่ทารกของมารดาวัยรุ่นกลุ่มควบคุมมีอายุเฉลี่ย เท่ากับ 3.7 เดือน และส่วนมากมีอายุ 5 เดือน (ร้อยละ 33.33) ทารกของมารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองส่วนมากเป็นเพศชาย (ร้อยละ 60) มากกว่าทารกของมารดาวัยรุ่นกลุ่มควบคุม น้ำหนักแรกเกิดของทารกของมารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองและทารกของมารดาวัยรุ่นกลุ่มควบคุมทั้ง 2 กลุ่มต่างอยู่ในเกณฑ์ปกติ โดยทารกของมารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองมีน้ำหนักแรกเกิดอยู่ในช่วง 3,001 – 3,500 กรัม (ร้อยละ 60) มากกว่าทารกของมารดาวัยรุ่นกลุ่มควบคุมซึ่งส่วนมากมีน้ำหนักแรกเกิดอยู่ในช่วง 2,500 – 3,000 กรัม (ร้อยละ 53.33) ทารกของมารดาวัยรุ่นทั้งสองกลุ่มมีการคลอดก่อนกำหนดแตกต่างกัน โดยทารกของมารดา

วัยรุ่นกลุ่มทดลองคลอดก่อนกำหนดมากกว่าทารกของมารดาวัยรุ่นกลุ่มควบคุม (ร้อยละ 26.67) แต่ทารกของมารดาวัยรุ่นควบคุมทุกคนมีการคลอดตามเวลาปกติ ทารกทั้งหมดได้ดื่มนมมารดาตั้งแต่วัยแรกเกิด และพัฒนาการของทารกของทั้ง 2 กลุ่มต่างอยู่ในเกณฑ์ปกติ

ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนตัวของทารกของมารดาวัยรุ่น

ข้อมูลส่วนตัว	ทารกของมารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลอง (n=15) (ร้อยละ)	ทารกของมารดาวัยรุ่นกลุ่มควบคุม (n=15) (ร้อยละ)
อายุของบุตร		
ต่ำกว่า 1 เดือน	3 (20)	3 (20.00)
1 เดือน	3 (20.00)	-
2 เดือน	2 (13.33)	1 (6.67)
3 เดือน	1 (6.67)	-
4 เดือน	2 (13.33)	4 (26.67)
5 เดือน	1 (6.67)	5 (33.33)
6 เดือน	3 (20.00)	2 (13.33)
เพศ		
หญิง	6 (40.00)	9 (60.00)
ชาย	9 (60.00)	6 (40.00)
น้ำหนักแรกเกิด		
2,500 – 3,000 กรัม	6 (40.00)	8 (53.33)
3,001 – 3,500 กรัม	9 (60.00)	6 (40.00)
3,501 – 4,000 กรัม	-	1 (6.67)
การคลอดก่อนกำหนด		
ใช่	4 (26.67)	-
ไม่ใช่	11 (73.33)	15 (100)
การดื่มนมมารดา		
ดื่มนมมารดาตั้งแต่วัยแรกเกิด	15 (100)	15 (100)
ไม่ดื่มนมมารดา		
ไม่ดื่มนมมารดา	-	-

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนตัว	ทารกของมารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลอง (n=15) (ร้อยละ)	ทารกของมารดาวัยรุ่นกลุ่มควบคุม (n=15) (ร้อยละ)
พัฒนาการทารก (การประเมินของเจ้าหน้าที่)		
ปกติ	15 (100)	15 (100)
ล่าช้า	-	-
อายุเฉลี่ย	2.73	3.66
น้ำหนักแรกเกิดเฉลี่ย	2,879	3,011

2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเรื่องการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน

การวิเคราะห์เรื่องการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่นทั้งกลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมและกลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย ความรู้เรื่องพัฒนาการทารกแรกเกิด ถึง 6 เดือน การแสดงพฤติกรรมกรรมการส่งเสริมพัฒนาการทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน และการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน จากการตรวจสอบการแจกแจงคะแนนของทั้ง 2 กลุ่มมีการแจกแจงคะแนนแบบปกติจึงใช้สถิติทดสอบพารามิเตอร์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งการนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละตัวแปรจะประกอบด้วยส่วนสำคัญ ได้แก่ (1) การเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนใช้โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน (2) การเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของกลุ่มทดลอง และ (3) การเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังใช้โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน รายละเอียดของการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังต่อไปนี้

2.2.1 ความรู้เรื่องพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน

1) การเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น การเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนใช้โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น พบว่า ก่อนเข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของความรู้เรื่องพัฒนาการของทารกแรก

เกิดถึง 6 เดือน ไม่แตกต่างกับกลุ่มควบคุม (p-value เท่ากับ 0.23) (คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม = 7.47 และ 6.93 ตามลำดับ) แสดงว่าทั้งสองกลุ่มมีความรู้เรื่องพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนที่ใกล้เคียงกันก่อนใช้โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น (ตารางที่ 4.3)

ตารางที่ 4.3 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของความรู้เรื่องพัฒนาการทารกระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น

เวลา	กลุ่ม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	t-test	p-value
ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม	กลุ่มทดลอง	7.47	1.55	1.24	0.23
	กลุ่มควบคุม	6.93	0.59		

2) การเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลอง

การเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลอง พบว่า หลังจากเข้าร่วมโปรแกรมฯ มารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของความรู้เรื่องพัฒนาการทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน สูงขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (คะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม = 7.47 และ 9.20 ตามลำดับ) แสดงว่าโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่นส่งผลให้กลุ่มทดลองมีความรู้เรื่องพัฒนาการทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนมากขึ้น (ตารางที่ 4.4)

ตารางที่ 4.4 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของความรู้เรื่องพัฒนาการทารกระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมของกลุ่มทดลอง

เวลา	กลุ่ม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	t-test	p-value
กลุ่มทดลอง	ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม	7.47	1.55	3.59	0.00*
	หลังเข้าร่วมโปรแกรม	9.20	1.08		

*p < .05

3) การเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น

การเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น พบว่า หลังเข้าร่วม โปรแกรมกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของความรู้เรื่องพัฒนาการทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม = 9.20 และ 7.87 ตามลำดับ) แสดงว่ากลุ่มทดลองที่เป็นกลุ่มที่เข้าร่วมโปรแกรมฯ มีความรู้เรื่องพัฒนาการทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนมากกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน (ตารางที่ 4.5)

ตารางที่ 4.5 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของความรู้เรื่องพัฒนาการทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น

เวลา	กลุ่ม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	t-test	p-value
หลังเข้าร่วมโปรแกรม	กลุ่มทดลอง	9.20	1.08	3.64	0.00*
	กลุ่มควบคุม	7.87	0.92		

* $p < .05$

2.2.2 การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน

1) การเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น

การเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น พบว่า ก่อนเข้าร่วม โปรแกรมกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของการแสดงพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน ไม่แตกต่างกับกลุ่มควบคุม (p-value เท่ากับ 0.55) (คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม = 7.80 และ 7.13 ตามลำดับ) แสดงว่าทั้งสองกลุ่มมีการแสดงพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนที่เท่าเทียมกันก่อนการใช้โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น (ตารางที่ 4.6)

ตารางที่ 4.6 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของการแสดงพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการทารกระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน

เวลา	กลุ่ม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	t-test	p-value
ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม	กลุ่มทดลอง	7.80	3.59	0.61	0.55
	กลุ่มควบคุม	7.13	2.23		

2) การเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลอง

การเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของกลุ่มทดลอง พบว่า หลังการเข้าร่วมโปรแกรมฯ กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของการแสดงพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกสูงขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยหลังการเข้าร่วมโปรแกรม กลุ่มทดลองรายงานว่าตนเองมีพฤติกรรมทำกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการทารกสูงขึ้น (คะแนนเฉลี่ยของคะแนนก่อนเข้าร่วมกิจกรรมและหลังเข้าร่วมกิจกรรม = 7.80 และ 12.33 ตามลำดับ) แสดงว่าโปรแกรมส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน ส่งเสริมให้มารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองมีการแสดงพฤติกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกมากขึ้น (ตารางที่ 4.7)

ตารางที่ 4.7 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของการแสดงพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการทารกก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมของกลุ่มทดลอง

เวลา	กลุ่ม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	t-test	p-value
กลุ่มทดลอง	ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม	7.80	3.59	4.53	0.00*
	หลังเข้าร่วมโปรแกรม	12.33	1.11		

*p < .05

3) การเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น

การเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน พบว่า มารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของการแสดงพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารกสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (คะแนนเฉลี่ยหลังการเข้าร่วมโปรแกรมระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม = 12.33 และ 9.67 ตามลำดับ) แสดงให้เห็นว่า การที่มารดาวัยรุ่นเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน ทำให้มารดาวัยรุ่นมีการแสดงพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารกที่ดีกว่ามารดาวัยรุ่นกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน (ตารางที่ 4.8)

ตารางที่ 4.8 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของการแสดงพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการทารกของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น

เวลา	กลุ่ม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	t-test	p-value
หลังเข้าร่วมโปรแกรม	กลุ่มทดลอง	12.33	1.11	3.26	0.00*
	กลุ่มควบคุม	9.67	2.97		

*p < .05

2.2.3 การจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน

1) การเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น การเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน พบว่า ก่อนเข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน ไม่แตกต่างจากกลุ่มควบคุม (p-value เท่ากับ 0.45) (คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม = 5.67 และ 6.07 ตามลำดับ) แสดงว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน มารดาวัยรุ่นทั้งสองกลุ่มมีการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนที่ใกล้เคียงกัน (ตารางที่ 4.9)

ตารางที่ 4.9 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการทารก ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น

เวลา	กลุ่ม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	t-test	p-value
ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม	กลุ่มทดลอง	5.67	1.40	0.77	0.45
	กลุ่มควบคุม	6.07	1.44		

2) การเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลอง

การเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของกลุ่มทดลอง พบว่า หลังการเข้าร่วมโปรแกรม กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการทารกสูงขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ระดับคะแนนเฉลี่ยของคะแนนก่อนเข้าร่วมโปรแกรมและหลังเข้าร่วมโปรแกรม = 5.67 และ 7.07 ตามลำดับ) แสดงว่าโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนส่งผลให้กลุ่มทดลองมีการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการทารกที่ดีขึ้น (ตารางที่ 4.10)

ตารางที่ 4.10 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการทารก ระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมของกลุ่มทดลอง

เวลา	กลุ่ม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	t-test	p-value
กลุ่มทดลอง	ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม	5.67	1.40	2.77	0.02*
	หลังเข้าร่วมโปรแกรม	7.07	1.44		

*p < 0.05

3) การเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน

การเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน พบว่า แม่วัยรุ่นมีการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่ม

ควบคุมไม่แตกต่างกัน (คะแนนเฉลี่ยหลังการเข้าร่วมโปรแกรมระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม = 7.07 และ 6.60 ตามลำดับ) แสดงว่าโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่นในด้านการจัดสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกยังไม่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อกลุ่มทดลอง แต่กลุ่มทดลองก็มีคะแนนเฉลี่ยของการจัดสิ่งแวดล้อมที่สูงกว่ากลุ่มควบคุม (ตารางที่ 4.11)

ตารางที่ 4.11 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น

เวลา	กลุ่ม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	t-test	p-value
หลังเข้าร่วมโปรแกรม	กลุ่มทดลอง	7.07	1.44	0.99	0.33
	กลุ่มควบคุม	6.60	1.12		

เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังการเข้าร่วมโปรแกรมฯ พบว่า มารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองมีคะแนนรวมการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการทารกสูงกว่ากลุ่มควบคุม 4 ประเด็น ได้แก่ 1) มีการทำความสะอาดของเล่นอย่างสม่ำเสมอ 2) มีการจัดคอกกั้นทารกที่ปลอดภัย และ 3) ของเล่นของทารกมีขนาดไม่เล็กจนเกินไปที่ทารกจะเอาเข้าปากได้ และมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 10 ซม.ขึ้นไป 4) ของเล่นของทารกทำมาจากวัสดุที่ไร้สารพิษ เช่น ตะกั่ว หรือพลาสติกที่เป็นอันตราย (ตารางที่ 11)

ตารางที่ 4.12 เปรียบเทียบคะแนนรวมรายชื่อของการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการทารกระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น

การจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารก	กลุ่มทดลอง (คะแนน)	กลุ่มควบคุม (คะแนน)
1. บริเวณบ้านที่ทารกอยู่สะอาด ถูกสุขอนามัย ปลอดภัย	7	9
2. มีพื้นที่สำหรับทารกปีบคลานเล่นได้ไม่เป็นอันตราย	10	14

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

การจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริม พัฒนาการของทารก	กลุ่มทดลอง (คะแนน)	กลุ่มควบคุม (คะแนน)
3. ของเล่นเป็นแบบเสียงที่หลากหลาย เช่น กริ้งกริ้ง ของเล่น พลาสติกบีบมีเสียง	13	12
4. มีคอกกั้นที่ปลอดภัย	3	0
5. ห้องที่ทารกอยู่อาศัยไม่ร้อนหรือเย็นเกินไป มีอากาศถ่ายเท ได้สะดวก	11	13
6. ห้องที่ทารกนอนมีความเงียบสงบ มีแสงสลัว คนไม่ พลุกพล่าน ไม่มีสัตว์เลี้ยง	15	15
7. แขนงโมบายที่มีสีสดใสไว้เหนือเตียง	3	4
8. ของเล่นของทารกไม่เล็กจนเกินไปที่ทารกจะเอาเข้าปากได้ และมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 10 ซม. ขึ้นไป	15	14
9. ของเล่นของทารกทำมาจากวัสดุที่ไร้สารพิษ เช่น ตะกั่ว หรือพลาสติกที่เป็นอันตราย	15	14
10. มีการทำความสะอาดของเล่นอย่างสม่ำเสมอ	14	4

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้มีการนำเสนอข้อมูลสำคัญ 4 ส่วน คือ การสรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล ข้อเสนอแนะ และข้อจำกัดของการวิจัย ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น และ (2) เพื่อประเมินผลการใช้โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น โดยมีขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมจนถึงการนำไปทดลองใช้ มีขั้นตอน 2 ระยะคือ ระยะที่ 1 การพัฒนาโปรแกรม และระยะที่ 2 การนำไปทดลองใช้

ระยะที่ 1 การพัฒนาโปรแกรม การทบทวนวรรณกรรม การสังเคราะห์งานวิจัยและโปรแกรมการส่งเสริมความรู้และการปฏิบัติของมารดาวัยรุ่นในการเลี้ยงดูและการส่งเสริมพัฒนาการของทารกและนำไปสร้างโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น

ระยะที่ 2 การนำไปทดลองใช้ ได้แบ่งกลุ่มมารดาวัยรุ่นจำนวน 30 คน ออกเป็น กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมอย่างละ 15 คนเท่าๆ กัน และให้กลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น โดยมีการประเมินความรู้และการปฏิบัติของทั้งสองกลุ่มก่อนใช้โปรแกรมและหลังใช้โปรแกรม 3 สัปดาห์ ซึ่งผลของการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

1.1 การพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น ผู้วิจัยพัฒนาโปรแกรมขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและการสังเคราะห์โปรแกรมการส่งเสริมความรู้และการปฏิบัติของมารดาวัยรุ่นในการเลี้ยงดูและการส่งเสริมพัฒนาการของทารก 6 โปรแกรม จึงได้โปรแกรมที่มีลักษณะการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วยกิจกรรม 3 ครั้งใน 3 สัปดาห์ต่อเนื่อง เป็นการให้ความรู้และฝึกปฏิบัติ 1 ครั้ง ส่วนครั้งที่ 2 และ ครั้งที่ 3 เป็นการเยี่ยมบ้านติดตามสนับสนุนการปฏิบัติ 2 ครั้ง สรุปรายละเอียดได้ดังนี้

กิจกรรมครั้งที่ 1 เป็นการให้ความรู้และการฝึกปฏิบัติ ใช้เวลา 2 ชั่วโมง มี 4 แผนกิจกรรมย่อย แบ่งเป็น 3 ช่วง ดังนี้ ช่วงที่ 1 การให้ความรู้เรื่องพัฒนาการของทารก ช่วงที่ 2 การให้ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการของทารก ช่วงที่ 3 การให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารก

กิจกรรมครั้งที่ 2 การเยี่ยมบ้าน 2 ครั้ง ใช้เวลาครั้งละ 1.5 ชั่วโมง แต่ละครั้งจะมี 2 กิจกรรม ได้แก่ การประเมินพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารกและการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการทารกระหว่างสัปดาห์ และ ให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการทารกและการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารก

หลังจากได้ร่างโปรแกรมแล้ว จึงนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของโปรแกรมพบว่าร่างเนื้อหาการให้ความรู้ ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม และมีความสอดคล้องขององค์ประกอบต่างๆของโปรแกรมและแผนกิจกรรม แต่มีข้อเสนอแนะเรื่องความถูกต้อง ความกระชับ และชัดเจนของการใช้ภาษา จึงนำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

หลังจากนั้นจึงนำโปรแกรมไปทดลองใช้กับมารดาวัยรุ่นที่เข้ามารับบริการที่คลินิกวัยใส โรงพยาบาลศรีสังวาล อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอนจำนวน 30 คน แบ่งออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมอย่างละ 15 คนเท่าๆ กัน และให้กลุ่มทดลองเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น โดยมีการประเมินความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการทารกและพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการทารกทั้งสองกลุ่มก่อนและหลังทดลองใช้โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น ระยะเวลา 3 สัปดาห์ ซึ่งผลของการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

1.2 ผลการทดสอบโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น

1.2.1 ข้อมูลส่วนตัวของมารดาวัยรุ่น ข้อมูลส่วนตัวของมารดาวัยรุ่นกลุ่มตัวอย่าง ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ สถานภาพสมรส ลักษณะครอบครัว รายได้ มารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองมีอายุเฉลี่ยมากกว่า มารดาวัยรุ่นกลุ่มควบคุม (อายุเฉลี่ย 17.93 และ 17.33 ตามลำดับ) โดยมารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองส่วนมากมีอายุ 19 ปี (ร้อยละ 60) แต่มารดาวัยรุ่นกลุ่มควบคุมส่วนมากมีอายุ 17 ปี (ร้อยละ 46.67) มารดาวัยรุ่นทั้ง 2 กลุ่มมีการวางแผนการมีบุตรแตกต่างกัน โดยมารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองมีการวางแผนการมีบุตรมากกว่ามารดาวัยรุ่นกลุ่มควบคุม (ร้อยละ 33.33) แต่กลุ่มควบคุมทุกคนไม่ได้มีการวางแผนการมีบุตร เนื่องจากมารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลอง 2 คน (ร้อยละ 13.33) มีบุตรสองคน จำนวนบุตรของมารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองจึงมีจำนวนมากกว่าบุตรของมารดาวัยรุ่นกลุ่มควบคุม จำนวน 17 คน และ 15 คน ตามลำดับ

ซึ่งบุตรคนแรกของมารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองทั้ง 2 คนมีอายุเกิน 6 เดือน มารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลอง 2 คน ไม่ได้อยู่กับสามี (ร้อยละ 13.33) แต่มารดาวัยรุ่นกลุ่มควบคุมทุกคนอยู่กับสามี และส่วนมากมีการศึกษาระดับมัธยมปลาย/ปวช.มากกว่ากลุ่มควบคุมทดลอง (ร้อยละ 73.33 และ 66.67 ตามลำดับ) แต่ปัจจุบันมารดาวัยรุ่นส่วนมากไม่ได้ เรียนหนังสือ แต่มารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองยังมีจำนวนคนที่เรียนหนังสือมากกว่ากลุ่มควบคุม (ร้อยละ 26.67 และ 6.67ตามลำดับ) และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 8,666 บาท กับ 7,153 บาท ตามลำดับ มารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลอง มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 8,000 บาทขึ้นไป(ร้อยละ 46.67) ส่วนมารดาวัยรุ่นกลุ่มควบคุม ส่วนมากมีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 8,000 บาทต่อเดือน(ร้อยละ 80) มารดาวัยรุ่นทั้งหมดไม่เคยได้รับความรู้เรื่องการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการพัฒนาการเด็กมาก่อน มารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลอง

1.2.2 ข้อมูลส่วนตัวของบุตรทารก ทารกของมารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองมีอายุน้อยกว่าทารกของมารดาวัยรุ่นกลุ่มควบคุม ทารกของมารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองมีอายุเฉลี่ย เท่ากับ 2.7 เดือน และส่วนมากมีอายุ 6 เดือน (ร้อยละ 20) ในขณะที่ทารกของมารดาวัยรุ่นกลุ่มควบคุมมีอายุเฉลี่ย เท่ากับ 3.7 เดือน และส่วนมากมีอายุ 5 เดือน (ร้อยละ 33.33) เพศทารกของทั้งสองกลุ่มมีส่วนส่วนเพศทารกต่างกัน โดยทารกของมารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองส่วนมากเป็นเพศชาย (ร้อยละ 60) ในขณะที่เพศของทารกของมารดาวัยรุ่นกลุ่มควบคุมส่วนมากเป็นเพศหญิง (ร้อยละ 60) น้ำหนักแรกเกิดของทารกของมารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองและทารกของมารดาวัยรุ่นกลุ่มควบคุมทั้ง 2 กลุ่ม ต่างอยู่ในเกณฑ์ปกติ โดยทารกของมารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองมีน้ำหนักแรกเกิดอยู่ในช่วง 3,001 – 3,500 กรัม (ร้อยละ 60) และทารกของมารดาวัยรุ่นกลุ่มควบคุมส่วนมากมีน้ำหนักแรกเกิดอยู่ในช่วง 2,500 – 3,000 กรัม (ร้อยละ 53.33) ทารกของมารดาวัยรุ่นทั้งสองกลุ่มมีการคลอดก่อนกำหนดแตกต่างกัน โดยทารกของมารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองคลอดก่อนกำหนดมากกว่าทารกของมารดาวัยรุ่นกลุ่มควบคุม (ร้อยละ 26.67) แต่ทารกของมารดาวัยรุ่นควบคุมทุกคนไม่ได้มีการคลอดก่อนกำหนด ทารกทั้งหมดได้คัมมมารดาตั้งแต่แรกเกิด และพัฒนาการของทารกของทั้ง 2 กลุ่มต่างอยู่ในเกณฑ์ปกติ

1.3 ผลการทดสอบสมมุติฐาน

1.3.1 หลังการเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น พบว่า มารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของความรู้เรื่องพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน สูงกว่ามารดาวัยรุ่นกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม = 7.47 และ 6.93 ตามลำดับ) แสดงว่ายอมรับสมมุติฐานข้อที่ 1 มารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองที่เข้าร่วม โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน มี

คะแนนความรู้เรื่องพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน สูงกว่ามารดาวัยรุ่นกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน

1.3.2 หลังการเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น พบว่า มารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของการแสดงพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการทารกสูงกว่ามารดาวัยรุ่นกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (คะแนนเฉลี่ยหลังการเข้าร่วมโปรแกรมระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม = 12.33 และ 9.67 ตามลำดับ) แสดงว่ายอมรับสมมติฐานข้อที่ 2 หลังการเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น มารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของการแสดงพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการทารกสูงกว่ามารดาวัยรุ่นกลุ่มควบคุม

1.3.3 หลังการเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น พบว่า มารดาวัยรุ่นมีการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารก ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน (คะแนนเฉลี่ยหลังการเข้าร่วม โปรแกรมระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม = 7.07 และ 6.60 ตามลำดับ) แสดงว่าปฏิเสธสมมติฐานข้อ 3 มารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน มีคะแนนการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกสูงกว่ามารดาวัยรุ่นกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น

1.3.4 ในภาพรวมหลังการเข้าร่วมกิจกรรมทั้ง 3 ครั้ง มารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยของความรู้เรื่องพัฒนาการทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน มีคะแนนเฉลี่ยของการแสดงพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการทารก และมีคะแนนเฉลี่ยของการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการทารกสูงขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. การอภิปรายผล

การอภิปรายผลได้นำเสนอในรูปแบบที่สอดคล้องกับผลสรุปการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ คือ การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มมารดาวัยรุ่นซึ่งจะนำเสนอเป็น 3 หัวข้อใหญ่ คือ ความรู้เรื่องพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน พฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน และการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ความรู้เรื่องพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน

ในภาพรวมพบว่าหลังการเข้าร่วม โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน มารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยของความรู้เรื่องพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนสูงขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีคะแนนเฉลี่ยของความรู้เรื่องพัฒนาการทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนสูงกว่ามารดาวัยรุ่นกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อธิบายได้ว่าการที่มารดาวัยรุ่นเข้าร่วมกิจกรรมทำให้ได้รับความรู้โดยตรงจากวิทยากร ซึ่งการได้รับความรู้จากวิทยากรผ่านกิจกรรมให้ความรู้มีตัวอย่างภาพพลิก อุปกรณ์ของเล่น คู่มือพัฒนาการทารก พุดคุยตอบข้อซักถามของมารดาวัยรุ่นอย่างเป็นกันเอง รวมทั้งการได้รับคำอธิบายความรู้เพิ่มแบบรายบุคคล ขณะที่มีการเยี่ยมบ้าน ซึ่งทำให้มารดาวัยรุ่นมีโอกาส ซักถาม และรับคำแนะนำจากผู้วิจัยโดยตรง เป็นการส่งเสริมให้มารดาวัยรุ่นได้รับความรู้เพิ่มขึ้นมากกว่ามารดาวัยรุ่นกลุ่มควบคุมซึ่งได้รับเพียงบริการปกติของ ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่าโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน มีประสิทธิภาพในการเพิ่มความรู้ของมารดาวัยรุ่นเกี่ยวกับพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนได้

ซึ่งผลการประเมินการเปลี่ยนแปลงของความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น นี้สอดคล้องกับผลการวัดประสิทธิภาพของโปรแกรมการให้ความรู้เรื่องพัฒนาการของทารกหลายเรื่อง เช่น สุกร น้อยใจบุญ (2545) ที่จัดกิจกรรมให้ความรู้แก่บิดามารดาเรื่องพัฒนาการทารกอายุ 1-12 เดือนและการส่งเสริมพัฒนาการทารกด้วยวิธีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 2 ครั้ง ด้วยการสร้างสัมพันธภาพ การสร้างแรงจูงใจ การอธิบาย บรรยาย สอนรายบุคคล สาธิต พุดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และติดตามเยี่ยมบ้าน 1 ครั้ง เป็นการส่งเสริมให้บิดามารดาในกลุ่มทดลองที่เข้าร่วม โปรแกรมมีความรู้ มีความสามารถและพฤติกรรมในการส่งเสริมพัฒนาการทารกในทางที่ดีขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วม โปรแกรมและสูงกว่าบิดามารดาในกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วม โปรแกรม เช่นเดียวกับ ชูชาติ มีรอด (2550) ที่พบว่า การให้ความรู้แก่มารดาเรื่องพัฒนาการเด็ก ด้วยวิธีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม บรรยาย ถามตอบ สาธิต ฝึกปฏิบัติ 2 ครั้ง และติดตามเยี่ยมบ้าน 1 ครั้ง เป็นการส่งเสริมให้มารดาในกลุ่มทดลองที่เข้าร่วม โปรแกรมมีความรู้สูงขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วม โปรแกรม และสูงกว่ามารดาในกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วม โปรแกรมเช่นกัน

2.2 พฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการทารกแรกเกิดถึงมี 6 เดือน

ในภาพรวมพบว่าหลังการเข้าร่วม โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน มารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนสูงขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนสูงกว่ามารดา

วัยรุ่นกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่ามารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองที่ได้ทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน จากการสอนรายบุคคลที่บ้านซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมที่มารดาวัยรุ่นคุ้นเคย มีการพูดคุยสร้างสัมพันธภาพ เพื่อให้เกิดความไว้วางใจในการทำกิจกรรมครั้งที่ 1 และชี้ให้มารดาวัยรุ่นเห็นความสำคัญของการส่งเสริมพัฒนาการของทารกตั้งแต่แรกเกิด การเรียนรู้เน้นการสาธิตและฝึกปฏิบัติในการส่งเสริมพัฒนาการของทารกทำให้มารดาวัยรุ่นมีพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการทารกได้ดียิ่งขึ้น มีผลให้คะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารกของมารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองหลังการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม และสูงกว่ามารดาวัยรุ่นกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม แสดงให้เห็นว่าการที่มารดาวัยรุ่นเข้าร่วมกิจกรรมทำให้ได้รับความรู้โดยตรงจากวิทยากร และได้ฝึกทักษะเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการทารก เป็นการส่งเสริมให้มารดาวัยรุ่นแสดงพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารกเพิ่มขึ้น และการที่วิทยากรเยี่ยมบ้านทำให้มีการประเมินและแนะนำความรู้เพิ่มเติมที่สอดคล้องกับการปฏิบัติของมารดาวัยรุ่นแต่ละคน ทำให้มารดาวัยรุ่นมีโอกาส ซักถาม และรับคำแนะนำจากผู้วิจัยโดยตรงในการปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารก แต่กลุ่มควบคุมไม่ได้รับกิจกรรมดังกล่าว การจัดกิจกรรมเยี่ยมบ้านน่าจะเป็นกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพในการเพิ่มทักษะของมารดาวัยรุ่นเกี่ยวกับพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนได้

ซึ่งผลการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการทารกนี้ สอดคล้องกับผลการวัดประสิทธิภาพของโปรแกรมการให้ความรู้และฝึกปฏิบัติการส่งเสริมพัฒนาการทารกหลายเรื่อง เช่น รัมภา โสจดจำปา (2552) ที่ใช้โปรแกรมการส่งเสริมพฤติกรรมของมารดาในกลุ่มทดลองในการกระตุ้นพัฒนาการทารกแรกเกิด - 2 เดือน ด้วยการให้ความรู้และฝึกปฏิบัติการส่งเสริมพัฒนาการของทารก 2 ครั้งเป็นรายบุคคลที่บ้าน พบว่ากลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบมีพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการบุตรสูงขึ้นกว่าก่อนทดลอง และกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการทารกแรกเกิด - 2 เดือน สูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ เช่นเดียวกับ วิเชียร ทองนพ (2546) ที่พบว่าโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกที่มีการให้ความรู้และฝึกปฏิบัติการส่งเสริมพัฒนาการของทารก ส่งผลให้มารดามีพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการทารกดีกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมและสูงกว่ามารดาในกลุ่มควบคุมเช่นกัน

2.3 การจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน

ในภาพรวมหลังการเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน มารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยของการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนดีขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติ แต่เมื่อเปรียบเทียบกับมารดาวัยรุ่นกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม พบว่าคะแนนเฉลี่ยของการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกของมารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมและมารดาวัยรุ่นกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมไม่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่ามารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองมีคะแนนรวมการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการทารกสูงกว่ากลุ่มควบคุม 4 ประเด็น ได้แก่ 1) มีการทำความสะอาดของเล่นอย่างสม่ำเสมอ 2) มีการจัดคอกกั้นทารกที่ปลอดภัย และ 3) ของเล่นของทารกมีขนาดไม่เล็กจนเกินไปที่ทารกจะเอาเข้าปากได้ และมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 10 ซม.ขึ้นไป 4) ของเล่นของทารกทำมาจากวัสดุที่ไร้สารพิษ เช่น ตะกั่ว หรือพลาสติกที่เป็นอันตราย การที่มารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองได้รับความรู้ ได้รับคู่มือการส่งเสริมพัฒนาการทารกเพื่อนำกลับไปศึกษาด้วยตนเองเป็นแนวทางการปฏิบัติที่บ้าน และการเยี่ยมบ้านจำนวน 2 ครั้งเพื่อติดตามสนับสนุนให้ความรู้เพิ่มในการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านและการปฏิบัติในสถานที่จริงซึ่งคิดว่าการได้รับความรู้เพียงอย่างเดียว ส่งผลให้มารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองสามารถจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านได้เหมาะสมกับพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Sirikul Isaranurug et al (2005) ที่ศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กทารกต่อความรู้การปฏิบัติของมารดาและพัฒนาการของทารกอายุ 1-9 เดือน ด้วยการให้ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการทารกและการส่งเสริมพัฒนาการทารก และติดตามเยี่ยมบ้านหลังการให้การอบรม 1 เดือน (เยี่ยมบ้านก็ครั้ง) ซึ่งการเยี่ยมบ้านนี้ทำให้สามารถสังเกตการปฏิบัติการส่งเสริมพัฒนาการทารกและการจัดสิ่งแวดล้อมในสถานที่จริง ทำให้นักวิจัยสามารถให้คำแนะนำที่สอดคล้องกับสถานการณ์หรือบริบทจริง ส่งผลให้กลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการทารกสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

3.1.1 ข้อเสนอแนะก่อนการใช้โปรแกรม

1) การศึกษาครั้งนี้ได้มีการจำกัดคุณสมบัติของมารดาวัยรุ่น โดยมุ่งเน้นมารดาวัยรุ่นอายุระหว่าง 14-19 ปี และมีบุตรทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน เนื่องจากโปรแกรมนี้ออกแบบให้มีการเยี่ยมบ้านเพื่อดูพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการและการจัดสิ่งแวดล้อมในสถานที่จริง ส่งผลให้ไม่สามารถใช้โปรแกรมกับมารดาวัยรุ่นทุกคนได้เนื่องจากมีเวลาในการทำวิจัย

จำกัด ดังนั้นควรมีการจัดโปรแกรมเดียวกันนี้กับมารดาวัยรุ่นทุกคนที่มีคุณสมบัติเดียวกันเพื่อทดสอบประสิทธิภาพของโปรแกรมกับมารดาวัยรุ่นที่อยู่ห่างออกไป

2) การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาเฉพาะกลุ่มมารดาวัยรุ่นที่มีบุตรทารกอายุแรกเกิดถึง 6 เดือนเท่านั้น ควรมีการสร้างโปรแกรมสำหรับมารดาวัยรุ่นที่มีบุตรช่วงอายุอื่น เช่น มากกว่า 6 เดือนจนถึงช่วงวัยอนุบาล ทั้งนี้เพราะการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กจำเป็นต้องเริ่มต้นตั้งแต่วัยทารก วัยเตาะแตะ จนถึงวัยอนุบาล (นิตยา คชภักดี 2543:1-81 อ้างถึงใน ชูชาติ มีรอด, 2550:11-12) เนื่องจากวัยเด็กจะเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในด้านต่างๆ ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ซึ่งมารดามีบทบาทสำคัญมากต่อการส่งเสริมให้การเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นไปอย่างมีพัฒนาการที่สมวัย จึงควรมีโปรแกรมเรื่องการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อพัฒนาการเด็ก เพื่อเป็นการส่งเสริมให้มารดาวัยรุ่นมีความรู้เรื่องพัฒนาการเด็ก รู้วิธีการส่งเสริมพัฒนาการเด็กและการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างต่อเนื่อง ดังเช่นผลการศึกษาของ ชูชาติ มีรอด (2550) ที่พบว่าหลังจากการเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กต่อความรู้และการปฏิบัติของมารดาและพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปีของมารดาและบุตรอายุ 1-3 ปี ที่รับความรู้ 2 ครั้ง ด้วยการบรรยาย ถามตอบ สาธิต ฝึกปฏิบัติ และติดตามเยี่ยมบ้าน 1 ครั้งส่งผลให้มารดาในกลุ่มทดลองมีความรู้ การปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก และพัฒนาการของบุตร สูงกว่าก่อนทดลองและสูงกว่ากลุ่มควบคุม การที่มารดามีความรู้เรื่องพัฒนาการทารกและการส่งเสริมพัฒนาการทารก ช่วยให้มารดาสามารถนำความรู้นั้นไปปฏิบัติในการส่งเสริมพัฒนาการของบุตร จากการศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการของเด็กอายุ 1-6 ปี ของ Sirikul Isaranurug et al. (2005) พบว่า ระดับการศึกษาของบิดาและการมีสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่เอื้อต่อการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก รวมทั้งการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการของเด็ก สอดคล้องกับการศึกษาของ วิเชียร ทองนพ (2546) ที่ศึกษาผลโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการทารก ต่อความรู้ การปฏิบัติของมารดาและพัฒนาการของทารกในมารดาที่มีทารกอายุ 1-9 เดือน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้โปรแกรมส่งเสริมพัฒนาการทารก คู่มือและการเยี่ยมบ้านเพื่อส่งเสริมให้มารดามีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการทารกและการปฏิบัติส่งเสริมพัฒนาการทารก พบว่ามารดาในกลุ่มทดลองมีความรู้และการปฏิบัติส่งเสริมพัฒนาการทารกได้ดีกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ จนทำให้ทารกในกลุ่มทดลองมีพัฒนาการด้านการใช้ตาและใช้มือในการแก้ปัญหาดีกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ

3) การศึกษาครั้งนี้ได้มีการออกแบบโปรแกรมให้มีการให้ความรู้แบบรายบุคคลที่บ้านและมีการเยี่ยมบ้านเพื่อดูพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารกและการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการทารกในสถานที่จริง เป็นการส่งเสริมความรู้และทักษะให้กับ

มารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองแบบเจาะจงรายบุคคล เป็นการเปิดโอกาสให้สามารถซักถามในสิ่งที่ตนเองสงสัย ให้คำแนะนำและแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติแบบรายบุคคลเจาะจง ทำให้มารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองมีความรู้ มีพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการทารก และการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ดีขึ้น ซึ่งหากจัดกิจกรรมในลักษณะที่เป็นกลุ่มย่อยที่มารดาวัยรุ่นมารวมกลุ่มกัน ก็จะช่วยให้มารดาวัยรุ่นได้พบปะ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ของตนเองกับมารดาวัยรุ่นคนอื่น ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้หนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ เกิดแรงกระตุ้น เกิดกำลังใจ ในการทำบทบาทหน้าที่ของการเป็นมารดาวัยรุ่นได้มากขึ้น และเป็นการสนับสนุนด้านต่างๆ ซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะการสนับสนุนด้านจิตใจ เพราะการเล็งดูทารกอาจส่งผลให้เกิดความเครียดได้ หากมารดาวัยรุ่นมีการพบปะกันก็จะส่งผลให้มีสนับสนุนด้านจิตใจซึ่งกันและกันได้ดีขึ้น และเป็นการลดความเครียดลง

3.1.2 ข้อเสนอแนะขณะใช้โปรแกรม

1) ผลการวิจัยพบว่า หลังการเข้าร่วมโปรแกรมมารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยของคะแนนการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกดีขึ้นจากก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยหลังการเข้าร่วมโปรแกรมมารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองมีการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการทารกสูงขึ้น แต่เมื่อเปรียบเทียบระหว่างมารดาวัยรุ่นกลุ่มควบคุม พบว่าการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกระหว่างมารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองและมารดาวัยรุ่นกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน ซึ่ง อาจเนื่องด้วย ระยะเวลาของการจัดกิจกรรมมีจำกัด ส่งผลให้มารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรม ยังไม่ได้นำความรู้ไปใช้ทุกประเด็น จึงควรออกแบบ โปรแกรมให้มีระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งห่างกันมากขึ้น เช่น จัดกิจกรรมทุก 2 สัปดาห์ แทนที่จะเป็นทุกสัปดาห์ เพื่อให้มารดาวัยรุ่นได้มีโอกาสในการทำกิจกรรมที่บ้านมากยิ่งขึ้น และการเพิ่มจำนวนครั้งของการทำกิจกรรมเป็นการขยายฐานของความรู้ให้กว้างขวางมากขึ้น ดังนั้นการจัดกิจกรรมเพียง 2 ครั้งอาจส่งผลให้ไม่ครอบคลุมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องได้ทั้งหมด นอกจากนั้นการเพิ่มจำนวนครั้งของการจัดกิจกรรมเป็นการเพิ่มความถี่ของมารดาวัยรุ่นในการเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น ส่งผลให้มารดาวัยรุ่นได้มีเวลาในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้วิจัยมากขึ้น และเป็นการกระตุ้นให้ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาเด็กทารก อันจะส่งผลให้มีการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการเด็กทารกมากขึ้นต่อไป

2) ผลจากการที่มารดาวัยรุ่นที่เข้าร่วมกิจกรรม มีพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารกที่เหมาะสมและมีการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกดีขึ้นด้วยรูปแบบการที่ผู้วิจัยมีการเยี่ยมบ้านรายบุคคล ประเมินพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการทารก และการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านจริง ให้คำแนะนำในการปฏิบัติ รวมทั้งตอบข้อสงสัยในการปฏิบัติได้

อย่างเจาะจง จากการวิจัยครั้งนี้จึงเป็นแนวทางสำหรับ เจ้าหน้าที่ที่ทำงานกับมารดาและเด็กทารก เช่น เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ในการพัฒนารูปแบบในการส่งเสริมการให้ความรู้และฝึกทักษะให้กับ มารดาวัยรุ่นหรือมารดาทั่วไปได้

3.1.3 ข้อเสนอแนะหลังการใช้โปรแกรม

1) การวิจัยครั้งนี้มีการประเมินผลจากมารดาวัยรุ่นเมื่อสิ้นสุดการเข้า โปรแกรม แต่ยังไม่ได้อธิบายผลกระทบของการเข้าโปรแกรมในระยะยาว เพื่อเป็นการวัดความยั่งยืน ของผลโปรแกรมที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของ ทารกและการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกของมารดาวัยรุ่น รวมถึงการ ตรวจวัดพัฒนาการของทารกว่าพัฒนาการเป็นไปตามช่วงวัย ตามคู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริม พัฒนาการเด็กปฐมวัย (Developmental Surveillance and Promotion Manual :DSPM) ของ กระทรวงสาธารณสุข ดังนั้นจึงควรมีการออกแบบประเมินคุณภาพการปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริม พัฒนาการของทารกของมารดาวัยรุ่นและตรวจวัดพัฒนาการของทารกว่าเป็นไปตามช่วงวัย ซึ่งจะ ทำให้การประเมินผลน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

2) ถึงแม้ว่าการพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น จะมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อส่งเสริมให้มารดาวัยรุ่นมีความรู้และทักษะใน การเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการของทารกได้ถูกต้องเหมาะสมมากยิ่งขึ้น แต่เป้าหมายสำคัญของ โปรแกรม คือ เป็นการช่วยให้ทารกได้รับการเลี้ยงดูอย่างเหมาะสมและได้รับการส่งเสริมพัฒนาการ และเกิดทักษะเป็นไปตามช่วงวัย ดังนั้นจึงควรมีการประเมินพัฒนาการของทารกของมารดาวัยรุ่น หลังการเข้าร่วมโปรแกรมทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อเป็นการประเมินประสิทธิผลที่แท้จริง ของโปรแกรม

3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

ผลการประเมินประสิทธิผลของโปรแกรมพบว่า โปรแกรมได้ส่งเสริมให้มารดา วัยรุ่นกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้เรื่องพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนสูงขึ้น มีพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารกและจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมต่อพัฒนาการของ ทารกดีขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ โดยการส่งเสริมให้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มารดาวัยรุ่นหรือมารดามีความรู้เรื่องพัฒนาการของทารก การปฏิบัติ กิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารก และการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารก โดยวิธีการต่างๆ เช่น

3.2.1 ส่งเสริมให้โรงพยาบาลมีบริการจัดกิจกรรมเพื่อให้ความรู้แก่มารดาวัยรุ่น หรือมารดาเพิ่มเติมจากบริการพยาบาลปกติในเรื่องของพัฒนาการของทารก การปฏิบัติกิจกรรม

ส่งเสริมพัฒนาการของทารก และการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านส่งเสริมพัฒนาการของทารก โดยมีบริการเยี่ยมบ้านและให้คำแนะนำแก่มารดาวัยรุ่นหรือมารดาในการปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการทารกและการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารก

3.2.2 เจ้าหน้าที่สาธารณสุข สามารถผสมผสาน โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน เข้ากับงานส่งเสริมสุขภาพของเด็ก เช่น จัดกิจกรรมขณะมารดาวัยรุ่นหรือมารดาพาทารกมารับการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค หรือขณะพามาประเมินพัฒนาการ หรือผสมผสานการให้ความรู้แบบรายบุคคลและการเข้ากับการเยี่ยมบ้าน เป็นต้น เพราะเป็นการกระตุ้นให้มารดาวัยรุ่นหรือมารดาได้ปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารกของตนเองตั้งแต่หลังคลอด และเป็นการกระตุ้นเตือนอยู่เสมอ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กฤติมา บัวทอง. (2542). *ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเล่นบุตรอายุ 0-5 ปี ด้านโภชนาการของมารดาในเขตตำบลคงกระเทียม อำเภอสริมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต "ไม่"ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.
- กนกนุช ชื่นสกุล. (2528). *จรัส ปิ่นเงิน*. (2536) *ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของผู้เลี้ยงดูในการส่งเสริมพัฒนาการกับระดับพัฒนาการตามวัยของเด็กวัยทารกและวันเตาะเตาะ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต "ไม่"ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2560). *คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM)*. กรุงเทพมหานคร: สยามพิมพ์นานาชาติ จำกัด. *กระทรวงสาธารณสุข*. (2559). *ร่างยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นระดับชาติ พ.ศ. 2560-2569* สืบค้นจาก http://rh.anamai.moph.go.th/download/all_file/KPI/KPI_file/KPI/KPI_60/kpi19_1/%E0%B8%9E%E0%B8%A3%E0%B8%9A.19.5%20policy%20TP_fina1%2027-2-60.doc
- กรมอนามัย. สำนักส่งเสริมสุขภาพ. (2543) *คู่มือพ่อ-แม่ สำหรับการอบรมเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด – 5 ปี*. กรุงเทพมหานคร: สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย.
- กรมอนามัย สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์. (2559). *สถานการณ์อนามัยการเจริญพันธุ์ในวัยรุ่นและเยาวชน ปี 2558* สืบค้นจาก http://rh.anamai.moph.go.th/download/all_file/index/%E0%B8%AA%E0%B8%96%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%93%E0%B9%8CRH2558_Newupdate.pdf
- กุลกานต์ อภิวัฒน์ถังการ, บุญเสริม หุตะแพทย์ และปะกายรัตน์ ภัทรชิตี.(255) *รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาโดยบิดามารดา ร่วมกับบุตรวัยรุ่น*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

- จรรยาวัฒน์ ทับจันทร์, ผาสุก แก้วเจริญตา และจินตนา แสงจันทร์. (2556) บทบาทพยาบาลชุมชน ในการพัฒนาระบบบริการเพื่อป้องกันปัญหาวัยรุ่นตั้งครรภ์ไม่พร้อมที่สอดคล้องกับ บริบทพื้นที่ : สรุปรบทเรียนผลการดำเนินงานจากหน่วยบริการสุขภาพ 15 แห่งทั่ว ประเทศ. *วารสารระบบบริการปฐมภูมิและเวชศาสตร์ครอบครัว The Thai Journal of Primary Care & Family Medicine*, 3(2).
- ชูชาติ มีรอด (2550). ผลของโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ต่อความรู้ การปฏิบัติของมารดา และพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.
- ฐานิต อิศรเสนา ณ อยุธยา. (2531). *พัฒนาการเด็กไทย*. นนทบุรี: กรมอนามัย กระทรวง สาธารณสุข.
- ทรงศนีย์ วรหัทธำ.(2554). การศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของ โรงเรียนวัดจันทร์ ประดิษฐ์าราม สังกัดสำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญา การศึกษามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร.
- ทรงยศ พิลาสันต์. (2557). ผลกระทบจากการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นไทย. *โครงการประเมินเทคโนโลยี และนโยบายด้านสุขภาพ*, 2(15). สืบค้นจาก <http://www.hitap.net>
- นฤมล เนียมหอม. *การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้*. สืบค้นจาก http://www.nareumon.com/index.php?option=com_content&task=view&id=24&Itemid=46&limit=1&limitstart=2
- นฤมล เวชจักรเสาร, ภาณี เต็มเจริญ, วงเดือน ปันดี และ วรภรณ์ เสถียรนพเก้า. (2553). โปรแกรม ส่งเสริมโภชนาการโดยประยุกต์ทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตนเอง เพื่อป้องกัน ความเสี่ยงทางสรีรวิทยาต่อการเกิดโรคหัวใจและหลอดเลือดในครุสตรี. *วารสาร สาธารณสุขศาสตร์*, 40(1), 40 – 49.
- นิตยา คชภักดี. (2542). *Child Right: Implication for pediatric practice* ใน สุวรรณา เรื่องกาญจน เศรษฐ์ อมรศรี ชุณหรัศมิ์ นิชรา เรื่องดารากานนท์ อติศักดิ์ ผลิตผลการพิมพ์ บรรณาธิการ Ambulatory Padiatrics 2. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชากุมารเวชศาสตร์ คณะ แพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี.
- นิตยา คชภักดี และคณะ. (2542). *รายงานโครงการวิจัยเรื่องการส่งเสริมสุขภาพและพัฒนาการเด็ก โดยความร่วมมือของครอบครัวและชุมชนศาลายา*. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัย แห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว.

- นิตยา คชภักดี แล อรพินธ์ เหล่าสุวรรณพงษ์. (2542). *คู่มือการฝึกอบรมการทดสอบพัฒนาการเด็กปฐมวัย Denver II ฉบับภาษาไทย*. กรุงเทพมหานคร : สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว.
- นิตยา คชภักดี. (2543). *ขั้นตอนการพัฒนาของเด็กปฐมวัย*. นครปฐม: สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นิลารรณ ฉันทะปริดา.(2550). *การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กแรกเกิดถึง 2 ปี ในสถานเลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียน : กรณีศึกษาสถานเลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดขอนแก่น*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณชีพัฒนิต ไม้ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- ประกริต รัชวัตร. (2536). *ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรกของมารดาที่มีบุตรป่วยและไม่เคยป่วยด้วยโรคติดเชื้อเฉียบพลันระบบหายใจ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต ไม้ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม
- เพียว เงินคล้าย.(2550). *ประสิทธิผลของโปรแกรมสุขศึกษาตามแนวคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจเพื่อการดูแลตนเองและการเลี้ยงดูบุตรของมารดาวัยรุ่น*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ไม้ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- พรทิวา ไชยคำพันธ์.(2542). *การศึกษาพฤติกรรมของมารดาในการให้อาหารบุตร 0-5 ปี ระหว่างมารดาที่บุตรมีภาวะทุพโภชนาการ กับมารดาที่บุตรมีภาวะโภชนาการปกติ ในตำบลวังประจวบ อำเภอเมือง จังหวัดตาก*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต ไม้ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.
- พรวัก อินทามระ. *สภาพแวดล้อมภายในและการจัดมุมเสริมทักษะและการพัฒนาการเด็ก*. สืบค้นจาก www.dusithost.dusit.ac.th/~pre_edu/file/article2.doc
- มิเรียม สตีปเพิร์ต.(2521) *ทดสอบพัฒนาการลูกน้อย เพื่อค้นหาศักยภาพในตัวลูกและช่วยให้ลูกพัฒนาศักยภาพของตน ได้เต็มกำลัง*. แปลโดย (นพดล เวชสวัสดิ์). กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ด.
- บุภาวดี คำหอมกุล. (2544). *ปัจจัยบางประการที่มีความสัมพันธ์กับการดูแลทารกของมารดาวัยรุ่นจังหวัดนนทบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต ไม้ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.
- ยุพดี ชิดเดือน และ ธีระศักดิ์ อุ่นอารมณฺ์เลิศ. (2556). *ผลการใช้โปรแกรมเพื่อลดความเครียดของเด็กและเยาวชน สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครปฐม*. *วารสารวิทยบริการ*. 24 (4), 65-77.

- รวี ใจหาญ, สุธรรม นันทมงคลชัย, พิมพ์สุรงค์ บุญเสริมศักดิ์ และ โชคชัย หมั่นแสวงทรัพย์.
(2553) ผลของโปรแกรมส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมต่อความรู้สึกมีคุณค่า
ในตนเองของผู้สูงอายุ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง. *วารสารสาธารณสุขศาสตร์*.
40(1),40 – 49.
- รัมภา โสจดจำปา (2552). *ผลของโปรแกรมการส่งเสริมพฤติกรรมมารดาในการกระตุ้นพัฒนาการ
ทารกแรกเกิด – 2 เดือน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).
มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.
- รุ่งนภา ศรีดอกไม้.(2548). *ประสิทธิผลของโปรแกรมสุขศึกษาในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการ
เลี้ยงดูบุตรของบิดามารดาที่มีบุตรอายุระหว่าง 2-6 เดือน* โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัย
จังหวัดสุพรรณบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- ลัดดา เหมาะสุวรรณ และคณะ (2547). *พัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทย: ปัจจัยคัดสรรด้าน
ครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดู*. กรุงเทพมหานคร : โครงการวิจัยพัฒนาการและเชาว์
ปัญญาของเด็กไทย.
- วิเชียร ทองนพ. (2556). *ผลของโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการทารกต่อความรู้ การปฏิบัติของ
มารดา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).
มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.
- วิไล รัตนพงษ์. (2544). *ความรู้และการปฏิบัติด้านสุขภาพในระยะตั้งครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์
วัยรุ่น*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).
มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.
- ศิริกัญท์ จันทร์วัฒนกัญท์. (2544). *ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมกับการปฏิบัติ
พัฒนาการในการเลี้ยงดูบุตรของมารดาวัยรุ่นในระยะหลังคลอด*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา
พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- ศิริสรา ลิปิพันธ์. (2551). *พัฒนาการเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี และคุณลักษณะของผู้ดูแลในสถาน
สงเคราะห์เด็กอ่อน สังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในเขต
ภาคกลาง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- ศุภกร น้อยใจบุญ. (2002). *ผลของการส่งเสริมพัฒนาการทารก ต่อความรู้ ความสามารถตนเอง และ
พฤติกรรมของบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการบุตร*. (วิทยานิพนธ์ ปริญญา
พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.

- สถาบันพัฒนาการเด็กราชนครินทร์. กรมส่งเสริมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. *คู่มือส่งเสริมพัฒนาการเด็กแรกเกิด – 5 ปี สำหรับผู้ปกครอง*. เชียงใหม่: สถาบันพัฒนาการเด็กราชนครินทร์.
- สมทรง คำฝาย. (2541). *ผลของการเตรียมมารดาต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองในการดูแลทารกคลอดก่อนกำหนด และพฤติกรรมการดูแลทารก*. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สมศักดิ์ กิจชนาวัดน์, มณฑา จงกล่อม. (2537). *ความต้องการการพยาบาลและการพยาบาลที่ได้รับของมารดาหลังคลอดที่มีบุตรอยู่ด้วยโดยเร็วหลังคลอดที่โรงพยาบาลอุตรดิตถ์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สมศรี ประเสริฐวงษ์. (2544). *การอบรมและการเลี้ยงดูเด็ก*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2541) *ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สาธิตา หัสดีเสรี. (2537). *กระบวนการและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมแม่: กรณีศึกษาในมารดาวัยรุ่น*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.
- สุชา จันทร์เอม. (2543). *จิตวิทยาเด็ก*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิชย์.
- สุภาวดี หาญเมธี บรรณาธิการ. (2536). *เติบโตสมวัย คู่มือพัฒนาการเด็ก* โดยกองบรรณาธิการนิตยสารรักลูก.
- สุรีย์ ล่ำร้อง. (2552). *ผลโปรแกรมการส่งเสริมบิดาให้มีส่วนร่วมเลี้ยงดูบุตรคนแรกต่อพฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตรและสัมพันธภาพระหว่างบิดา มารดาและบุตร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- สุวลักษณ์ มีชูทรัพย์. (2544). *ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรคนแรก*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- สุหรี หนองอาหลี. (2550). *ผลของการใช้โปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถของตนเองต่อพฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตรของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดครั้งแรก*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.

- โสภา ปักษา.(2550). การศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อมภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบางปลา สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางปลา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต "ไม่"ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, กรุงเทพมหานคร.
- อุทัยวรรณ สกลวสันต์. (2550). ความรู้ สมรรถนะแห่งตน และพฤติกรรมในการส่งเสริมพัฒนาการทารก เกิดก่อนกำหนดของผู้ดูแล. (วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต "ไม่"ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่
- Bee HL. (2554). ตำราพัฒนาการและพฤติกรรมเด็ก สำหรับเวชปฏิบัติทั่วไป 2 แปลจาก [Lifespan development]. (ทิพวรรณ ทรัพย์คุณาชัย และคณะ)
- Sirikul Isaranurug, Wichein Thongnop, Sutham Nanthamongkolchai, and Sumalee Singhaniyom. (2005). Capacity building of mother on promoting infant development. *Journal of public Health and Development*. 3(1): 37-43

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

1. นางสุนันทา สุภาวสิทธิ์ ผู้อำนวยการ
โรงเรียน อบจ.บ้านจองคำ สังกัดองค์กร
บริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. นางครุณี วนากมล ครูชำนาญการพิเศษ
โรงเรียนเทศบาล 2 เฉลิมพระเกียรติ
3. นางสาวหทัยรัตน์ ทองเขียว นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ
หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมสุขภาพ
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ภาคผนวก ข

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามสำหรับการวิจัย

(ชุดที่1) ทารกต่ำกว่า 1 เดือน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว (จำนวน 20 ข้อ)

คำชี้แจง : กรุณาเติมข้อความหรือเลือกคำตอบที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

ก. ข้อมูลส่วนตัวของมารดาวัยรุ่น

1. อายุ.....ปี.....เดือน
2. ที่อยู่ บ้านเลขที่หมู่ที่..... ตำบล.....อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จ.แม่ฮ่องสอน
3. ระดับการศึกษาของมารดาวัยรุ่น
 ประถมศึกษา มัธยมศึกษา ตอนต้น มัธยมศึกษา ตอนปลาย
 ปวส./ อนุปริญญา ไม่ได้เรียน
4. ท่านวางแผนการมีบุตรหรือไม่
 วางแผน ไม่ได้วางแผน
5. จำนวนบุตร.....คน
6. ท่านมีประสบการณ์ในการเลี้ยงดูเด็กทารกมาก่อนหรือไม่
 มี ไม่มี
7. อาชีพของมารดาวัยรุ่น
 เรียนหนังสือ รับจ้าง เกษตรกรรม
 ประกอบกิจการส่วนตัว ไม่ได้ประกอบอาชีพ อื่นๆ
8. สภาพสมรส
 อยู่ด้วยกับสามี หม้าย หย่า แยกกันอยู่
9. ลักษณะครอบครัว
 พ่อแม่ลูกอยู่ด้วยกัน พ่อแม่ลูกอยู่ร่วมกับญาติ
 แม่ลูกอยู่กันโดยลำพัง แม่ลูกอยู่ร่วมกับญาติ
10. รายได้ครอบครัวต่อเดือน
.....บาท
11. ท่านเคยได้รับความรู้ หรือมีประสบการณ์ การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อพัฒนาการเด็กหรือไม่ ไม่เคย เคย จากแหล่งข้อมูลใด

ข. ข้อมูลส่วนตัวของท่าน

12. ชื่อ – สกุล.....เกิด วันที่.....เดือน.....ปี.....
13. เพศ ชาย หญิง
14. น้ำหนักตัวแรกเกิด.....กิโลกรัม
15. น้ำหนักปัจจุบัน.....กิโลกรัม ส่วนสูง.....เซนติเมตร
16. ทารกคลอดก่อนกำหนด
 ไม่ใช่ ใช่ (ระบุ.....) ไม่ทราบ
17. วิธีคลอดทารก
 คลอดเอง ใช้เครื่องดูดช่วยคลอด
 ใช้คีมดึงช่วยคลอด ผ่าตัดคลอด ไม่ทราบ
18. ทารกได้คัมมมารดาหรือไม่
 ได้คัมมมารดาตั้งแต่ทารกอายุ.....เดือน จนถึงปัจจุบัน
 ไม่ได้คัมมมารดา สาเหตุเพราะ (ระบุ).....
19. ทารกได้รับการเลี้ยงและดูแลจากใครเป็นหลัก
 ท่านและสามี สามี
 ตัวท่านเอง ปู่ย่า ตายาย ญาติ
20. พัฒนาการของทารกจากการประเมินของเจ้าหน้าที่ตามคู่มือ DSPM
 ปกติ ล่าช้า

ส่วนที่ 2 ความรู้เรื่องพัฒนาการของทารกต่ำกว่า 1 เดือน (จำนวน 10 ข้อ)

คำชี้แจง : ขอให้ท่านอ่านข้อความข้างล่างและใส่เครื่องหมายถูกในช่องว่างตาม

ถูก หมายถึง ท่านคิดว่าข้อความนี้ถูกต้อง (1 คะแนน)
 ไม่ถูก หมายถึง ท่านคิดว่าข้อความนี้ไม่ถูกต้อง (0 คะแนน)

คำถาม	ถูก	ไม่ถูก
1. ทารกวัยนี้สามารถนอนอเนกอนา เคลื่อนไหวเท่ากับ 2 ข้างได้		
2. ทารกวัยนี้สามารถมองเหม่อจ้องได้ในระยะ 8-9 นิ้ว		
3. ทารกวัยนี้จะหยุดฟังเมื่อได้ยินเสียง		
4. ทารกวัยนี้สามารถมองหน้าช่วงสั้นๆ ได้		
5. ทารกวัยนี้สามารถชันคอผงกศีรษะและหันไปข้างใดข้างหนึ่งได้ ในท่านอนคว่ำ		
6. ทารกวัยนี้จะกำมือแน่น		

คำถาม	ถูก	ไม่ถูก
7. ทารกวัยนี้สามารถมองตามวัตถุที่เคลื่อนไหวกจากข้างซ้ายหรือขวามาถึงกึ่งกลางลำตัวได้		
8. ทารกวัยนี้จะตอบสนองด้วยการสะดุ้งหรือเคลื่อนไหวร่างกายเมื่อได้ยินเสียงพูด		
9. ทารกวัยนี้สามารถทำเสียงในลำคอได้		
10. ทารกวัยนี้สามารถมองจ้องหน้าได้		

ส่วนที่ 3 การแสดงพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกต่ำกว่า 1 เดือน (จำนวน 5 ข้อ)

คำชี้แจง : ขอให้ท่านใส่เครื่องหมาย / ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงที่ท่านได้กระทำหรือปฏิบัติมากที่สุด

- ปฏิบัติกิจกรรมทุกวัน ให้เลือกตอบ ทุกวัน (3 คะแนน)
- ปฏิบัติกิจกรรมสัปดาห์ละ 3-4 วัน ให้เลือกตอบ เกือบทุกวัน (2 คะแนน)
- ปฏิบัติกิจกรรมสัปดาห์ละ 1 วัน ให้เลือกตอบ บางวัน (1 คะแนน)
- ไม่เคยกิจกรรมเลยหรือปฏิบัติ
แต่นานมากกว่า 2 สัปดาห์ต่อครั้ง ให้เลือกตอบ ไม่ปฏิบัติ (0 คะแนน)

การปฏิบัติกิจกรรม	ปฏิบัติ			ไม่ปฏิบัติ
	ทุกวัน	เกือบทุกวัน	บางวัน	
1. จัดให้ลูกอยู่ท่านอนคว่ำ เข่าของเล่นที่มีเสียงตรงหน้าลูก โดยเคลื่อนของเล่นไปมา				
2. จัดให้ลูกอยู่ในท่านอนหงาย ก้มหน้าลงใกล้ๆ หน้าลูก เรียกชื่อลูกให้สนใจ แล้วเคลื่อนหรือเอียงหน้าไปทางด้านข้างลำตัวลูกอย่างช้าๆ				
3. จัดให้ลูกอยู่ในท่านอนหงาย เรียกชื่อหรือพูดคุยกับลูกจากด้านข้างทีละข้างทั้งข้างซ้ายและขวา โดยพูดเสียงดังปกติ				
4. อุ้มหรือสัมผัสตัวลูกเบาๆ มองสบตา แล้วพูดคุยกับลูกด้วยเสียงสูงๆ ต่ำๆ				
5. จัดให้ลูกอยู่ในท่านอนหงายหรืออุ้มลูกไว้แล้วสบตา พูดคุย ส่งเสียง ยิ้ม หรือทำท่าลักษณะต่างๆ เช่น ตาโต กระพริบตา				

ส่วนที่ 4. การจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกต่ำกว่า 1 เดือน (จำนวน 10 ข้อ)

คำชี้แจง : ขอให้ท่านใส่เครื่องหมาย / ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงที่ท่านได้กระทำหรือปฏิบัติมากที่สุด

ใช่ หมายถึง ท่านปฏิบัติ (1 คะแนน)
ไม่ใช่ หมายถึง ท่านไม่ได้ปฏิบัติ (0 คะแนน)

การปฏิบัติ	ใช่	ไม่ใช่
1. บริเวณบ้านที่ทารกอยู่สะอาด ถูกสุขอนามัย ปลอดภัย		
2. มีพื้นที่สำหรับทารกปีบคลานเล่นได้ไม่เป็นอันตราย		
3. ของเล่นเป็นแบบมีเสียงที่หลากหลาย เช่น กริ่งกริ่ง ของเล่นพลาสติกบีบมีเสียง		
4. มีคอกกั้นที่ปลอดภัยสำหรับทารก		
5. ห้องที่ทารกอยู่ไม่ร้อนหรือเย็นเกินไป มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก		
6. ห้องที่ทารกนอนมีความเงียบสงบ มีแสงสลัว คนไม่พลุกพล่าน ไม่มีสัตว์เลี้ยง		
7. แขนง โมบายที่มีสีสดใสไว้เหนือเตียง		
8. ของเล่นของทารกไม่เล็กจนเกินไปที่ทารกจะเอาเข้าปากได้ มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 10 ซม. ขึ้นไป		
9. ของเล่นของทารกทำมาจากวัสดุที่ไร้สารพิษ เช่น ตะกั่ว หรือพลาสติกที่เป็นอันตราย		
10. มีการทำความสะอาดของเล่นอย่างสม่ำเสมอ		

แบบสอบถามสำหรับการวิจัย
(ชุดที่ 2) ทารกอายุ 1 - 2 เดือน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว (จำนวน 20 ข้อ)

คำชี้แจง : กรุณาเติมข้อความหรือเลือกคำตอบที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

ก. ข้อมูลส่วนตัวของมารดาวัยรุ่น

1. อายุ.....ปี.....เดือน
2. ที่อยู่ บ้านเลขที่ หมู่ที่..... ตำบล.....อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จ.แม่ฮ่องสอน
3. ระดับการศึกษาของมารดาวัยรุ่น
 ประถมศึกษา มัธยมศึกษา ตอนต้น มัธยมศึกษา ตอนปลาย
 ปวส. / อนุปริญญา ไม่ได้เรียน
4. ท่านวางแผนการมีบุตรหรือไม่
 วางแผน ไม่ได้วางแผน
5. จำนวนบุตร.....คน
6. ท่านมีประสบการณ์ในการเลี้ยงดูเด็กทารกมาก่อนหรือไม่
 มี ไม่มี
7. อาชีพของมารดาวัยรุ่น
 เรียนหนังสือ รับจ้าง เกษตรกรรม
 ประกอบกิจการส่วนตัว ไม่ได้ประกอบอาชีพ อื่นๆ
8. สภาพสมรส
 อยู่ด้วยกับสามี หม้าย หย่า แยกกันอยู่
9. ลักษณะครอบครัว
 พ่อแม่ลูกอยู่ด้วยกัน พ่อแม่ลูกอยู่ร่วมกับญาติ
 แม่ลูกอยู่กัน โดยลำพัง แม่ลูกอยู่ร่วมกับญาติ
10. รายได้ครอบครัวต่อเดือน
บาท
11. ท่านเคยได้รับความรู้ หรือมีประสบการณ์ การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อพัฒนาการเด็กหรือไม่ ไม่เคย เคย จากแหล่งข้อมูลใด

ข. ข้อมูลส่วนตัวของทารก

12. ชื่อ – สกุล.....เกิด วันที่.....เดือน.....ปี.....
13. เพศ ชาย หญิง
14. น้ำหนักตัวแรกเกิด.....กิโลกรัม
15. น้ำหนักปัจจุบัน.....กิโลกรัม ส่วนสูง.....เซนติเมตร
16. ทารกคลอดก่อนกำหนด
 ไม่ใช่ ใช่ (ระบุ.....) ไม่ทราบ
17. วิธีคลอดทารก
 คลอดเอง ใช้เครื่องดูดช่วยคลอด
 ใช้คีมดึงช่วยคลอด ผ่าตัดคลอด ไม่ทราบ
18. ทารกได้คัมมมารดาหรือไม่
 ได้คัมมมารดาตั้งแต่ทารกอายุ.....เดือน จนถึงปัจจุบัน
 ไม่ได้คัมมมารดา สาเหตุเพราะ (ระบุ).....
19. ทารกได้รับการเลี้ยงและดูแลจากใครเป็นหลัก
 ท่านและสามี สามี
 ตัวท่านเอง ปู่ย่า ตายาย ญาติ
20. พัฒนาการของทารกจากการประเมินของเจ้าหน้าที่ตามคู่มือ DSPM
 ปกติ ล่าช้า

ส่วนที่ 2 ความรู้เรื่องพัฒนาการของทารก ช่วงอายุ 1 – 2 เดือน (จำนวน 10 ข้อ)

คำชี้แจง : ขอให้ท่านอ่านข้อความข้างล่างและใส่เครื่องหมายถูกในช่องว่างตาม

ถูก หมายถึง ท่านคิดว่าข้อความนี้ถูกต้อง (1 คะแนน)
 ไม่ถูก หมายถึง ท่านคิดว่าข้อความนี้ไม่ถูกต้อง (0 คะแนน)

คำถาม	ถูก	ไม่ถูก
1. ทารกวัยนี้จะเริ่มชันคอ ผงกศีรษะหันหน้าซ้ายขวาได้		
2. ทารกวัยนี้สามารถเหยียดขาเมื่อคว่ำตัวได้		
3. ทารกวัยนี้สามารถยกศีรษะขึ้นได้ 45 องศา ในท่านอนคว่ำ		
4. ทารกวัยนี้ถูกยกหัวเงยหน้าขึ้นในท่านั่งได้		
5. ทารกวัยนี้จะกำมือแน่น		
6. ทารกวัยนี้สามารถจ้องมองตามวัตถุที่เคลื่อนไหวจากข้างซ้ายหรือขวาด้านกึ่งกลางลำตัวได้		

คำถาม	ถูก	ไม่ถูก
7. ทารกวัยนี้จะทำเสียงในลำคอ (เสียง “อู” หรือ “อา” หรือ “อือ”) อย่างชัดเจน		
8. ทารกวัยนี้สามารถทำเสียงตอบโต้เมื่อได้ยินเสียงผู้ใหญ่ได้		
9. ทารกวัยนี้จะมองหน้าผู้พูดได้		
10. ทารกวัยนี้จะยิ้มตอบหรือส่งเสียงตอบโต้ เมื่อพ่อแม่ยิ้มและพูดคุยด้วย		

ส่วนที่ 3 การแสดงพฤติกรรมกรรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกอายุ 1 - 2 เดือน (จำนวน 5 ข้อ)

คำชี้แจง : ขอให้ท่านใส่เครื่องหมาย / ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงที่ท่านได้กระทำหรือปฏิบัติมากที่สุด

- ปฏิบัติกิจกรรมทุกวัน ให้เลือกตอบ ทุกวัน (3 คะแนน)
- ปฏิบัติกิจกรรมสัปดาห์ละ 3-4 วัน ให้เลือกตอบ เกือบทุกวัน (2 คะแนน)
- ปฏิบัติกิจกรรมสัปดาห์ละ 1 วัน ให้เลือกตอบ บางวัน (1 คะแนน)
- ไม่เคยกิจกรรมเลยหรือปฏิบัติแต่นานมากกว่า 2 สัปดาห์ต่อครั้ง ให้เลือกตอบ ไม่ปฏิบัติ (0 คะแนน)

การปฏิบัติกิจกรรม	ปฏิบัติ			ไม่ปฏิบัติ
	ทุก วัน	เกือบ ทุกวัน	บาง วัน	
1. จัดให้ลูกนอนคว่ำ งอข้อศอก พ่อแม่ พูดยกับลูกตรงหน้าลูก แล้วค่อยๆ เคลื่อนหน้าขึ้นด้านบนให้ลูกเงยหน้าจนศีรษะยกขึ้น และเคลื่อนหน้า กลับมาที่ตรงหน้าลูกเหมือนเดิม				
2. จัดให้ลูกอยู่ในท่านอนหงาย ยื่นโบหน้าห่างจากลูกประมาณ 20 ซม. และเคลื่อนโบหน้าผ่านกึ่งกลางลำตัวจากซ้ายไปขวา หรือจากขวาไปซ้าย ของลูกให้ลูกมองตาม				
3. จัดให้ลูกอยู่ในท่านอนหงายหรืออุ้มลูกไว้ ยื่นหน้าพ่อแม่ห่างจากลูกประมาณ 60 ซม. สบตา พูดย ทำท่าทางให้ลูกสนใจ เช่น ทำตาโต ขยับริมฝีปาก ยิ้ม หัวเราะ หรือใช้ของเล่นกระตุ้นให้ลูกมองของเล่นและมองหน้าพ่อแม่				
4. จัดให้ลูกอยู่ในท่านอนหงายหรืออุ้มลูกไว้ ยื่นหน้าพ่อแม่เข้าหาลูก สบตา พูดย ทำเสียง อู หรือ อือ หรืออา ในลำคอให้ลูกสนใจ ได้ยิน ให้ลูกทำตาม				

การปฏิบัติกิจกรรม	ปฏิบัติ			ไม่ปฏิบัติ
	ทุก วัน	เกือบ ทุกวัน	บาง วัน	
5. อุ้มลูกอยู่ในท่านอนหงาย ยื่นหน้าไปใกล้ลูก สัมผัสเบาๆ พร้อมกับพูดกับลูกเป็นคำสั้นๆ ซ้ำๆ เช่น “ว่าไงจ๊ะ...(ชื่อลูก) ...คนเก่ง “ยิ้มซิ” “เด็กดี” “....(ชื่อลูก)...ลูกรัก” “แม่รักลูกนะ” เพื่อรอจังหวะให้ลูกยิ้มหรือส่งเสียงตอบ				

ส่วนที่ 4 การจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกอายุ 1 – 2 เดือน (จำนวน 10 ข้อ)
คำชี้แจง : ขอให้ท่านใส่เครื่องหมาย / ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงที่ท่านได้กระทำหรือปฏิบัติมากที่สุด

ใช่ หมายถึง ท่านปฏิบัติ (1 คะแนน)
ไม่ใช่ หมายถึง ท่านไม่ได้ปฏิบัติ (0 คะแนน)

การปฏิบัติ	ใช่	ไม่ใช่
1. บริเวณบ้านที่ทารกอยู่สะอาด ถูกสุขอนามัย ปลอดภัย		
2. มีพื้นที่สำหรับทารกคลานเล่นได้ไม่เป็นอันตราย		
3. ของเล่นเป็นแบบมีเสียงที่หลากหลาย เช่น กริ่งกริ่ง ของเล่นพลาสติกบีบมีเสียง		
4. มีคอกกั้นที่ปลอดภัยสำหรับทารก		
5. ห้องที่ทารกอยู่ไม่ร้อนหรือเย็นเกินไป มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก		
6. ห้องที่ทารกนอนมีความเงียบสงบ มีแสงสลัว คนไม่พลุกพล่าน ไม่มีสัตว์เลี้ยง		
7. แขนงโมบายที่มีสีสันสดใสไว้เหนือเตียง		
8. ของเล่นของทารกไม่เล็กจนเกินไปที่ทารกจะเอาเข้าปากได้ มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 10 ซม. ขึ้นไป		
9. ของเล่นของทารกทำมาจากวัสดุที่ไร้สารพิษ เช่น ตะกั่ว หรือพลาสติกที่เป็นอันตราย		
10. มีการทำความสะอาดของเล่นอย่างสม่ำเสมอ		

แบบสอบถามสำหรับการวิจัย
(ชุดที่ 3) ทารกอายุ 3 - 4 เดือน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว (จำนวน 20 ข้อ)

คำชี้แจง : กรุณาเติมข้อความหรือเลือกคำตอบที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

ก. ข้อมูลส่วนตัวของมารดาวัยรุ่น

1. อายุ.....ปี.....เดือน
2. ที่อยู่ บ้านเลขที่ หมู่ที่..... ตำบล.....อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จ.แม่ฮ่องสอน
3. ระดับการศึกษาของมารดาวัยรุ่น
 ประถมศึกษา มัธยมศึกษา ตอนต้น มัธยมศึกษา ตอนปลาย
 ปวส./อนุปริญญา ไม่ได้เรียน
4. ท่านวางแผนการมีบุตรหรือไม่
 วางแผน ไม่ได้วางแผน
5. จำนวนบุตร.....คน
6. ท่านมีประสบการณ์ในการเลี้ยงดูเด็กทารกมาก่อนหรือไม่
 มี ไม่มี
7. อาชีพของมารดาวัยรุ่น
 เรียนหนังสือ รับจ้าง เกษตรกรรม
 ประกอบกิจการส่วนตัว ไม่ได้ประกอบอาชีพ อื่นๆ
8. สภาพสมรส
 อยู่ด้วยกับสามี หม้าย หย่า แยกกันอยู่
9. ลักษณะครอบครัว
 พ่อแม่ลูกอยู่ด้วยกัน พ่อแม่ลูกอยู่ร่วมกับญาติ
 แม่ลูกอยู่กัน โดยลำพัง แม่ลูกอยู่ร่วมกับญาติ
10. รายได้ครอบครัวต่อเดือน
บาท
11. ท่านเคยได้รับความรู้ หรือมีประสบการณ์ การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อพัฒนาการเด็กหรือไม่ ไม่เคย เคย จากแหล่งข้อมูลใด

ข. ข้อมูลส่วนตัวของทารก

12. ชื่อ – สกุล.....เกิด วันที่.....เดือน.....ปี.....
13. เพศ ชาย หญิง
14. น้ำหนักตัวแรกเกิด.....กิโลกรัม
15. น้ำหนักปัจจุบัน.....กิโลกรัม ส่วนสูง.....เซนติเมตร
16. ทารกคลอดก่อนกำหนด
 ไม่ใช่ ใช่ (ระบุ.....) ไม่ทราบ
17. วิธีคลอดทารก
 คลอดเอง ใช้เครื่องดูดช่วยคลอด
 ใช้คีมดึงช่วยคลอด ผ่าตัดคลอด ไม่ทราบ
18. ทารกได้ดื่มนมมารดาหรือไม่
 ได้ดื่มนมมารดาตั้งแต่ทารกอายุ.....เดือน จนถึงปัจจุบัน
 ไม่ได้ดื่มนมมารดา สาเหตุเพราะ (ระบุ).....
19. ทารกได้รับการเลี้ยงและดูแลจากใครเป็นหลัก
 ท่านและสามี สามี
 ตัวท่านเอง ปู่ย่า ตายาย ญาติ
20. พัฒนาการของทารกจากการประเมินของเจ้าหน้าที่ตามคู่มือ DSPM
 ปกติ ล่าช้า

ส่วนที่ 2 ความรู้เรื่องพัฒนาการของทารก ช่วงอายุ 3 – 4 เดือน (จำนวน 10 ข้อ)

คำชี้แจง : ขอให้ท่านอ่านข้อความข้างล่างและใส่เครื่องหมายถูกในช่องว่างตาม

ถูก หมายถึง ท่านคิดว่าข้อความนี้ถูกต้อง (1 คะแนน)

ไม่ถูก หมายถึง ท่านคิดว่าข้อความนี้ไม่ถูกต้อง (0 คะแนน)

คำถาม	ถูก	ไม่ถูก
1. ทารกวัยนี้สามารถยกศีรษะและออกพ่นพินโดยใช้แขนพุงตัวเองได้ ในท่านอนคว่ำ		
2. ทารกวัยนี้สามารถมองตามสิ่งของที่เคลื่อนที่ได้เป็นมุม 180 องศาได้		
3. ทารกวัยนี้จะหันตามเสียงได้		
4. ทารกวัยนี้สามารถทำเสียงสูงๆ ต่ำๆ เพื่อแสดงความรู้สึกได้		
5. ทารกวัยนี้จะยิ้มทักพ่อแม่ หรือคนที่คุ้นเคยก่อนได้		

คำถาม	ถูก	ไม่ถูก
6. ทารกวัยนี้สามารถใช้มือ 2 ข้างมาจับกันตรงกลาง ไขว่คว้าของใกล้ตัวได้		
7. ทารกวัยนี้จะแสดงความดีใจเมื่อเห็นอาหารหรือพ่อแม่ หรือคนที่คุ้นเคย		
8. ทารกวัยนี้จะหยุดร้องให้ทันทีเมื่อเห็นหน้าคน		
9. ทารกวัยนี้สามารถตั้งศีรษะได้ตรงและหมุนคอหันไปทิศต่างๆ ได้		
10. ทารกวัยนี้สามารถนอนพลิกคว่ำพลิกหงายได้คล่อง		

ส่วนที่ 3 การแสดงพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกอายุ 3 - 4 เดือน (จำนวน 5 ข้อ)

คำชี้แจง : ขอให้ท่านใส่เครื่องหมาย / ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงที่ท่านได้กระทำหรือปฏิบัติมากที่สุด

- ปฏิบัติกิจกรรมทุกวัน ให้เลือกตอบ ทุกวัน (3 คะแนน)
- ปฏิบัติกิจกรรมสัปดาห์ละ 3-4 วัน ให้เลือกตอบ เกือบทุกวัน (2 คะแนน)
- ปฏิบัติกิจกรรมสัปดาห์ละ 1 วัน ให้เลือกตอบ บางวัน (1 คะแนน)
- ไม่เคยกิจกรรมเลยหรือปฏิบัติแต่นานมากกว่า 2 สัปดาห์ต่อครั้ง ให้เลือกตอบ ไม่ปฏิบัติ (0 คะแนน)

การปฏิบัติกิจกรรม	ปฏิบัติ			ไม่ปฏิบัติ
	ทุกวัน	เกือบทุกวัน	บางวัน	
1. จัดให้ลูกนอนคว่ำ ข้อศอกงอ ใช้หน้าและเสียงของพ่อแม่พูดคุยกับลูกตรงหน้าลูก เมื่อลูกมองตามค่อยๆ เคลื่อนหน้าพ่อแม่ขึ้นด้านบน เพื่อให้ลูกสนใจยกศีรษะ โดยมีแขนยื่นไว้แขนลูกเหยียดตรงและหน้าอกพ่นพ่น หรือใช้ของเล่นสีสันสดใส กระตุ้น				
2. จัดให้ลูกอยู่ในท่านอนหงายโดยศีรษะลูกอยู่ในแนวกึ่งกลางลำตัว พ่อแม่ก้มหน้าให้อยู่ใกล้ๆ ห่างหน้าลูกประมาณ 30 ซม. เรียกชื่อเด็กให้ลูกสนใจจ้องมอง จากนั้นเคลื่อนหน้าพ่อแม่อย่างช้าๆ จากซ้ายไปขวาให้ลูกมองตาม หรือใช้ของเล่นสีสันสดใส กระตุ้น				

การปฏิบัติกิจกรรม	ปฏิบัติ			ไม่ปฏิบัติ
	ทุกวัน	เกือบทุกวัน	บางวัน	
3. จัดให้ลูกนอนท่าหงายหรืออุ้มลูกนั่งบนตักโดยหันหน้าออกจากพ่อแม่ เข่าของเล่นให้ลูกดู เข่าของเล่นทางด้านข้างห่างจากลูกประมาณ 30-45 ซม.และรอให้ลูกหันมาทางของเล่นที่มีเสียง				
4. มองสบตาลูกและพูดด้วยเสียงสูงๆ ต่ำๆ เล่นหัวเราะกับลูกหรือสัมผัสจุดต่างๆ ของร่างกายลูก เช่น ใช้นิ้วสัมผัสเบาๆ ที่ฝ่าเท้า ท้อง เอว หรือใช้จมูกสัมผัสหน้าผาก แก้ม จมูก ปากและท้องเด็ก โดยมีน้ำหนักหนักเบาแตกต่างกันไป				
5. ยิ้มและพูดคุยกับลูกทุกครั้งที่ทำกิจกรรมต่างๆ ให้ลูก อุ้มลูกไปหาคนที่คุ้นเคย เช่น คนในครอบครัว พูดกระตุ้นให้ลูกทำตาม เช่น “ยิ้มให้พ่อซิลูก” “ยิ้มให้...ซิลูก”				

ตอนที่ 4 การจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกอายุ 3 – 4 เดือน (จำนวน 10 ข้อ)

คำชี้แจง : ขอให้ท่านใส่เครื่องหมาย / ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงที่ท่านได้กระทำหรือปฏิบัติมากที่สุด

ใช่ หมายถึง ท่านปฏิบัติ (1 คะแนน)

ไม่ใช่ หมายถึง ท่านไม่ได้ปฏิบัติ (0 คะแนน)

การปฏิบัติ	ใช่	ไม่ใช่
1. บริเวณบ้านที่ทารกอยู่สะอาด ถูกสุขอนามัย ปลอดภัย		
2. มีพื้นที่สำหรับทารกคลานเล่นได้ไม่เป็นอันตราย		
3. ของเล่นเป็นแบบมีเสียงที่หลากหลาย เช่น กริ่งกริ่ง ของเล่นพลาสติกบีบมีเสียง		
4. มีคอกกั้นที่ปลอดภัยสำหรับทารก		
5. ห้องที่ทารกอยู่ไม่ร้อนหรือเย็นเกินไป มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก		
6. ห้องที่ทารกนอนมีความเงียบสงบ มีแสงสลัว คนไม่พลุกพล่าน ไม่มีสัตว์เลี้ยง		
7. แขนว โมบายที่มีสีสันไว้เหนือเตียง		
8. ของเล่นของทารกไม่เล็กจนเกินไปที่ทารกจะเอาเข้าปากได้ มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 10 ซม. ขึ้นไป		

การปฏิบัติ	ใช่	ไม่ใช่
9. ของเล่นของทารกทำมาจากวัสดุที่ไร้สารพิษ เช่น ตะกั่ว หรือพลาสติกที่เป็นอันตราย		
10. มีการทำความสะอาดของเล่นอย่างสม่ำเสมอ		

แบบสอบถามสำหรับการวิจัย

(ชุดที่4) ทารกอายุ 5 - 6 เดือน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว (จำนวน 20 ข้อ)

คำชี้แจง : กรุณาเติมข้อความหรือเลือกคำตอบที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

ก. ข้อมูลส่วนตัวของมารดาวัยรุ่น

1. อายุ.....ปี.....เดือน
2. ที่อยู่ บ้านเลขที่ หมู่ที่..... ตำบล.....อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จ.แม่ฮ่องสอน
3. ระดับการศึกษาของมารดาวัยรุ่น

☐ ประถมศึกษา	☐ มัธยมศึกษา ตอนต้น	☐ มัธยมศึกษา ตอนปลาย
☐ ปวส./ อนุปริญญา	☐ ไม่ได้เรียน	
4. ท่านวางแผนการมีบุตรหรือไม่

☐ วางแผน	☐ ไม่ได้วางแผน
---------------------------------	---------------------------------------
5. จำนวนบุตร.....คน
6. ท่านมีประสบการณ์ในการเลี้ยงดูเด็กทารกมาก่อนหรือไม่

☐ มี	☐ ไม่มี
-----------------------------	--------------------------------
7. อาชีพของมารดาวัยรุ่น

☐ เรียนหนังสือ	☐ รับจ้าง	☐ เกษตรกรรม
☐ ประกอบกิจการส่วนตัว	☐ ไม่ได้ประกอบอาชีพ	☐ อื่นๆ
8. สภาพสมรส

☐ อยู่ด้วยกับสามี	☐ หม้าย	☐ หย่า	☐ แยกกันอยู่
--	--------------------------------	-------------------------------	-------------------------------------
9. ลักษณะครอบครัว

☐ พ่อแม่ลูกอยู่ด้วยกัน	☐ พ่อแม่ลูกอยู่ร่วมกับญาติ
☐ แม่ลูกอยู่กัน โดยลำพัง	☐ แม่ลูกอยู่ร่วมกับญาติ
10. รายได้ครอบครัวต่อเดือน
.....บาท
11. ท่านเคยได้รับความรู้ หรือมีประสบการณ์ การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อพัฒนาการเด็กหรือไม่ ไม่เคย เคย จากแหล่งข้อมูลใด

ข. ข้อมูลส่วนตัวของทารก

12. ชื่อ – สกุล.....เกิด วันที่.....เดือน.....ปี.....
13. เพศ ชาย หญิง
14. น้ำหนักตัวแรกเกิด.....กิโลกรัม
15. น้ำหนักปัจจุบัน.....กิโลกรัม ส่วนสูง.....เซนติเมตร
16. ทารกคลอดก่อนกำหนด
 ไม่ใช่ ใช่ (ระบุ.....) ไม่ทราบ
17. วิธีคลอดทารก
 คลอดเอง ใช้เครื่องดูดช่วยคลอด
 ใช้คีมดิงช่วยคลอด ผ่าตัดคลอด ไม่ทราบ
18. ทารกได้ดื่มนมมารดาหรือไม่
 ได้ดื่มนมมารดาตั้งแต่ทารกอายุ.....เดือน จนถึงปัจจุบัน
 ไม่ได้ดื่มนมมารดา สาเหตุเพราะ (ระบุ).....
19. ทารกได้รับการเลี้ยงและดูแลจากใครเป็นหลัก
 ท่านและสามี สามี
 ตัวท่านเอง ปู่ย่า ตายาย ญาติ
20. พัฒนาการของทารกจากการประเมินของเจ้าหน้าที่ตามคู่มือ DSPM
 ปกติ ล่าช้า

ส่วนที่ 2 ความรู้เรื่องพัฒนาการของทารก ช่วงอายุ 5 – 6 เดือน (จำนวน 10 ข้อ)

คำชี้แจง : ขอให้ท่านอ่านข้อความข้างล่างและใส่เครื่องหมายถูกในช่องว่างตาม

ถูก หมายถึง ท่านคิดว่าข้อความนี้ถูกต้อง (1 คะแนน)

ไม่ถูก หมายถึง ท่านคิดว่าข้อความนี้ไม่ถูกต้อง (0 คะแนน)

คำถาม	ถูก	ไม่ถูก
1. ทารกวัยนี้สามารถยืนตัวขึ้นจากท่านนอนคว่ำ โดยเหยียดแขนตรงทั้งสองข้างได้		
2. ทารกวัยนี้สามารถคว่ำและหงายได้เอง		
3. ทารกวัยนี้สามารถเปลี่ยนจากท่านอนหงายมาท่านั่ง โดยศีรษะไม่ตกไปข้างหลัง และนั่งเองได้ชั่วคราวได้		
4. ทารกวัยนี้สามารถลงน้ำหนักเท้าได้ทั้งสองข้างในท่าจับยืนได้		

คำถาม	ถูก	ไม่ถูก
5. ทารกวัยนี้สามารถเอื้อมมือหยิบและถือวัตถุไว้ขณะอยู่ในท่านอนหงายได้ด้วยมือเดียว และเปลี่ยนมือได้		
6. ทารกวัยนี้จะหันตามเสียงเรียกหรือเสียงพูดคุย		
7. ทารกวัยนี้จะเลียนแบบการเล่นทำเสียงตามได้ และส่งเสียงได้หลายเสียง		
8. ทารกวัยนี้จะสนใจฟังคนพูดและมองไปที่สิ่งของที่อยู่ตรงหน้าได้		
9. ทารกวัยนี้จะเล่นน้ำลาย / เล่นตบมือ		
10. ทารกวัยนี้สามารถกินอาหารเสริมที่ป้อนด้วยช้อนได้		

ส่วนที่ 3 การแสดงพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกอายุ 5 - 6 เดือน (จำนวน 5 ข้อ)

คำชี้แจง : ขอให้ท่านใส่เครื่องหมาย / ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงที่ท่านได้กระทำหรือปฏิบัติมากที่สุด

- ปฏิบัติกิจกรรมทุกวัน ให้เลือกตอบ ทุกวัน (3 คะแนน)
- ปฏิบัติกิจกรรมสัปดาห์ละ 3-4 วัน ให้เลือกตอบ เกือบทุกวัน (2 คะแนน)
- ปฏิบัติกิจกรรมสัปดาห์ละ 1 วัน ให้เลือกตอบ บางวัน (1 คะแนน)
- ไม่เคยกิจกรรมเลยหรือปฏิบัติ
แต่นานมากกว่า 2 สัปดาห์ต่อครั้ง ให้เลือกตอบ ไม่ปฏิบัติ (0 คะแนน)

การปฏิบัติกิจกรรม	ปฏิบัติ			ไม่ปฏิบัติ
	ทุกวัน	เกือบทุกวัน	บางวัน	
1. จัดให้ลูกอยู่ในท่านอนคว่ำ ถือของเล่นไว้ด้านหน้าเหนือศีรษะลูก เรียกชื่อลูกให้มองดูของเล่นแล้วเคลื่อนของเล่นให้สูงขึ้นเหนือศีรษะช้าๆ เพื่อให้ลูกยกศีรษะตาม โดยมือลูกยันพื้น แขนเหยียดตรงจนหน้าอกและท้องพ้นพื้น				
2. จัดให้ลูกอยู่ในท่านอนหงาย เข่าของเล่นให้ห่างจากลูกในระยะที่ลูกเอื้อมถึง ถ้าลูกไม่เอื้อมมือออกมาคว้าของเล่น ให้ใช้ของเล่นแตะที่หลังมือเด็ก หรือจับมือเด็กให้เอื้อมมาหยิบของเล่น ทำซ้ำๆ จนลูกสามารถเอื้อมมือมาหยิบของเล่นได้เอง หรือเขวนโมบายให้ลูกเอื้อมถึงได้				

การปฏิบัติกิจกรรม	ปฏิบัติ			ไม่ปฏิบัติ
	ทุกวัน	เกือบทุกวัน	บางวัน	
3. ให้ลูกนั่งบนเบาะนอน พุงอยู่ด้านหลังระยะห่างประมาณ 30 ซม. พูดคุยกับลูกด้วยเสียงปกติ รอให้ลูกหันมาทางทิศทางของเสียง ให้ยิ้มและเล่นกับลูก (ขณะฝึกอย่าให้มีเสียงอื่นรบกวน)				
4. สบตาพูดคุยกับลูก ใช้ริมฝีปากทำเสียง เช่น “จู้บๆ” หรือจับมือเด็กมาไว้ที่ปากแล้วขยับตีปากเบาๆ กระตุ้นให้ออกเสียง “วา..วา..” ทำหลายๆ ครั้ง แล้วรอให้ลูกทำตาม จนลูกเลียนแบบได้				
5. จัดให้ลูกนั่งหันหน้าเข้าหาพ่อแม่ เรียกชื่อลูกและสบตา พูดคุยกับลูกเมื่อลูกมองสบตา นำของเล่นมาอยู่ในระดับสายตาลูก แล้วพูดคุยกับลูกเกี่ยวกับของเล่น เช่น “วันนี้แม่มีที่ตุ๊กตามาเล่นกับหนู ที่ตุ๊กตามีนมสีน้ำตาลใส่ชุดสีเขียว” อาจเป็นของเล่นอย่างอื่นๆ ได้				

ส่วนที่ 4 การจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกอายุ 5 - 6 เดือน (จำนวน 10 ข้อ)

คำชี้แจง : ขอให้ท่านใส่เครื่องหมาย / ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงที่ท่านได้กระทำหรือปฏิบัติมากที่สุด

ใช่ หมายถึง ท่านปฏิบัติ (1 คะแนน)

ไม่ใช่ หมายถึง ท่านไม่ได้ปฏิบัติ (0 คะแนน)

การปฏิบัติ	ใช่	ไม่ใช่
1. บริเวณบ้านที่ทารกอยู่สะอาด ถูกสุขอนามัย ปลอดภัย		
2. มีพื้นที่สำหรับทารกคลานเล่นได้ไม่เป็นอันตราย		
3. ของเล่นเป็นแบบมีเสียงที่หลากหลาย เช่น กรุ๊งกริ้ง ของเล่นพลาสติกบีบมีเสียง		
4. มีคอกกั้นที่ปลอดภัยสำหรับทารก		
5. ห้องที่ทารกอยู่ไม่ร้อนหรือเย็นเกินไป มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก		
6. ห้องที่ทารกนอนมีความเงียบสงบ มีแสงสลัว คนไม่พลุกพล่าน ไม่มีสัตว์เลี้ยง		
7. แขนง โมบายที่มีสีสันไว้เหนือเตียง		

การปฏิบัติ	ใช่	ไม่ใช่
8. ของเล่นของทารกไม่เล็กจนเกินไปที่ทารกจะเอาเข้าปากได้ มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 10 ซม. ขึ้นไป		
9. ของเล่นของทารกทำมาจากวัสดุที่ไร้สารพิษ เช่น ตะกั่ว หรือพลาสติกที่เป็นอันตราย		
10. มีการทำความสะอาดของเล่นอย่างสม่ำเสมอ		

ภาคผนวก ค
เครื่องมือที่ใช้ทดลอง

โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง - 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น
Program Development to Enhance The Development of Infants Newly Born to
The Age of 6 Months of Teenage Mothers

พัฒนาโปรแกรมโดย

นางทิถาวรณ กมลธรรมโชติ รหัสนักศึกษา 2537000032

นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกการพัฒนารอบครัวและสังคม

สาขามนุษย์นิเวศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ปี 2560

คำนำ

มารดาวัยรุ่น หมายถึง เด็กที่ต้องทำบทบาทในการเป็นมารดาเลี้ยงดูเด็กที่เล็กกว่าที่เป็นลูกของตน โดยความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจจะมีบุตรหรือไม่ก็ตาม เราพบว่ามีจำนวนมารดาวัยรุ่นที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง นั่นเป็นสัญญาณบอกกับสังคมว่า มารดาวัยรุ่นเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนจากคนรอบข้าง และสังคม เพื่อให้มารดาวัยรุ่นสามารถทำหน้าที่มารดาได้อย่างมีคุณภาพ โดยต้องได้รับการส่งเสริมด้านความรู้และการฝึกทักษะเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตร การส่งเสริมพัฒนาการของบุตร โดยเฉพาะบุตรในช่วงวัยทารกแรกเกิด – 6 เดือน ซึ่งมีความสำคัญมากต่อการส่งเสริมพัฒนาการและการเติบโตที่ การที่จะทำให้มารดาวัยรุ่นมีความรู้และมีทักษะในการปฏิบัติเกี่ยวกับการเลี้ยงดูที่ส่งเสริมพัฒนาการบุตรในวัยทารก จำเป็นต้องมีบริการกิจกรรมหรือโปรแกรมที่สามารถทำให้มารดาวัยรุ่นมีความรู้และเกิดทักษะการปฏิบัติเกี่ยวกับการเลี้ยงดูที่ส่งเสริมต่อพัฒนาการบุตรในวัยทารกของตนได้

โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่นนี้พัฒนาขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือวิจัยในการให้ความรู้และฝึกการปฏิบัติแก่มารดาวัยรุ่น เกี่ยวกับพัฒนาการของทารก การส่งเสริมพัฒนาการของทารก และจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน ใช้เวลา 3 สัปดาห์ มีกิจกรรม 3 ครั้ง คือ การให้ความรู้ 1 ครั้ง ติดตามเยี่ยมบ้าน 2 ครั้ง กับกลุ่มตัวอย่างมารดาวัยรุ่น 30 คน ที่อายุระหว่าง 14-19 ปี ที่รับบริการที่คลินิกวัยใส โรงพยาบาลศรีสังวาลย์ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทดลอง คือ กลุ่มที่เข้าร่วมโปรแกรม 15 คน และกลุ่มควบคุม คือ กลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม 15 คน เพื่อเปรียบเทียบระหว่างสองกลุ่มก่อนและหลังการใช้โปรแกรมฯ ซึ่งมีสมมติฐานไว้ว่า “มารดาวัยรุ่นกลุ่มที่เข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน มีระดับคะแนนความรู้เรื่องพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน มีระดับคะแนนการปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน และระดับคะแนนเฉลี่ยการจัดสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน สูงกว่ามารดาวัยรุ่นกลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมฯ”

ผู้วิจัยคาดหวังว่า การทดลองใช้โปรแกรมฯครั้งนี้ จะช่วยประเมินผลของโปรแกรมฯ ว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ มารดาวัยรุ่นที่เข้าร่วมกิจกรรม มีความรู้และการปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมให้บุตรทารกเติบโตขึ้นอย่างเต็มศักยภาพและมีพัฒนาการสมวัย ทั้งพัฒนาการด้านร่างกายสติปัญญา อารมณ์ สังคม

นางทิภาวรรณ กมลธรรมโชติ

23 สิงหาคม 2560

โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น

Program Development to Enhance The Development of Infants Newly Born to

The Age of 6 Months of Teenage Mothers

จุดประสงค์ของโปรแกรม

เพื่อให้ความรู้และฝึกการปฏิบัติแก่มารดาวัยรุ่นเรื่องพัฒนาการของทารก การปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารก และการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน

ตารางการดำเนินโปรแกรม

โปรแกรมดำเนินต่อเนื่อง 3 สัปดาห์

สัปดาห์ที่ 1	
กิจกรรม	การให้ความรู้และฝึกการปฏิบัติแก่มารดาวัยรุ่นเรื่องพัฒนาการของทารก การส่งเสริมพัฒนาการของทารกและการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน
จุดประสงค์	1. เพื่อให้มารดาวัยรุ่นมีความรู้พัฒนาการของทารก การส่งเสริมพัฒนาการของทารก และการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน 2. เพื่อให้มารดาวัยรุ่นฝึกปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารก
กรอบเนื้อหา	- พัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน - การส่งเสริมพัฒนาการของทารก - การจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารก
เวลา	2 ชั่วโมง
เครื่องมือ	1. ภาพพลิก ให้ความรู้เรื่องพัฒนาการเด็กทารก 2. คู่มือการเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการทารกแรกเกิด - 6 เดือน 3. ของเล่นประกอบการให้ความรู้และฝึกปฏิบัติ 4. ชุดของเล่นเสริมพัฒนาการเด็กทารก 5. แบบสังเกตและบันทึกพฤติกรรม 6. เอกสารสรุปย่อโครงการวิจัย 7. แบบฟอร์มยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย 8. แบบประเมินก่อนเข้าร่วมโปรแกรม 9. แนวทางการจัดกิจกรรมที่ 1 10. คู่มือฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM)

สัปดาห์ที่ 2	
กิจกรรม	การติดตามเยี่ยมบ้านครั้งที่ 1
จุดประสงค์	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อติดตามเยี่ยมบ้านและสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติกิจกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กทารก และการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารก 2. รับทราบอุปสรรคปัญหา ให้คำแนะนำ สนับสนุนการปฏิบัติของมารดาวัยรุ่น 3. ให้ความรู้เพิ่มเติมเรื่องการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารก
กรอบเนื้อหา	<ul style="list-style-type: none"> - สังเกตการการแสดงผลพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการทารกของมารดาวัยรุ่น - สังเกตการจัดสภาพสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารก - พูดคุยและให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กทารกและการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้าน และให้คำแนะนำ และสนับสนุนการปฏิบัติกิจกรรมของมารดา
เวลา	1.5 ชั่วโมง
เครื่องมือ	แบบบันทึกการเยี่ยมบ้านและสังเกต
สัปดาห์ที่ 3	
กิจกรรม	การติดตามเยี่ยมบ้านครั้งที่ 1
จุดประสงค์	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อติดตามเยี่ยมบ้านและสังเกตการแสดงผลพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการทารกของมารดาวัยรุ่นและการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารก 2. รับทราบอุปสรรคปัญหา ให้คำแนะนำ สนับสนุนการปฏิบัติของมารดาวัยรุ่น
กรอบเนื้อหา	<ul style="list-style-type: none"> - สังเกตการแสดงผลพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารกของมารดาวัยรุ่น - สังเกตการจัดสภาพสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารก - พูดคุยและให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กทารกและการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้าน และให้คำแนะนำ และสนับสนุนการปฏิบัติกิจกรรมของมารดา
เวลา	1.5 ชั่วโมง
เครื่องมือ	แบบบันทึกการเยี่ยมบ้านและสังเกต แบบประเมินหลังเข้าร่วมโปรแกรม

แนวทางการจัดกิจกรรมที่ 1
กิจกรรมให้ความรู้และฝึกการปฏิบัติ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้มารดาวัยรุ่นมีความรู้เรื่องพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน การส่งเสริมพัฒนาการของทารก และการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน
2. เพื่อให้มารดาวัยรุ่นฝึกปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารก

สถานที่ บ้าน

วิธีการ รายบุคคล

ระยะเวลา 2 ชั่วโมง

เครื่องมือ 1. ภาพพลิก ให้ความรู้เรื่องพัฒนาการเด็กทารก 2. คู่มือการเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการลูกแรกเกิด - 6 เดือน 3. ของเล่นประกอบการให้ความรู้และฝึกปฏิบัติ 4. ชุดของเล่นเสริมพัฒนาการเด็กทารก 5. แบบสังเกตและบันทึกพฤติกรรม 6. เอกสารสรุปย่อโครงการวิจัย 7. แบบฟอร์มยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย 8. แบบประเมินก่อนเข้าร่วมโปรแกรม 9. แนวทางการจัดกิจกรรมที่ 1

ตารางเวลาการให้ความรู้และฝึกการปฏิบัติ

นาที	กิจกรรม	อุปกรณ์
ช่วงที่ 1 พัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน		
20	กิจกรรมที่ 1.1 แนะนำตัวและแจ้งจุดประสงค์	1) เอกสารสรุปย่อโปรแกรม 2) แบบยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย 3) แบบสอบถามก่อนเข้าร่วมโครงการวิจัย
30	กิจกรรมที่ 1.2 ให้ความรู้เรื่องพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน	ภาพพลิก ใบความรู้
ช่วงที่ 2 การปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน		
30	กิจกรรมที่ 2.1 ให้ความรู้เรื่องการส่งเสริมพัฒนาการเด็กทารกแรกเกิด - 6 เดือน	ภาพพลิก สาธิตวิธีการปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็ก

ช่วงที่ 3 การจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน		
20	กิจกรรมที่ 3.1 ให้ความรู้เรื่อง การจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน ตัวอย่างของใช้และของเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน และของเล่นที่เป็นอันตรายสำหรับทารกที่มารดาวัยรุ่นต้องหลีกเลี่ยงระวัง	ภาพพลิก ตัวอย่างของเล่นที่ปลอดภัยและส่งเสริมพัฒนาการเด็กทารก ใบความรู้
10	ถาม – ตอบ ให้มารดาวัยรุ่นสอบถามข้อสงสัยต่างๆ	-
5	นัดหมายวันเวลาเพื่อลงเยี่ยมบ้าน กล่าวขอบคุณมารดาวัยรุ่น พร้อมมอบสื่อให้มารดานำไปใช้ปฏิบัติดังนี้ 1. คู่มือการเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการลูกแรกเกิดถึง 6 เดือน 2. ชุดของเล่นส่งเสริมพัฒนาการเด็กทารก	คู่มือการเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการลูกแรกเกิดถึง 6 เดือน ชุดของเล่นส่งเสริมพัฒนาการเด็กทารก

ช่วงที่ 1 พัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน

กิจกรรมที่ 1.1 แนะนำตัวและแจ้งจุดประสงค์

แนวคิด

ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจำเป็นต้องทราบข้อมูลโดยย่อเกี่ยวกับภาพรวมของโครงการและกิจกรรมก่อน เพื่อจะได้เตรียมตัวให้พร้อมสำหรับกิจกรรมที่จะเกิดขึ้น

วัตถุประสงค์กิจกรรม

เพื่อชี้แจงความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของโครงการ ตลอดจนให้ความรู้ความรู้อะเอียดเกี่ยวกับปฏิบัติเรื่องพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน การปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารก และการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน

เวลา 20 นาที

สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ เอกสารสรุปย่อโครงการวิจัย แบบยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย แบบประเมินก่อนเข้าร่วมโปรแกรม

ขั้นตอนของกิจกรรม

1. ให้ผู้เข้าร่วมอ่านโครงการวิจัย
2. ให้ผู้เข้าร่วมโครงการกรอกแบบยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย
3. ให้ผู้เข้าร่วมตอบแบบประเมินก่อนเข้าร่วมโปรแกรม

การประเมินผล ข้อมูลจากแบบยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย และ แบบประเมินก่อนเข้าร่วมโปรแกรม
สาระสำคัญของกิจกรรม

เอกสารแนะนำโครงการ

ชื่อโครงการ โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น
โดย นางทิภาวรรณ กมลธรรมโชติ นักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์
 เอกการพัฒนารอบครัวและสังคม มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น
2. เพื่อประเมินผลการใช้โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนของมารดาวัยรุ่น

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ มารดาวัยรุ่นอายุ 14-19 ปี ที่มีบุตรทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนที่รับบริการที่คลินิกวัยใส โรงพยาบาลศรีสังวาลย์ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 30 คน แบ่งเป็น กลุ่มทดลองคือกลุ่มที่เข้าร่วม โปรแกรม 15 คน และกลุ่มควบคุมคือกลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วม โปรแกรม 15 คน

ลักษณะโครงการ

กิจกรรมและระยะเวลา

กิจกรรมการให้ความรู้และฝึกปฏิบัติ จำนวน 1 ครั้ง ใช้เวลา 2 ชั่วโมง กิจกรรมที่ทำ ได้แก่ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การให้ความรู้เพิ่ม และการฝึกปฏิบัติ และกิจกรรมการติดตามเยี่ยมบ้าน จำนวน 2 ครั้ง ครั้งละ 1.5 ชั่วโมง

ครั้งที่ 1 ติดตามเยี่ยมบ้านและสังเกตการปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารก และการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารก รับทราบอุปสรรคปัญหา ให้คำแนะนำสนับสนุนการปฏิบัติและให้ความรู้ในการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารก (เพิ่มเติม)

ครั้งที่ 2 ติดตามเยี่ยมบ้านและสังเกตการปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารก และการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารก รับทราบอุปสรรคปัญหา ให้คำแนะนำสนับสนุนการปฏิบัติ ทำแบบประเมินหลังเข้าร่วมโปรแกรม

การประเมินผล

1. แบบประเมินก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม
2. การสังเกตการปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กทารก และการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน

กิจกรรมที่ 1.2 ให้ความรู้เรื่องพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน

แนวคิด

ความรู้ความเข้าใจเรื่องพัฒนาการของ เป็นสิ่งสำคัญในการเลี้ยงดูทารกของมารดาวัยรุ่น เพราะจะช่วยให้มารดาวัยรุ่นสามารถเลี้ยงดูทารกให้เติบโตขึ้นอย่างมีพัฒนาการสมวัย

วัตถุประสงค์กิจกรรม

เพื่อให้ความรู้เรื่องพัฒนาการเด็กทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนแก่มารดาวัยรุ่น

เวลา 30 นาที

สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ ภาพพลิก ใบความรู้ แบบสังเกตและบันทึกพฤติกรรม

ขั้นตอนของกิจกรรม

1. ผู้วิจัยใช้คำถามนำการมีส่วนร่วมของมารดาวัยรุ่น ให้มารดาวัยรุ่นบอกถึงความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์ในการเลี้ยงดูทารกออกมา เพื่อจะรับทราบความรู้ ความเข้าใจ และ ประสบการณ์ของมารดาวัยรุ่นในการเลี้ยงดูทารกที่ผ่านมา โดยใช้คำถามว่า “ลูกของเราจะเจริญเติบโตขึ้นมาเป็นเด็กที่สมบูรณ์แข็งแรง ฉลาดและเป็นเด็กดี จำเป็นที่ทารกต้องมีพัฒนาการ ด้านต่างๆ ที่สมวัย พัฒนาการด้านต่างๆ นั้น ได้แก่ อะไรบ้างตามที่คุณแม่เข้าใจ”
2. ผู้วิจัยให้ความรู้เรื่องพัฒนาการของทารก ได้แก่ ความหมายของพัฒนาการและลักษณะ พัฒนาการของทารก 4 ด้านโดยใช้ภาพพลิก ใบความรู้ และคู่มือการเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการ ของลูกวัยอายุ 0-6 เดือน
3. ผู้วิจัยใช้คำถามปลายเปิดเพื่อทบทวนความรู้ความเข้าใจของมารดาวัยรุ่นที่เข้าร่วมกิจกรรม ตามเนื้อหา หลังให้ความรู้เสร็จ

การประเมินผล

1. การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันประสบการณ์ของมารดาวัยรุ่นที่เข้าร่วมกิจกรรม
2. การตอบคำถามของมารดาวัยรุ่นที่เข้าร่วมกิจกรรม

สาระสำคัญของกิจกรรม

พัฒนาการของทารก คือ การเปลี่ยนแปลงความสามารถในการทำหน้าที่และพฤติกรรมของ อวัยวะและตัวทารกให้ทำสิ่งต่างๆ ที่ยากสลับซับซ้อนมากขึ้น มีประสิทธิภาพ เพิ่มทักษะใหม่ๆ ในการปรับตัวกับสภาพแวดล้อมรอบคร้ว พฤติกรรมพัฒนาการที่แสดงออก คือ การกระทำ การคิด การพูด และผลงานที่ก้าวหน้าเป็นขั้นตอน เช่น การทรงตัวและการเคลื่อนไหว การใช้ภาษาสื่อ ความหมาย การช่วยตัวเอง การสร้างสัมพันธ์กับคนอื่น เป็นต้น

พัฒนาการของทารก 4 ด้าน ได้แก่

1. พัฒนาการด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว เป็นความสามารถของร่างกายในการทรงตัว การเคลื่อนไหวและเคลื่อนที่โดยการไ้ก้กล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อมัดเล็ก การใช้ประสาทสัมผัส การใช้ตาและมือประสานกันทำสิ่งต่างๆ
 2. พัฒนาการด้านสติปัญญาและภาษา เป็นความสามารถในการเรียนรู้ เข้าใจความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ กับตนเอง โดยแสดงออกด้วยการใช้ภาษาสื่อความหมายและการกระทำ
 3. พัฒนาการด้านอารมณ์ เป็นความสามารถในด้านมีความรู้สึกและแสดงออก เช่น พอใจ ไม่พอใจ กลัว และเป็นสุข
 4. พัฒนาการด้านสังคมและการช่วยเหลือตนเอง เป็นความสามารถในการสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น
- ลักษณะพัฒนาการของทารก แรกเกิดถึง 6 เดือน ที่สำคัญ**

อายุ	การทรงตัวและการเคลื่อนไหวร่างกาย	การใช้ตาและมือ	การสื่อความหมายและภาษา	สังคม
แรกเกิด	นอนงอแขนขา เคลื่อนไหวท่าก้น 2 ข้าง	มองเหม่อจ้องได้เฉพาะระยะ 8-9 นิ้ว	ร้อง หุคพึงเสียง	มองหน้า ช่วงสั้นๆ
1 เดือน	เริ่มชันคอ ผงกศีรษะหันหน้าซ้ายขวา ขาเริ่มเหยียดในท่าคว่ำ	กำมือแน่น จ้องมองสิ่งต่างๆ มองตามไม่เกินเส้นกึ่งกลางของตัว	ทำเสียงในคอ	มองหน้า
2 เดือน	ท่าคว่ำชันคอได้ 45 องศา ทำน่องยกหัวเงยหน้าขึ้น	มือกำหลวมๆ มองตามข้ามเส้นกึ่งกลางของลำตัว	พึงเสียง คุยด้วยแล้ว	สบตา ยิ้มตอบ แสดงความสนใจ
4 เดือน	ท่าคว่ำชันคอได้ 90 องศา ใช้มือและแขนยันยกตัวสูงขึ้นท่าน่องยกหัวตั้งตรงได้	มองตาม 180 องศา มือ 2 ข้างมาจับกันตรงกลาง ไชวคว่ำของใกล้ตัว	เสียงอ้อแอ้ ได้ตอบ หัวเราะ ส่งเสียงแหลมรัว เวลาดีใจ สนุก	ยิ้มตอบและยิ้ม ทักทาย ท่าทางดีใจเวลาเห็นอาหารหรือคนเลี้ยงดู
6 เดือน	คว่ำและหงายได้เอง ท่าคว่ำใช้ ข้อมือยันได้ คืบจากหงายมาทำนั่ง ศีรษะไม่ตกไปข้างหลัง นั่งเองได้ชั่วคราว ทำจับยืนเริ่มลงน้ำหนักเท้าได้ทั้ง 2 ได้	คว่ำของด้วยฝ่ามือ หยิบของมือเดียวและเปลี่ยนมือได้ มองเห็นทั้งใกล้และไกล ใช้ทั้งสองตาประสานกันได้ดี	หันหาเสียงเรียก เล่นน้ำลาย ส่งเสียงหลายเสียง	รู้จักสัมพันธ์คนแปลกหน้า เล่นตบมือ กินอาหารเสริมที่ป้อนด้วยช้อนได้

ภาพพลิก กิจกรรมที่ 1.2

“ลูกของเราจะเจริญเติบโต
ขึ้นมาเป็นเด็กที่สมบูรณ์
แข็งแรง ฉลาด และเป็นเด็กดี
จำเป็นที่เด็กต้องมีพัฒนาการ
ด้านต่างๆ ที่สมวัย
พัฒนาการด้านต่างๆ นั้น ได้แก่
อะไรบ้างตามที่คุณแม่เข้าใจ?

- **พัฒนาการทารก** คือ การเปลี่ยนแปลงความสามารถในการทำหน้าที่และวุฒิภาวะของอวัยวะและตัวเด็กให้ทำสิ่งต่างๆ ที่ยากสลับซับซ้อนมากขึ้น มีประสิทธิภาพ เพิ่มทักษะใหม่ๆ ในการปรับตัวกับสภาพแวดล้อมครอบครัว พฤติกรรมพัฒนาการที่แสดงออก คือ การกระทำ การคิด การพูด และผลงานที่ก้าวหน้าเป็นขั้นตอน เช่น การทรงตัวและการเคลื่อนไหว การใช้ภาษาสื่อความหมาย การช่วยตัวเอง การสร้างสัมพันธ์กับคนอื่น เป็นต้น

พัฒนาการ 4 ด้านของทารก

1. พัฒนาการด้านร่างกาย – การเคลื่อนไหว

เป็นความสามารถของร่างกายในการทรงตัว การเคลื่อนไหวและเคลื่อนที่โดยการไต่ก้ามเนื้อมัดใหญ่ ก้ามเนื้อมัดเล็ก การใช้ประสาทสัมผัส การใช้ตาและมือประสานกันทำสิ่งต่างๆ

2. พัฒนาการด้านสติปัญญา - ภาษา

เป็นความสามารถในการเรียนรู้ เข้าใจความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ กับตนเอง โดยแสดงออกด้วยการใช้ภาษาสื่อความหมายและการกระทำ

3. พัฒนาการด้านจิตใจ – อารมณ์

เป็นความสามารถในด้านมีความรู้สึกและแสดงออก เช่น พอใจ ไม่พอใจ กลัว เป็นสุข

4. พัฒนาการด้านสังคม

เป็นความสามารถในการสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น

พัฒนาการสำคัญของลูกวัย 0-6 เดือน

อายุ	การทรงตัวและการเคลื่อนไหวร่างกาย	การใช้ตาและมือ	การสื่อความหมายและภาษา	สังคม
แรกเกิด	นอนงอแขนขาเคลื่อนไหวเท่ากัน 2 ข้าง	มองเหม่อจ้องได้เฉพาะระยะ 8-9 นิ้ว	ร้อง หุคหึ่งเสียง	มองหน้า ช่วงสั้นๆ
1 เดือน	เริ่มชันคอผก ศีรษะหันหน้าซ้ายขวา ขาเริ่มเหยียดในท่าคว่ำ	กำมือแน่น จ้องมองสิ่งต่างๆ มองตามไม่เกินเส้นกึ่งกลางของตัว	ทำเสียงในคอ	มองหน้า
2 เดือน	ท่าคว่ำชันคอได้ 45 องศา ท่านี้ยกหัวเอนหน้าขึ้น	มือกำหลวมๆ มองตามข้ามเส้นกึ่งกลางของลำตัว	ฟังเสียง คูด้วยแล้ว	สบตา ยิ้มตอบ แสดงความสนใจ
4 เดือน	ท่าคว่ำชันคอได้ 90 องศา ใช้มือและแขนยันยกตัวชูขึ้นท่านี้ยกหัวตั้งตรงได้	มองตาม 180 องศา มือ 2 ข้างมาจับกันตรงกลางไขว่คว่ำของใกล้ตัว	เสียงอ้อแอ้ ได้ตอบ หัวเราะ ส่งเสียงแหลม รัวเวลาดีใจสนุก	ยิ้มตอบและยิ้มทักทาย ท่าทางดีใจเวลาเห็นอาหารหรือคนเลี้ยงดู
6 เดือน	คว่ำและหงายได้เองท่าคว่ำใช้ข้อมื่อยันได้ ตั้งจากหงายมาทำนั่ง ศีรษะไม่ตกไปข้างหลัง นั่งเองได้ชั่วคราว ทำจับยืนเริ่มลงน้ำหนักเท้าได้ทั้ง 2 ได้	คว่ำของด้วยฝ่ามือ หยิบของมือเดียว และเปลี่ยนมือได้ มองเห็นทั้งไกลและใกล้ใช้ทั้งสองตาประสานกันได้ดี	หันหาเสียงเรียก เล่นน้ำลาย ส่งเสียงหลายเสียง	รู้จัก สัมผัสคนแปลกหน้า เล่นตบมือ กินอาหารเสริมที่ป้อนด้วยช้อนได้ (Semisolid)

ช่วงที่ 2 การปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน

กิจกรรมที่ 2.1 ให้ความรู้เรื่องการปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน
แนวคิด การส่งเสริมพัฒนาการของทารกอย่างถูกต้อง ช่วยให้ทารกสามารถเติบโตขึ้น โดยมี
พัฒนาการที่สมวัย

วัตถุประสงค์กิจกรรม เพื่อให้มีความรู้และฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการของทารก
เวลา 30 นาที

สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ ภาพพลิก แบบสังเกตและบันทึกพฤติกรรม ใบความรู้ คู่มือเฟีาระวังและ
ส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM)

ขั้นตอนของกิจกรรม

1. ผู้วิจัยใช้คำถามเพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมนำความรู้และประสบการณ์เดิมในการเลี้ยงดูทารกออกมาแบ่งปัน คำถามที่ใช้ คือ “ให้คุณแม่ช่วยแบ่งปันถึงวิธีการเลี้ยงดูทารกของตนเองที่ปฏิบัติอยู่ที่เป็นการส่งเสริมพัฒนาการของลูกน้อย ว่าทำอะไรบ้าง”
2. หลังมารดาช่วยแบ่งปันเสร็จแล้วผู้วิจัยให้คำชื่นชมในการทำบทบาทหน้าที่ของมารดา
3. ให้ความรู้เรื่องการปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน
4. สาธิตการปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารกพร้อมให้มารดาฝึกปฏิบัติไปพร้อมๆ กัน โดยฝึกกับทารกของตนเอง
5. ใช้คำถามปลายเปิดเพื่อทบทวนความรู้ความเข้าใจของมารดาช่วยรับตามเนื้อหาหลังให้ความรู้เสร็จ

การประเมินผล การมีส่วนร่วมของมารดาช่วยรับในการร่วมฝึกปฏิบัติและการตอบคำถาม

สาระสำคัญของกิจกรรม สร้างความรู้ความเข้าใจแก่มารดาช่วยรับในการปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน โดยการสาธิตให้เห็นวิธีการปฏิบัติ พร้อมให้มารดาช่วยรับฝึกปฏิบัติไปพร้อมๆ กัน ตามเนื้อหา

การส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน

ต่ำกว่า 1 เดือน	1. จัดให้ลูกอยู่ท่านอนคว่ำ เข่าของเล่นที่มีเสียงตรงหน้าลูกระยะห่างประมาณ 30 ซม. เมื่อลูกมองที่ของเล่นแล้วค่อยๆ เคลื่อนของเล่นมาทางซ้ายหรือทางขวา เพื่อให้ลูกหันศีรษะมองตาม ถ้าลูกทำไม่ได้ให้แม่ช่วยประคองศีรษะลูกให้หันตามทำซ้ำอีกครั้ง โดยเปลี่ยนเคลื่อนของเล่นมาทางด้านตรงข้าม (GM)
	2. จัดให้ลูกอยู่ในท่านอนหงาย ก้มหน้าลงใกล้ๆ หน้าลูก ห่างจากหน้าลูกประมาณ 20 ซม. เรียกชื่อลูกให้ลูกสนใจ เมื่อลูกสนใจมองให้เคลื่อนหรือเอียงหน้าไปทางด้านข้างลำตัวลูก

	<p>อย่างช้าๆ เพื่อให้ลูกมองตาม ถ้าลูกไม่มองให้ช่วยเหลือโดยการประคองหน้าลูกให้มองตาม ฟีกเพิ่มเติมโดยใช้ของเล่นที่มีสีสันสดใสกระตุ้นให้ลูกสนใจและมองตาม (FM)</p>
	<p>3. จัดให้ลูกอยู่ในท่านอนหงาย เรียกชื่อหรือพูดคุยกับลูกจากด้านข้างที่ละข้างทั้งข้างซ้ายและขวา โดยพูดเสียงดังกว่าปกติ หากลูกสะดุ้งหรือขยับตัวให้ยิ้มและสัมผัสตัวลูก ลดเสียงพูดคุยลงเรื่อยๆ จนให้อยู่ในระดับปกติ (RL)</p>
	<p>4. อุ้มหรือสัมผัสตัวลูกเบาๆ มองสบตา แล้วพูดคุยกับลูกด้วยเสียงสูงๆ ต่ำๆ เพื่อให้เด็กสนใจและหยุดรอให้เด็กส่งเสียงอ้อแอ้ตอบ (EL)</p>
	<p>5. จัดให้ลูกอยู่ในท่านอนหงายหรืออุ้มลูกไว้แล้วสบตา พูดคุย ส่งเสียง ยิ้ม หรือทำท่าลักษณะต่างๆ เช่น ตาโต กระพริบตา เพื่อให้ลูกสนใจมอง (PS)</p>
<p>อายุ 1-2 เดือน</p>	<p>1. จัดให้ลูกนอนคว่ำ ข้อศอกงอ ใช้หน้าและเสียงของพ่อแม่ พูดคุยกับลูกตรงหน้าลูกเมื่อลูกมองตามค่อยๆ เคลื่อนหน้าพ่อแม่ขึ้นด้านบนให้ลูกเงยหน้าจนศีรษะยกขึ้น แล้วนับ 1,2 ค่อยๆ เคลื่อนใบหน้าพ่อแม่ กลับมาที่ตรงหน้าลูกเหมือนเดิมเพื่อให้ลูกน้อยมองตาม เคลื่อนใบหน้าพ่อแม่ให้สูงขึ้น จนเด็กยกศีรษะตามได้ในแนว 45 องศา และนับ 1,2,3 ฟีกเพิ่มเติมโดยใช้ของเล่นที่มีสีสันสดใสกระตุ้นให้เด็กสนใจและมองตาม (GM)</p>
	<p>2. จัดให้ลูกอยู่ในท่านอนหงาย ยื่นใบหน้าห่างจากลูกประมาณ 20 ซม. และเคลื่อนใบหน้าผ่านกึ่งกลางลำตัวของลูกให้ลูกมองตาม ถ้าลูกไม่มองให้ประคองหน้าลูกให้หันมองตาม หลังจากที่ลูกสามารถมองตามใบหน้าได้แล้ว ให้ถือของเล่นที่มีสีสันสดใสห่างจากหน้าลูกประมาณ 20 ซม. กระตุ้นให้ลูกมองที่ของเล่น และเคลื่อนของเล่นผ่านกึ่งกลางลำตัวเพื่อให้ลูกมองตาม เมื่อลูกมองตามได้ดีแล้ว ควรเพิ่มระยะห่างของใบหน้า หรือของเล่นจนถึงระยะ 30 ซม. (FM)</p>
	<p>3. จัดให้ลูกอยู่ในท่านอนหงายหรืออุ้มลูกให้ใบหน้าห่างจากบุตรประมาณ 60 ซม. สบตา และพูดคุยหรือทำท่าทางให้เด็กสนใจ เช่น ทำตาโต ขยับริมฝีปาก ยิ้ม หัวเราะ หยิบของเล่นสีสันสดใสมาใกล้ๆ หน้า กระตุ้นให้ทารกมองของเล่นและมองหน้า เมื่อทารกมองแล้วให้นำของเล่นออก (RL)</p>
	<p>4. จัดให้ลูกอยู่ในท่านอนหงายหรืออุ้มลูกไว้ ยื่นใบหน้าเข้าหาลูก สบตา พูดคุย ให้ลูกสนใจ ทำเสียง อู หรือ อือ หรืออา ในลำคอให้ลูกได้ยิน หยุดฟังเพื่อรอให้ลูกส่งเสียงตาม เมื่อลูกออกเสียงได้ให้ยื่นหน้าห่างจากลูกเพิ่มขึ้นจนถึงประมาณ 60 ซม. (EL)</p>
	<p>5. อุ้มลูกอยู่ในท่านอนหงาย มองตาลูกและสัมผัสเบาๆ พร้อมกับพูดคุยกับลูกเป็นคำสั้นๆ ช้าๆ เช่น “ว่าไงจ๊ะ...(ชื่อลูก) ...คนเก่ง “อืมซิ” “เด็กดี” “....(ชื่อลูก)...ลูกรัก” “แม่รักลูกนะ” หยุดฟังเพื่อรอจังหวะให้ลูกยิ้มหรือส่งเสียงตอบ (PS)</p>

อายุ 3-4 เดือน	<p>1. จัดให้ลูกนอนคว่ำ ซ้อมองอ ใช้หน้าและเสียงของพ่อแม่ พุดคุยกับลูกตรงหน้าลูก เมื่อลูกมองตามค่อยๆ เคลื่อนหน้าพ่อแม่ขึ้นด้านบน เพื่อให้ลูกสนใจยกศีรษะ โดยมีอันพื้นไว้ แขนลูกเหยียดตรงและหน้าอกพ้นพื้น ฝึกเพิ่มเติม โดยใช้ของเล่นสีสันสดใสกระตุ้น ให้เด็กสนใจและมองตาม (GM)</p> <p>2. จัดให้ลูกอยู่ในท่านอนหงายโดยศีรษะลูกอยู่ในแนวกึ่งกลางลำตัว พ่อแม่ก้มหน้าให้อยู่ใกล้ๆ ห่างหน้าลูกประมาณ 30 ซม.เรียกชื่อลูกให้ลูกสนใจจ้องมอง จากนั้นเคลื่อนหน้าพ่อแม่อย่างช้าๆ เป็นแนวโค้งไปทางด้านซ้าย ทำซ้ำโดยเปลี่ยนเป็นเคลื่อนหน้าพ่อแม่จากด้านซ้ายไปด้านขวา ถ้าลูกยังไม่มองตามให้ช่วยประคองหน้าลูกให้หันมองตาม ฝึกเพิ่มเติม โดยใช้ของเล่นที่มีสีสันสดใสกระตุ้น ให้ลูกสนใจและมองตาม (FM)</p> <p>3. จัดให้ลูกนอนท่าหงายหรืออุ้มลูกนั่งบนตัก โดยหันหน้าออกจากพ่อแม่ เข่าของเล่นให้ลูกดู เข่าของเล่นทางด้านข้างห่างจากลูกประมาณ 30-45 ซม. และรอให้ลูกหันมาทางของเล่นที่มีเสียง จากนั้นให้พุดคุยและยิ้มกับลูก ถ้าลูกไม่หันมามองของเล่นให้ประคองหน้าลูกเพื่อ ให้หันตามเสียงค่อยๆ เพิ่มระยะห่างจนถึง 60 ซม. (RL)</p> <p>4. มองสบตาลูกและพุดคุยด้วยเสียงสูงๆ ต่ำๆ เล่นหัวเราะกับลูกหรือสัมผัสจุดต่างๆ ของร่างกายลูก เช่น ใช้นิ้วสัมผัสเบาๆ ที่ฝ่าเท้า ท้อง เอว หรือใช้จมูกสัมผัสหน้าผาก แก้ม จมูก ปากและท้องเด็ก โดยมีน้ำหนักหนักเบาแตกต่างกันไป (EL)</p> <p>5. ยิ้มและพุดคุยกับลูกทุกครั้งที่ทำกิจกรรมต่างๆ ให้ลูก อุ้มลูกไปหาคนที่คุ้นเคย เช่น คนในครอบครัว พุดกระตุ้นให้ลูกทำตาม เช่น “ยิ้มให้พ่อซิลูก” “ยิ้มให้...ซิลูก” (PS)</p>
อายุ 5-6 เดือน	<p>1. จัดให้ลูกอยู่ในท่านอนคว่ำ ถือของเล่นไว้ด้านหน้าเหนือศีรษะลูก เรียกชื่อลูกให้มองดูของเล่นแล้วเคลื่อนของเล่นให้สูงขึ้นเหนือศีรษะช้าๆ เพื่อให้ลูกยกศีรษะตาม โดยมีลูกยันพื้น แขนเหยียดตรงจนหน้าอกและท้องพ้นพื้น (GM)</p> <p>2. จัดให้ลูกอยู่ในท่านอนหงาย เข่าของเล่นให้ห่างจากลูกในระยะที่ลูกเอื้อมถึง ถ้าลูกไม่เอื้อมมือออกมาคว้าของเล่น ให้ใช้ของเล่นแตะที่หลังมือเด็ก หรือจับมือเด็กให้เอื้อมมาหยิบของเล่น ทำซ้ำๆ จนลูกสามารถเอื้อมมือมาหยิบของเล่นได้เอง หรือแขวนโมบายให้ลูกเอื้อมถึง เพื่อให้เด็กสนใจคว้าหยิบ (FM)</p> <p>3. ให้ลูกนั่งบนเบาะนอน พยุงอยู่ด้านหลังระยะห่างประมาณ 30 ซม.พุดคุยกับลูกด้วยเสียงปกติ รอให้ลูกหันมาทางทิศทางของเสียง ให้ยิ้มและเล่นกับลูก (ขณะฝึกอย่าให้มีเสียงอื่นรบกวน) ถ้าลูกไม่มองให้ประคองหน้าลูกหันตามเสียงจนลูกสามารถหันตามเสียงได้เอง ถ้าลูกยังไม่หันให้พุดเสียงดังขึ้น เมื่อหันมองลดระดับเสียงลงจนปกติ (RL)</p>

อายุ 5-6 เดือน	4. สบตาพูดคุยกับลูก ใช้ริมฝีปากทำเสียง เช่น “จ๊ับๆ” หรือจับมือเด็กมาไว้ที่ปากแล้วขยับติปากเบาๆ กระตุ้นให้ออกเสียง “วา..วา..” ทำหลายๆ ครั้ง แล้วรอให้ลูกทำตาม จนลูกเลียนแบบได้ ร้องเพลงง่ายๆ ที่มีเสียงสูงๆต่ำๆให้ลูกฟัง เช่น เพลงช้าง เพลงเป็ด (EL)
	5. จัดให้ลูกนั่งหันหน้าเข้าหาพ่อแม่ เรียกชื่อลูกและสบตา พูดคุยกับลูกเมื่อลูกมองสบตามนำของเล่นมาอยู่ในระดับสายตาลูก แล้วพูดคุยกับลูกเกี่ยวกับของเล่น เช่น “วันนี้แม่มีพื้ตุ๊กตามาเล่นกับหนู พื้ตุ๊กตามีผมสีน้ำตาลใส่ชุดสีเขียว” อาจเป็นของเล่นอย่างอื่นๆ ได้ (PS)

หมายเหตุ พัฒนาการด้านการเคลื่อนไหว (GM) พัฒนาการด้านการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กและสติปัญญา (FM) พัฒนาการด้านการเข้าใจภาษา (RL) พัฒนาการด้านการใช้ภาษา (EL) และ พัฒนาการด้านการช่วยเหลือตัวเองและสังคม (PS)

ภาพพลิก กิจกรรมที่ 2.1

“ให้คุณแม่แบ่งปันประสบการณ์ในการเลี้ยงดูและการส่งเสริมพัฒนาการของลูกรักที่ผ่านมาว่าอย่างไรบ้าง?”

การส่งเสริมพัฒนาการและทักษะทารกต่ำกว่า 1 เดือน

น้ำหนักราว ๆ 3 - 5 กิโลกรัม สูง 49-57 ซม.

1. ท่านอนคว่ำ เขย่าวงตัวของเล่นที่มีเสียงตรงหน้าลูก เมื่อลูกมองที่ของเล่นแล้วค่อย ๆ เคลื่อนของเล่นมาทางซ้ายหรือทางขวา เพื่อให้ลูกหันศีรษะมองตาม

2. ท่านอนหงาย ก้มหน้าลงใกล้ๆ หน้าลูก เรียกชื่อลูกให้ลูกสนใจ เมื่อลูกสนใจมองให้เคลื่อนหรือเอียงหน้าไปทางด้านข้างลำตัวลูกอย่างช้าๆ เพื่อให้ลูกมอง หรือใช้ของเล่นแทนได้

3. ท่านอนหงาย เรียกชื่อหรือพูดคุยกับลูกจากด้านข้างที่ละข้างทั้งข้างซ้ายและขวา โดยพูดเสียงดังกว่าปกติ หากลูกสะดุ้งหรือขยับตัวให้ยิ้มและสัมผัสตัวลูก ลดเสียงพูดคุยลงเรื่อยๆ จนให้อยู่ในระดับปกติ

4. อุ้มหรือสัมผัสตัวลูกเบาๆ มองสบตา แล้วพูดคุยกับลูกด้วยเสียงสูงๆ ต่ำๆ เพื่อให้เด็กสนใจและหยุดรอให้เด็กส่งเสียงอ้อแอ้ตอบ

5. จัดให้ลูกอยู่ในท่านอนหงายหรืออุ้มลูกไว้ แล้วสบตา พูดคุย ส่งเสียง ยิ้ม หรือทำตาสลัดขังต่างๆ เช่น ตาโต กระพริบตา เพื่อให้ลูกสนใจมอง

การส่งเสริมพัฒนาการและทักษะลูกอายุ 1-2 เดือน

น้ำหนักราว ๆ 4 - 6 กิโลกรัม สูง 51-60 ซม.

3. ท่านอนหงายหรืออุ้ม โบกหน้าห่างจากบุตรประมาณ 60 ซม. สบตาพูดคุยทำท่าทางให้เด็กสนใจ เช่น ทำตาโต ขยับริมฝีปาก ยิ้ม หัวเราะ หยิบของเล่นสีสดใสมากใกล้ๆ หน้า กระตุ้นให้ทารกมองของเล่นและมองหน้า เมื่อทารกมองแล้วให้นำของเล่นออก

1. นอนคว่ำ ข้อศอกงอ ใช้หน้าและเสียงของแม่ พูดคุยกับลูกตรงหน้าลูกเมื่อลูกมองตามค่อย ๆ เคลื่อนหน้าพ่อแม่ขึ้นด้านบนให้ลูกเงยหน้าจนศีรษะยกขึ้น 45 องศา แล้วนับ 1,2,3 ค่อย ๆ เคลื่อนใบหน้าพ่อแม่กลับมาที่ตรงหน้าลูกเหมือนเดิมเพื่อให้ลูกน้อยมองตาม

4. ท่านอนหงาย หรืออุ้มลูกไว้ ยื่นใบหน้าเข้าหาลูก สบตา พูดคุยให้ลูกสนใจ ทำเสียง อู หรือ อือ หรือ อา ในลำคอให้ลูกได้ยิน หยุดฟังเพื่อรอให้ลูกส่งเสียงตาม เมื่อลูกออกเสียงได้ให้ยื่นหน้าห่างจากลูกเพิ่มขึ้น จนถึงประมาณ 60 ซม.

2. ท่านอนหงาย ยื่นใบหน้าห่างจากลูกพอประมาณ เคลื่อนใบหน้าผ่านกึ่งกลางลำตัวของลูกให้ลูกมองตาม หรือให้ถือของเล่นที่มีสีสันสดใสยื่นเมื่อลูกมองตามได้ดีแล้ว ควรเพิ่มระยะห่าง

4. อุ้มลูกอยู่ในท่านอนหงาย มองตาลูกและสัมผัสเบาๆ พร้อมกับพูดคุยกับลูกเป็นคำสั้นๆ ช้าๆ เช่น "ว่าไง จะ...(ชื่อลูก) ...คนเก่ง "ยิ้มซิ" "เด็กดี" ".....(ชื่อลูก)...ลูกรัก" "แม่รักลูกนะ" หยุดฟังเพื่อรอจังหวะให้ลูกยิ้มหรือส่งเสียงตอบ

การส่งเสริมพัฒนาการและทักษะลูกอายุ 3-4 เดือน

น้ำหนักแรกคลอด ๓ 4 - 6.5 กิโลกรัม สูง 53 - 63 ซม.

1. ทำนอนคว่ำ ข้อศอกงอ ใช้หน้าและเสียงของพ่อแม่ พูดคุยกับลูกตรงหน้าลูก เมื่อลูกมองตามค่อยๆ เคลื่อนหน้าพ่อแม่ขึ้นด้านบน เพื่อให้ลูกสนใจยกศีรษะ โดยมีมือยันพื้นไว้แขนลูกเหยียดตรงและหน้าอกพ้นพื้น หรือใช้ของเล่นได้

2. ทำนอนหงายโดยศีรษะลูกอยู่ในแนวกึ่งกลางลำตัว พ่อแม่ก้มหน้าให้อยู่ใกล้ๆ ลูก เรียกชื่อลูกให้ลูกสนใจจ้องมอง เคลื่อนหน้าพ่อแม่อย่างช้าๆ เป็นแนวโค้งไปทางด้านซ้ายไปด้านขวา หรือใช้ของเล่นได้

4. มองสบตาลูกและพูดด้วยเสียงสูงๆ ต่ำๆ เล่นหัวเราะกับลูกหรือสัมผัสจุดต่างๆ ของร่างกายลูก

3. ทำนอนหงายหรืออุ้มลูกนั่งบนตักโดยหันหน้าออกจากพ่อแม่ เขย่าของเล่นให้ลูกดู เขย่าของเล่นทางด้านข้างห่างจากลูกประมาณ 30-45 ซม. และรอให้ลูกหันมาทางของเล่นที่มีเสียง จากนั้นให้พูดคุยและยิ้มกับลูก ให้หันตามเสียงค่อยๆ เพิ่มระยะห่างจนถึง 60 ซม.

5. ยิ้มและพูดคุยกับลูกทุกครั้งที่ทำกิจกรรมต่างๆ ให้ลูก อุ้มลูกไปหาคนที่คุ้นเคย เช่น คนในครอบครัว พูดกระตุ้นให้ลูกทำตาม เช่น "ยิ้มให้พ่อซิลูก" "ยิ้มให้... ซิลูก"

การส่งเสริมพัฒนาการและทักษะลูกอายุ 5-6 เดือน

น้ำหนักแรก ๓ 5 - 9 กิโลกรัม สูง 58 - 71 ซม.

1. ทำนอนคว่ำ ถือของเล่นไว้ด้านหน้าเหนือศีรษะลูก เรียกชื่อลูกให้มองดูของเล่นแล้วเคลื่อนของเล่นให้สูงขึ้นเหนือศีรษะช้าๆ เพื่อให้ลูกยกศีรษะตาม โดยมีมือยันพื้น แขนเหยียดตรงจนหน้าอกและท้องพ้นพื้น

2. ทำนอนหงาย เขย่าของเล่นให้ห่างจากลูกในระยะที่ลูกเอื้อมถึง จนลูกสามารถเอื้อมมือมาหยิบของเล่นได้เอง หรือแขวนโมบายให้ลูกเอื้อมถึงเพื่อให้เด็กสนใจคว้าหยิบ

4. สบตาพูดคุยกับลูก ใช้ริมฝีปากทำเสียง เช่น "จู้บๆ" หรือจับมือเด็กมาไว้ที่ปากแล้วขยับตีปากเบาๆ กระตุ้นให้ออกเสียง "วา..วา.." ทำหลายๆ จนลูกเลียนแบบได้

3. นั่งบนเบาะนอนพุงอยู่ด้านหลัง ระยะห่างประมาณ 30 ซม. พูดคุยกับลูกด้วยเสียงปกติ รอให้ลูกหันมาทางทิศทางของเสียงให้ยิ้มและเล่นกับลูก

5. ให้ลูกนั่งหันหน้าเข้าหาพ่อแม่ เรียกชื่อลูกและสบตา พูดคุยกับลูกเมื่อลูกมองสบตาม หน้าของเล่นมาอยู่ในระดับสายตา ลูก แล้วพูดคุยกับลูกเกี่ยวกับของเล่นนั้นๆ

ช่วงที่ 3 การจัดตั้งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน

กิจกรรมที่ 3.1 ให้ความรู้เรื่องการจัดตั้งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน ตัวอย่างของใช้และของเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารก และของเล่นที่เป็นอันตรายสำหรับทารกที่มารดาวัยรุ่นต้องหลีกเลี่ยงระวัง

แนวคิด สิ่งแวดล้อม ถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเจริญเติบโตและพัฒนาการของทารก การที่มารดาวัยรุ่นมีความรู้ในการจัดตั้งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารก จะช่วยให้ทารกเรียนรู้และเติบโตขึ้นในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม

วัตถุประสงค์กิจกรรม เพื่อให้มีความรู้เรื่องการจัดตั้งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกและสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติจริงที่บ้านของตนเอง

เวลา 20 นาที

สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ ภาพพลิก แบบสังเกตและบันทึกพฤติกรรม

ขั้นตอนของกิจกรรม การบรรยายให้ความรู้เรื่องการจัดตั้งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการเด็กทารก ให้ดูภาพพลิกเกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดตั้งแวดล้อม ของใช้และของเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารก

สาระสำคัญของกิจกรรม

สภาพแวดล้อมที่บ้าน ถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเจริญเติบโตและพัฒนาการของทารก มีผลต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของทารกทั้งทางตรงและทางอ้อม สภาพแวดล้อมจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการของทารกอย่างเต็มตามศักยภาพ (Potential) สภาพแวดล้อมเป็นตัวกระตุ้นภายนอกทั้งหมด ครอบคลุม ปลอดภัย ปลอดตัวบุคคล บรรยากาศในบ้านที่เด็กอาศัยอยู่ สภาพแวดล้อมยังเป็นตัวกำหนดโอกาสที่เด็กจะได้รับการพัฒนาตามศักยภาพของตน สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมจะเอื้อต่อการที่ทารกจะได้รับการตอบสนองความต้องการต่างๆ ซึ่งถ้าสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเอื้ออำนวยเต็มที่ ทารกก็จะมีโอกาสเจริญเติบโตและมีพัฒนาการสมบูรณ์เต็มตามศักยภาพ แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าสภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวย ความสามารถในด้านต่างๆ จะถูกตัดทอนไป ทำให้ทารกเติบโตอย่างมีพัฒนาการไม่สมวัย สภาพแวดล้อมในที่นี้จึง หมายถึง การเลี้ยงดู (ชูชาติ มีรอด, 2550: 2) การปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารก และการจัดตั้งแวดล้อมที่บ้าน (ริกันท์ จันทรวิวัฒน์ 2544: 25) ซึ่งในส่วนส่วนของการจัดตั้งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารก มี ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ ดังนี้

1. บริเวณที่ลูกอยู่ต้องสะอาด ปลอดภัย ปลอดภัย
2. ควรมีพื้นที่สำหรับให้ทารกคลานเล่นได้ โดยไม่มีสิ่งกีดขวางที่เป็นอันตราย
3. อุณหภูมิห้องที่ทารกอยู่ควรไม่ร้อนหรือเย็นเกินไป อากาศถ่ายเทได้ดี

4. ควรมีการทำคอกกั้นที่ปลอดภัย ทำให้เด็กได้รับการปกป้องและอุ่นใจ
5. ห้องที่ทารกนอนควรมีความเงียบสงบ มีแสงสลัว คนไม่พลุกพล่าน
6. ควรมีการแขวน โคมบายที่มีสีสดใสไว้เหนือเตียงหรือแปลที่ทารกนอน
7. ของเล่นของทารกต้องขนาดไม่เล็กจนเกินไปที่ทารกจะเอาเข้าปากได้ และต้องทำมาจากวัสดุที่ไร้สารพิษ เช่น ตะกั่ว และได้รับการทำความสะอาดสม่ำเสมอ
8. ที่นอนของทารกควรมีเนื้อแน่นเรียบ ผ้าปูที่นอนมีสีสันทน ลวดลาย สดใส
9. บริเวณที่ทารกอยู่ ต้องเป็นระยะที่มารดาสามารถมองเห็นได้ตลอดเวลา และสามารถส่งเสียงพูดคุยหรือยิ้มให้ลูกได้
10. พ่อแม่ควรพูดคุยกับทารกอยู่เสมอ

ภาพพลิก กิจกรรมที่ 3.1

ของใช้ส่งเสริมพัฒนาการของทารก

- โมบายล์ -- ที่มีสีสันสดใสและมีเสียงดนตรีไพเราะ แขนงไว้เหนือเตียงหรือห้อยในระดับสายตาลูก (8-10 นิ้ว) เพื่อกระตุ้นประสานสัมผัสสายตาของทารกให้ทำงานได้ดี รวมทั้งกระตุ้นการใช้กล้ามเนื้อแขนตอนทารกพยายามเอื้อมมือคว้า
- คอกกั้นสำหรับปล่อยให้ทารกปีนคลานเล่นอย่างอิสระ – บ้านที่มีพื้นที่เพียงพออาจเตรียมพื้นที่สำหรับให้ทารกเล่น มีที่กั้นเป็นคอกให้ทารกเล่น ให้หัดคลานในพื้นที่ๆ ปลอดภัย
- แผ่นรองคลาน – แบบเป็นจิ๊กซอว์หรือเป็นแผ่นเรียบผืนเดียวก็ได้

ของใช้สำหรับส่งเสริมพัฒนาการของทารก

ของเล่นส่งเสริมพัฒนาการของทารก

ช่วงอายุ	ของเล่นส่งเสริมพัฒนาการ
ต่ำกว่า 1 เดือน	อุปกรณ์ที่มีสีสันสดใส เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 10 ซม. เช่น ลูกบอลผ้า พู่ไหมพรม
1-2 เดือน	อุปกรณ์ที่มีสีและเสียง เช่น กริ่งกริ่งทำด้วยพลาสติก/ผ้า ลูกบอลยางบีบ/สัตว์ยางบีบ ขวดพลาสติกใสเม็ดถั่ว/ทราย พันให้แน่น
3-4 เดือน	อุปกรณ์ที่มีสีสันสดใส เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 10 ซม. เช่น ลูกบอลผ้า พู่ไหมพรม / อุปกรณ์ที่มีสีและเสียง เช่น กริ่งกริ่งทำด้วยพลาสติก/ผ้า ลูกบอลยางบีบ/สัตว์ยางบีบ ขวดพลาสติกใสเม็ดถั่ว/ทราย พันให้แน่น
5-6 เดือน	อุปกรณ์ที่มีสีและเสียง เช่น กริ่งกริ่งทำด้วยพลาสติก/ผ้า ลูกบอลยางบีบ/สัตว์ยางบีบ ขวดพลาสติกใสเม็ดถั่ว/ทราย พันให้แน่น ลูกบอล รถ หนังสือภาพ ตุ๊กตาหมี ตุ๊กตาผ้า

ของเล่นที่อันตรายสำหรับเด็กทารก

มีขนาดเล็ก (เด็กทารกอาจจะเอาเข้าปากและกลืน) ใช้สีไม่ผ่านมาตรฐานความปลอดภัย (มีสารตะกั่ว) มีลักษณะแหลมคม มีเสียงดังเกินค่าความปลอดภัยในเด็กทารก ต้องใช้ถ่านหรือแบตเตอรี่ขนาดเล็ก

ภาพพlick กิจกรรมที่ 3.1

“ของเล่นกระตุ้นพัฒนาการทารก”
อายุต่ำกว่า 1 เดือน

ลูกบอลผ้า

เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 10 ซม.

พู่ไหมพรม

“ของเล่นกระตุ้นพัฒนาการทารก”
1-2 เดือน

กริ่งกริ่ง

ลูกบอลยางบีบ

สัตว์ยางบีบ

“ของเล่นกระตุ้นพัฒนาการทารก”

3-4 เดือน

กริ่งกริ่ง

ลูกบอลผ้า

เส้นผ่าศูนย์กลาง
ประมาณ 10 ซม.

พู่ไหมพรม

สัตว์ยางบีบ

ลูกบอลยางบีบ

“ของเล่นกระตุ้นพัฒนาการทารก”

5-6 เดือน

ตุ๊กตาผ้า

กริ่งกริ่ง

ลูกบอลยางบีบ

สัตว์ยางบีบ

ผ้าห่ม

ช่วง ถาม – ตอบ	เมื่อสิ้นสุดการให้ความรู้ ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสอบถามข้อสงสัยหรือสิ่งที่ต้องการทราบเพิ่มเติม เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถนำความรู้ที่ได้รับ ไปสู่การปฏิบัติได้จริงที่บ้าน
น้ดหมาย	น้ดหมายผู้เข้าร่วมกิจกรรมในการลงติดตามเยี่ยมบ้านครั้งที่ 1
กล่าวขอบคุณ	ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณผู้เข้าร่วมกิจกรรม พร้อมมอบสื่อดังนี้ - คู่มือการเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการทารกแรกเกิด-6 เดือน - ชุดของเล่นส่งเสริมพัฒนาการทารก

การติดตามเยี่ยมบ้าน ครั้งที่ 1

แนวคิด

การทดลองหรือการประยุกต์แนวคิด (Experiment /Application) เป็นขั้นตอนที่มารดาวัยรุ่นนำความรู้จากการเรียนรู้ที่มีขึ้นใหม่ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ จนเกิดเป็นแนวทางปฏิบัติของตนเอง มารดาวัยรุ่นได้รับความรู้และความคิดรวบยอดเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน และการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการทารกเพื่อนำไปปฏิบัติที่บ้าน การติดตามเยี่ยมเพื่อสังเกตการประยุกต์ใช้ความรู้และให้คำแนะนำกรณีที่ประสบอุปสรรคปัญหาในการปฏิบัติ และสนับสนุนให้เกิดการปฏิบัติมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

1. เพื่อเยี่ยมเยียนติดตามและสังเกตการปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารก และการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกของมารดาวัยรุ่น
2. รับทราบอุปสรรคปัญหา ให้คำแนะนำ และสนับสนุนการการปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการทารกแก่มารดาวัยรุ่น
3. ให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกแก่มารดาวัยรุ่น

เวลา 1.5 ชั่วโมง

สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ แบบบันทึกการเยี่ยมบ้านและการสังเกต , กล้อง, ใบความรู้
ขั้นตอนของกิจกรรม

1. ผู้เยี่ยมบ้านทักทาย และสอบถามทั่วไป เกี่ยวกับสุขภาพของมารดาและทารก
2. ผู้เยี่ยมบ้านสอบถาม อุปสรรคปัญหาในการปฏิบัติ

3. ผู้เยี่ยมบ้านสังเกตการปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารก และการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารก
4. ผู้เยี่ยมบ้านให้คำแนะนำในการแก้ไขอุปสรรคปัญหาในการปฏิบัติแก่มารดาวัยรุ่น
5. ผู้เยี่ยมบ้านให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารก ได้แก่ ห้องนอนหรือบริเวณที่ทารกอยู่อาศัย ของเล่น และข้อควรระวัง
6. ให้มารดาวัยรุ่นทำแบบประเมินหลังการเยี่ยมบ้านครั้งที่ 1 ด้วยแบบวัดการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารก
7. ผู้เยี่ยมบ้านสรุปประเด็นการพูดคุย กล่าวขอบคุณ และนัดหมายการเยี่ยมบ้านครั้งที่ 2

การประเมินผล

การปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารกและการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารก โดยใช้เครื่องมือบันทึกการเยี่ยมบ้านและการสังเกต และแบบประเมินการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้าน

สาระสำคัญของกิจกรรม

การติดตามเยี่ยมบ้านเป็นวิธีการที่ช่วยให้สามารถรับทราบการประยุกต์ความรู้ของมารดาวัยรุ่นในการปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารก และการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารก โดยใช้วิธีการสอบถามและสังเกต ในประเด็นดังนี้ สุขภาพของมารดาและทารก การปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารก การจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้าน อุปสรรคปัญหาในการปฏิบัติ ให้คำแนะนำในการจัดการอุปสรรค ปัญหาที่พบในการปฏิบัติแก่มารดาวัยรุ่น และให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารก ได้แก่ ห้องนอนหรือบริเวณที่ทารกอยู่อาศัย ของเล่น และข้อควรระวัง (เนื้อหาตามใบความรู้)

ใบความรู้

การจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน

ห้องนอนหรือบริเวณที่ทารกอยู่อาศัย

ห้องทารกควรอยู่ติดกับห้องพ่อแม่ แต่ถ้าไม่มีห้องก็ให้จัดมุมเป็นที่ตั้งเตียง เก็บเสื้อผ้า และอุปกรณ์ต่างๆ โดยมุมนั้นไม่ควรอยู่ในที่อับทึบ สามารถระบายอากาศได้ดี โปร่ง สบาย ไม่มีกลิ่นอับ มีบรรยากาศเงียบสงบ เพื่อทารกจะหลับได้สนิทและนาน ซึ่งจะเป็นการฝึกนิสัยการนอนที่ดีของทารก ห้องควรมีสีสันสดใส วัสดุอุปกรณ์มีลวดลายสวยงามน่ารัก ห้องนอนของทารกหรือมุมที่ทารกนอนควรมีหน้าต่าง ที่ไม่ต่ำจนทารกเอื้อมถึง ถ้าหน้าต่างอยู่ระดับต่ำควรทำลูกกรงกั้น และมีม่านบังแสงแดดในตอนเช้า เตียงต้องตั้งห่างจากหน้าต่าง เตียงต้องหนาแน่นแข็งแรง ต้องไม่มี

สิ่งกีดขวางบริเวณเตียงนอนของทารก ที่เปลี่ยนผ้าอ้อม และบริเวณที่แม่จะนั่งให้นมกับทารก ควร มีชั้นวางของที่คุณแม่หยิบของใช้ต่างๆ ได้สะดวก ตรงบริเวณตัววางของให้กันส่วนหนึ่งไว้เป็นที่ วาง เครื่องใช้ไฟฟ้าไว้ใกล้ที่เสียบปลั๊ก สายไฟจะได้ไม่เกะกะทางเดิน เต้าเสียบควรมีฝาครอบปิด เมื่อไม่ได้ใช้งาน ครีมนวดผิวและแป้งเด็กควรเก็บไว้ใกล้ที่เปลี่ยนผ้าอ้อมและใกล้มือทารก ที่นอน ของทารกไม่ควรนูนเกินไป ควรมีพองน้ำหนาๆ กันเหลี่ยมมุมตัวไว้ทุกจุด หน้าต่างที่เปิดออกต้องมีล๊อคกันไว้ แสงสว่างเพียงพอโดยเฉพาะเวลากลางคืนที่พ่อแม่เดินมาดูทารกไม่ทำให้เดินสะดุด อาจใช้โคมไฟปรับความสว่างตามที่ต้องการได้ เพื่อไม่ให้ทารกสะดุ้งตื่น พื้นห้องควรเรียบ ไม่ ลื่น ทำความสะอาดได้ง่าย หลีกเลี่ยงการใช้วัสดุปูพื้นที่เป็นขน ผนังห้องสามารถทำความสะอาด ได้ สีทาห้องต้องไม่มีสารพิษ เช่น สารตะกั่ว ที่นอนของทารกควรมีขนาดพอเหมาะ ทารก สามารถนอนได้สบาย ไม่ควรนูนเกินไป กันน้ำได้ ไม่ควรเป็นที่นอนที่มีลูกไม้หรือริบบิ้นรุงรัง อาจพันนิ้วทารกได้ ไม่จำเป็นต้องใช้หมอนเลยในวัยทารก ไม่ควรใส่ตุ๊กตาตัวน้อยไว้ที่นอนหรือ เตียงทารก เพราะอาจทำให้เกิดอุบัติเหตุ เช่น ปัดก้นการหายใจของทารกได้ ที่นอนควรมีฝ้านวม นูอยู่โดยรอบ เพื่อกันลทารกชนลูกกรงของขอบเตียงตอนพลิกตัว ซึ่งกรงที่เตียงนอนลูกควรห่าง กันไม่เกิน 6 เซนติเมตร เพื่อป้องกันไม่หัวทารกไปติดเพราะเล่นซน ที่กันเตียงควรสูงจากที่นอน อย่างน้อย 26 นิ้ว ควรมีฝ้ายางรองπίศสวาะของทารกอย่างน้อย 2 ผืนสลับเปลี่ยน โดยปูผ้าอ้อมทับ ฝ้ายางอีกที (ห้ามนำถุงพลาสติกมาประยุกต์ใช้ เพราะอาจเกิดอันตรายจากถุงพลาสติกเช่น ครอบ ศีรษะ ปิดจมูกและปากทารกได้) ผ้าปูที่นอนควรเป็นผ้าฝ้าย นุ่มเบา และอุ่นสบาย ถ้าบ้านไม่คิด มุ่งลวดต้องมุ้งครอบให้ทารกด้วยเพื่อกันแมลงและยุงมากัดทารก ผ้าห่มและผ้าคลุมควรมีขนาด ใหญ่ควรมีสัก 3-5 ผืน ผ้าห่มไม่ควรมีชายรุ่มร่าย เพราะอาจพันนิ้วของทารก หรือทารกเอาเข้าปาก ได้

ข้อควรระวัง

ทารกอายุต่ำกว่า 1 เดือน

- ไม่ควรปล่อยทารกอยู่เพียงลำพัง เพราะทารกอาจจะขยับตัวและเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย
- ไม่ควรอุ้มทารกน้อยพร้อมๆ กับการทำงานอื่นๆ หรือ แม้แต่อ่านคู่มือเลี้ยงลูกด้วยมืออีกข้าง
- ห้ามจับตัวทารกเขย่าหรือไกวเปลเร็วๆ แรงๆ เพราะอาจเป็นอันตรายต่อสมองหรือเสียชีวิต
- ควรระวังของที่แขวน ชิ้นส่วนอาจหลุดหรือตกลงมาเป็นอันตรายต่อทารก
- ไม่เปิดโทรทัศน์หรือสื่อทำนองเดียวกันให้ทารกดู เพราะสื่อโทรทัศน์เป็นตัวขัดขวาง โอกาสในการพัฒนาการของทารกและรบกวนการนอนหลับของทารก ในห้องที่ทารกอยู่ ควรหลีกเลี่ยงเสียงและไม่เปิดโทรทัศน์หรือวิทยุตลอดเวลา

ทารกอายุ 1-2 เดือน

- ตรวจสอบพื้นที่บริเวณที่จะปล่อยให้ทารกนอนเล่นให้มั่นใจว่าไม่มีสิ่งใดเสี่ยงเป็นอันตรายต่อทารก
- ระวังวัสดุที่แข็งหรือมีคมที่อันตราย หากทารกเผลอไปหยิบเล่น

ทารกอายุ 3-4 เดือน

- ต้องตรวจสอบบริเวณที่ทารกอยู่ว่ามีสิ่งของอะไรที่ทารกอาจหยิบเข้าปากจนเกิดอันตรายได้ และทำทุกที่ให้ปลอดภัยที่สุดหรือมีความเสี่ยงน้อย
- กรณีต้องเดินทางโดยรถยนต์ควรให้ทารกนั่งที่นั่งสำหรับทารกโดยเฉพาะ
- ต้องทำพื้นที่ให้สะอาด เพราะทารกจะจับฝุ่นผงหรือแม้แต่เศษเล็กๆ ขึ้นมาใส่ปาก
- ให้ทารกอยู่ห่างจากสัตว์เลี้ยง ไม่ให้ทารกนอนบนพื้นระดับเดียวกับสัตว์เลี้ยง ต้องถ่ายพยาธิให้สัตว์เลี้ยงบ่อยๆ หลังจับสัตว์เลี้ยงก็ควรล้างมือให้สะอาด

ทารกอายุ 5-6 เดือน

- อย่าละเลยไปฉีดวัคซีนเมื่อครบกำหนด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วัคซีนสำหรับโรคไอกรน
- ที่นอนที่ฝึกให้ทารก คลำ หงาย คืบ คลาน ต้องไม่นิ่มเกินไปและถ้าสูงจากพื้นต้องมีที่กั้น
- ถ้าทารกอยู่ในท่ายื่นอกด้วยมือและแขนทั้งสองข้างเมื่อนอนคว่ำ ต้องอยู่ในสายตาของมารดาหรือผู้ใหญ่
- การคุยกับเด็กควรใช้ภาษาที่ชัดเจนและถูกต้อง ไม่ควรพูดในลักษณะที่พูดไม่ชัดกับทารก

การติดตามเยี่ยมบ้าน ครั้งที่ 2**แนวคิด**

การทดลองหรือการประยุกต์แนวคิด (Experiment /Application) เป็นขั้นตอนที่มารดาวัยรุ่นนำความรู้จากการเรียนรู้ที่มีขึ้นใหม่ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ จนเกิดเป็นแนวทางปฏิบัติของตนเอง มารดาวัยรุ่นได้รับความรู้และความคิดรวบยอดเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารก และการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน เพื่อนำไปปฏิบัติที่บ้าน การลงติดตามเยี่ยมบ้านเพื่อสังเกตการประยุกต์ใช้ความรู้และให้คำแนะนำ และสนับสนุนมีการปฏิบัติมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

- 1 เพื่อเยี่ยมเยียนติดตามและสังเกตการปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารก และการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกของมารดาวัยรุ่น

2. รับทราบอุปสรรคปัญหา ให้คำแนะนำ และสนับสนุนการการปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการทารกแก่มารดาวัยรุ่น
3. ให้มารดาวัยรุ่นทำแบบประเมินหลังเข้าร่วมโปรแกรม

เวลา 1.5 ชั่วโมง

สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ แบบบันทึกการเยี่ยมบ้านและการสังเกต , กล้อง, ใบความรู้, แบบประเมินหลังเข้าร่วมโปรแกรม

ขั้นตอนของกิจกรรม

1. ผู้เยี่ยมบ้านทักทาย และสอบถามทั่วไป เกี่ยวกับสุขภาพของมารดาและทารก
2. ผู้เยี่ยมบ้านสอบถาม อุปสรรคปัญหาในการปฏิบัติ
3. ผู้เยี่ยมบ้านสังเกตการปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารก และการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารก
4. ผู้เยี่ยมบ้านให้คำแนะนำในการแก้ไขอุปสรรคปัญหาในการปฏิบัติแก่มารดาวัยรุ่น
5. ให้มารดาวัยรุ่นทำแบบประเมินหลังเข้าร่วมโปรแกรม
6. ผู้เยี่ยมบ้านสรุปการดำเนินโปรแกรม และกล่าวขอบคุณ

การประเมินผล

การปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารกและการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารก โดยใช้เครื่องมือบันทึกการเยี่ยมบ้านและการสังเกต

สาระสำคัญของกิจกรรม

การติดตามเยี่ยมบ้านเป็นวิธีการที่ช่วยให้สามารถรับทราบการประยุกต์ความรู้ของมารดาวัยรุ่นในการปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารก และการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารก โดยใช้วิธีการสอบถามและสังเกต ในประเด็นดังนี้ สุขภาพของมารดาและทารก การปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารก การจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารก อุปสรรคปัญหาในการปฏิบัติ ให้คำแนะนำในการจัดการอุปสรรค ปัญหาที่พบในการปฏิบัติแก่มารดาวัยรุ่น และให้มารดาวัยรุ่นทำแบบประเมินหลังเข้าร่วมโปรแกรม

การบันทึกการเยี่ยมบ้านและสังเกต ครั้งที่.....

ผู้สังเกต ชื่อ.....
 ผู้ถูกสังเกต ชื่อ.....อายุ.....ปี
 สถานที่สังเกต
 วันเวลาที่สังเกตเวลา.....
 พฤติกรรมที่สังเกต การปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิด - 6 เดือน

บรรยายพฤติกรรมการปฏิบัติต่อบุตรของมารดาวัยรุ่น	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

พฤติกรรมที่สังเกต การจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน
 คำชี้แจง โปรดเลือกเครื่องหมายถูก / ในช่อง “ใช่” เมื่อมีการปฏิบัติ
 เครื่องหมายถูก ในช่อง “ไม่ใช่” เมื่อไม่มีการปฏิบัติ

รายการตรวจเช็ค	ใช่	ไม่ใช่
1. บริเวณบ้านที่ทารกอยู่สะอาด ถูกสุขอนามัย ปลอดภัย		
2. มีพื้นที่สำหรับทารกคลานเล่นได้ไม่เป็นอันตราย		
3. ของเล่นเป็นแบบมีเสียงที่หลากหลาย เช่น กรุ๊งกริ้ง ของเล่นพลาสติกบีบมีเสียง		
4. มีคอกกั้นที่ปลอดภัย		
5. ห้องที่ทารกอยู่อากาศไม่ร้อนหรือเย็นเกินไป อากาศถ่ายเทได้สะดวก		
6. ห้องที่ทารกนอนมีความเงียบสงบ มีแสงสลัว คนไม่พลุกพล่าน ไม่มีสัตว์เลี้ยง		
7. แขนง โมบายที่มีสีสันใส่ไว้เหนือเตียงหรือเหนือเปลที่ทารกอยู่		
8. ของเล่นของทารกไม่เล็กจนเกินไปที่ทารกจะเอาเข้าปากได้ เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 10 ซม. ขึ้นไป		
9. ของเล่นทำมาจากวัสดุที่ไร้สารพิษ เช่น ตะกั่ว หรือพลาสติกที่เป็นอันตราย		
10. มีการทำความสะอาดของเล่นอย่างสม่ำเสมอ		

แบบยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย (Consent Form)

โครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน
 ของมารดาวัยรุ่น
 วันที่ให้คำยินยอม วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

1. ก่อนที่จะลงนามในแบบยินยอมให้ทำการวิจัยนี้ ข้าพเจ้าได้รับการอธิบายจากผู้วิจัยถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัย และมีความเข้าใจดีแล้ว
2. ผู้วิจัยรับรองว่าจะตอบคำถามต่าง ๆ ที่ข้าพเจ้าสงสัยด้วยความเต็มใจ ไม่ปิดบังซ่อนเร้นจนข้าพเจ้าพอใจ
3. ข้าพเจ้ามีสิทธิ์ที่จะบอกเลิกการเข้าร่วมโครงการวิจัยนี้เมื่อใดก็ได้ และเข้าร่วมโครงการวิจัยนี้โดยสมัครใจ
4. ผู้วิจัยรับรองว่าจะเก็บข้อมูลเฉพาะเกี่ยวกับตัวข้าพเจ้าเป็นความลับ จะเปิดเผยได้เฉพาะในรูปที่เป็นสรุปผลการวิจัย การเปิดเผยข้อมูลของตัวข้าพเจ้าต่อหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องต้องได้รับอนุญาตจากข้าพเจ้าแล้วจะกระทำได้เฉพาะกรณีจำเป็นด้วยเหตุผลทางวิชาการเท่านั้น
5. ข้าพเจ้าได้อ่านข้อความข้างต้นแล้ว และมีความเข้าใจดีทุกประการ และได้ลงนามในแบบยินยอมนี้ด้วยความเต็มใจ

ลงนาม.....ผู้ยินยอม
 (.....)

ลงนาม.....พยาน
 (.....)

ลงนาม.....ผู้ทำวิจัย
 (.....)

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางทิภาวรรณ กมลธรรมโชติ
วัน เดือน ปีเกิด	16 มีนาคม 2517
สถานที่เกิด	อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
ประวัติการศึกษา	ศิลปศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ปี พ.ศ.2539
สถานที่ทำงาน	องค์กรสาธารณประโยชน์ใจสะอาด จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ตำแหน่ง	ประธานองค์กร

